

10

16

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

Dr 10
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δραχ. 11.70
(Βιβλιόσημον δραχ. 4.35. Φόρος Ἀναγκ. Δανείου δραχ. 0.90)
Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 27967.
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 752. 17 Σεπτεμβρίου 1925.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 44

1925

1925
ΔΗΜ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

Κοσμάς

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Ηθίας Μ. Κοσμάς   *19*
Μ. Β. Αγαπούλης

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 44

1925

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Handwritten signature

Τύποις Ξεν. Ε. Σεργιάδου — Γεωργίου-Σταύρου 10 — Ἀθήναι

Κ.Μ. Σοφοῦς.

1925-26.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Σχολικόν ἔτος 1925-26

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τίνος πράγματος προὔτιθετο, ὦ ἄνδρες ¹ Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχῶν ἄν, ἕως οἱ πλείστοι τῶν εἰωθότων γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων ρηθέντων, ἤσυχίαν ἄν ἤγον, εἰ δὲ μή, τότε ἄν καὐτὸς ἐπειρώμην, ἃ γινώσκω, λέγειν· ἐπειδὴ δ', ὑπὲρ ὧν πολλάκις εἰρήκασιν οὔτοι πρότερον, συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστὰς· εἰκότως ἄν συγγνώμης τυγχάνειν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δεόνθ' οὔτοι συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἄν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλευέσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς ² παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ. ὃ γὰρ ἔστι χεῖριστον ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἔστι τοῦτο; ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν κακῶς τὰ πράγματ' ἔχει, ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ', ἃ προσήκε, πραττόντων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἄν ἐλπίς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

Ἐπειτ' ἐνθυμητέον καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι καὶ τοῖς ³ εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἡλικίην ποτ' ἐχόντων δύναμιν Λακεδαιμονίων—ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς—ὡς καλῶς καὶ προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. τίνος οὖν εἵνεκα ταῦτα λέγω; ἔν' εἰδῆτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἔστι φοβερόν οὔτ', ἄν ὀλιγορῆτε, τοιοῦτον, οἷον ἄν ὑμεῖς βούλοισθε, παραδείγμασι χρώμενοι τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμο-

νίων, ἣς ἐκρατεῖτ' ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὕβρει τούτου, δι' ἣν ταραττόμεθ' ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν, ὧν ἐχρήν.

- 4 Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἶεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντ' ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἶεται, λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι εἵχομέν ποθ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν καὶ Μεθώνην καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον κύκλῳ, καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἔθνων αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερ' ὑπῆρχε καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως ἢ κείνῳ.
- 5 εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστὶν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοσαύτ' ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν, ὧν νυνὶ πεποίηκεν, ἔπραξεν, οὐδὲ τοσαύτην ἐκίψατ' ἂν δύναμιν. ἀλλ' εἶδεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκείνος, ὅτι ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα τὰ χωρὶ' ἄλλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων.
- 6 καὶ γὰρ τοι ταύτῃ χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν ὡς ἂν ἐλών τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος· καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὀρῶσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας, ἢ χρεῖ.
- 7 Ἄν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδήπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει, πᾶσαν ἀφείς τὴν εἰρωνεῖαν ἔτοιμος πράττειν ὑπάρξῃ, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεῦσθαι, — συνελόντι δ', ἂν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι καὶ παύσησθ' αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστον ποιήσειν

ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομεισθε, ἂν θεὸς θέλῃ, καὶ τὰ κατερραθυ-
μημένα πάλιν ἀναλήψεσθε κάκεινον τιμωρήσεσθε.

✓ Μὴ γὰρ ὡς θεῶ νομίζετ' ἐκείνω τὰ παρόντα πεπηγένοι 8
πράγματ' ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκείνον καὶ δέδιεν,
ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούν-
των οἰκείως ἔχειν· καὶ ἄπανθ', ὅσα περ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν
ἀνθρώποις ἐνι, ταῦτα κἂν τοῖς μετ' ἐκείνου χρῆ νομίζειν
ἐνεῖναι. κατέπτηχε μέντοι πάντα ταῦτα νῦν, οὐκ ἔχοντ' ἀπο-
στροφὴν διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥαθυμίαν, ἣν
ἀποθέσθαι φημί δεῖν ἤδη.

Ὅρατε γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἱ προελί- 9
λυθεν ἀσελγείας ἄνθρωπος, ὃς οὐδ' αἴρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ
πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερη-
φάνους, ὡς φασι, λέγει, καὶ οὐχ οἶός ἐστιν ἔχων, ἃ κατέ-
στραπται, μένειν ἐπὶ τούτων, ἀλλ' αἰεὶ τι προσπεριβάλλεται
καὶ κύκλω πανταχῇ μέλλοντας ἡμᾶς καὶ καθημένους περι-
στοιχίζεται. ✓

Πότ' οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόθ', ἃ χρῆ, πράξετε; ἐπει- 10
δὲν τί γένηται; ἐπειδὴν νῆ Δί' ἀνάγκη ἦ. νῦν δὲ τί χρῆ
τὰ γιγνόμεν' ἡγεῖσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τοῖς ἐλευθέροις
μεγίστην ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνῃν εἶναι.
ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι, περιόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι· «λέγε-
ταί τι καινόν;» γένοιτο γὰρ ἂν τι καινότερον ἢ Μακεδῶν
ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοι-
κῶν; «τέθνηκε Φίλιππος;» «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ.» τί 11
δ' ὑμῖν διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς
ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς πρά-
γμασι τὸν νοῦν· οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥώμην
τοσοῦτον ἐπηύξηται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν.
καίτοι καὶ τοῦτο· εἴ τι πάθοι καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν, ἢ περ 12

αὐτοὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ τοῦτ' ἐξεργάσασαιτο, ἴσθ', ὅτι πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις ἐπιστάντες, ὅπως βούλεσθε, διοικήσασαιθε, ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν δέξασθαι δύναισθ' ἂν, ἀπηρτημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμας.

- 13 Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήμοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν ἅπαντας ἐτοιμῶς, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς, ἣν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ἡμᾶς οἴομαι, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον, καὶ πόρους οὐστίνας χρημάτων, καὶ τὰλλ' ὡς ἂν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεὶς ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσοῦτον.
- 14 ἐπειδὴν ἅπαντ' ἀκούσητε, κρίνατε, μὴ πρότερον προλαμβάνετε· μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι καινὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πράγμαθ' ἡγείσθω. οὐ γὰρ οἱ «ταχὺ» καὶ «τήμερον» εἰπόντες μάλιστ' εἰς δέον λέγουσιν (οὐ γὰρ ἂν τὰ γ' ἤδη γεγενημένα τῇ νυκτὶ βοηθεῖα κωλύσαι
- 15 δυνηθεῖμεν), ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ, τίς πορισθεῖσα παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν διαμείναι δυνήσεται, ἕως ἂν ἡ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν, μὴ κωλύων, εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεται τι. ἢ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη, τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει, κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.
- 16 Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πεντήκοντα παρασκευάσασθαι φημι δεῖν, εἴτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν, ὡς, ἐάν τι δέῃ, πλευστέον εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶσιν. πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἱππέων ἱππαγωγὰς
- 17 γοὺς τριήρεις καὶ πλοῖα ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς ἐξαίφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας

χώρας αὐτοῦ στρατείας εἰς Πύλας καὶ Χερρόνησον καὶ Ὀλυν-
θον καὶ ὅποι βούλεται· δεῖ γὰρ ἐκεῖνῳ τοῦτ' ἐν τῇ γνώμῃ
παραστῆσαι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν,
ὡσπερ εἰς Εὐβοίαν καὶ πρότερόν ποτέ φασιν εἰς Ἀλίαρτον
καὶ τὰ τελευταῖα πρῶγν εἰς Πύλας, ἴσως ἂν ὀρμήσαιτε.
οὔτοι παντελῶς οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' αὐτὸ τοῦτο, ὡς ἐγωγέ 18
φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητόν ἐστιν· ἔν' ἢ διὰ τὸν φόβον, εἰδῶς
εὐτρεπεῖς ὑμᾶς, (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς· εἰσὶ γάρ, εἰσὶν οἱ
πάντ' ἐξαγγέλλοντες ἐκεῖνῳ παρ' ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ
δέοντος) ἠσυχίαν ἔχῃ, ἢ παριδῶν ταῦτα ἀφύλακτος ληφθῆ,
μηδενὸς ὄντος ἐμποδῶν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκεῖνου χώραν ὑμῖν,
ἂν ἐνδῶ καιρόν.

Ταῦτα μὲν ἐστίν, ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημί δεῖν καὶ παρε- 19
σκευάσθαι προσήκειν οἴομαι· πρὸ δὲ τούτων δύναμιν τινα, ἧ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημί προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς, ἢ συνεχῶς
πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει. μὴ μοι μυρίουσ μηδὲ
δισμυρίουσ ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις,
ἀλλ' ἢ τῆς πόλεως ἔσται, κἂν ὑμεῖς ἓνα κἂν πλείους κἂν τὸν
δεῖνα κἂν ὄντινον χειροτονήσητε στρατηγόν, τούτῳ πείσεται
καὶ ἀκολουθήσει. καὶ τροφήν ταύτη πορίσαι κελεύω.

+ Ἔσται δ' αὕτη τίς ἡ δύναμις καὶ πόσις, καὶ πόθεν τὴν 20
τροφήν ἔξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσει ποιεῖν; ἐγὼ φράσω,
καθ' ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρὶς. ξένους μὲν λέγω—καὶ
ὅπως μὴ ποιήσεθ', ὃ πολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν· πάντ' ἐλάττω
νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφίσμα-
σιν αἰρούμενοι ἐπὶ τῷ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε· ἀλλὰ
τὰ μικρὰ ποιήσαντες καὶ πορίσαντες τούτοις προστίθετε, ἂν
ἐλάττω φαίνηται. λέγω δὴ τοὺς πάντας στρατιώτας δισχι- 21
λίους, τούτων δ' Ἀθηναίους φημί δεῖν εἶναι πεντακοσίους,
ἐξ ἧς ἂν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῆ, χρόνον
τακτὸν στρατευομένους, μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν

- δοκῆ καλῶς ἔχειν, ἐκ διαδοχῆς· τοὺς δ' ἄλλους ξένους εἶναι κελεύω. καὶ μετὰ τούτων ἱππέας διακοσίους, καὶ τούτων πεντήκοντ' Ἀθηναίους τοῦλάχιστον, ὥσπερ τοὺς πεζοὺς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἱππαγωγοὺς τούτοις.
- 22 εἶεν· τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας τριήρεις δέκα· δεῖ γάρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ ταχειῶν τριήρων ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέῃ. πόθεν δὴ τούτοις ἡ τροφή γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ δείξω, ἐπειδάν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν οἶμαι τὴν δύναμιν καὶ πολίτας τοὺς συστρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω.
- 23 Τοσαύτην μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἐνὶ νῦν ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῃ παραταξομένην, ἀλλὰ ληστεύειν ἀνάγκη καὶ τούτῃ τῷ τρόπῳ τοῦ πολέμου χρῆσθαι τὴν πρώτην· οὐ τοίνυν ὑπέρογκον αὐτὴν (οὐ γὰρ ἔστι μισθὸς οὐδὲ τροφή), οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὐ Πολύστρατος ἤγεῖτο καὶ Ἴφικράτης καὶ Χαθρίας καὶ
- 24 ἄλλοι τινές, καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρατεύεσθαι· καὶ οἷδ' ἀκούων, ὅτι Λακεδαιμονίους παραταττόμενοι μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων. ἐξ οὐ δ' αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δ' ἐχθροὶ μείζους τοῦ δέοντος γεγόνασιν. καὶ παρακύψαντ' ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον πρὸς Ἀρτάβαζον καὶ πανταχοῖ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀκολουθεῖ, εἰκότως· οὐ γὰρ ἔστ' ἄρχειν μὴ διδόντα μισθόν.
- 25 Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατιώτας οἰκείους ὥσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακαταστήσαντας, ἐπεὶ νῦν γε γέλως ἔσθ', ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασιν. εἰ γὰρ ἔροιτό τις ὑμᾶς, «εἰρήνην ἄγετε, ὦ ἄνδρες Ἀθη-

ναῖοι ; » « μὰ Δί' οὐχ ἡμεῖς γε », εἶποιτ' ἄν, « ἀλλὰ Φιλίππου
πολεμοῦμεν ». οὐκ ἐχειροτονεῖτε δ' ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα ²⁶
ταξιάρχους καὶ στρατηγούς καὶ φυλάρχους καὶ ἱππάρχους
δύο ; τί οὖν οὗτοι ποιοῦσιν ; πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν ἂν πέμ-
ψητ' ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν ὑμῖν
μετὰ τῶν ἱεροποιῶν· ὥσπερ γὰρ οἱ πλάτιτοντες τοὺς πηλί-
νους, εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς
φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον. οὐ γὰρ ἐχρήν, ὡ ἄνδρες ²⁷
Ἀθηναῖοι, ταξιάρχους παρ' ὑμῶν, ἱππαρχον παρ' ὑμῶν, ἄρ-
χοντας οἰκείους εἶναι, ἐν' ἣν ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως ἢ δύνα-
μις ; ἀλλ' εἰς μὲν Δῆμνον τὸν παρ' ὑμῶν ἱππαρχον δεῖ πλεῖν,
τῶν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων Μενέ-
λαον ἱππαρχεῖν ; καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμενος ταῦτα λέγω,
ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτονημένον εἶναι τοῦτον, ὅστις ἂν ᾗ.

Ἴσως δὲ ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἠγγεῖσθε λέγεσθαι, τὸ δὲ τῶν ²⁸
χρημάτων, πόσα καὶ πόθεν ἔσται, μάλιστα ποθεῖτ' ἀκοῦσαι.
τοῦτο δὴ καὶ περαίνω. χρήματα τοίνυν· ἔστι μὲν ἡ τροφή,
σιτηρέσιον μόνον τῇ δυνάμει ταύτῃ, τάλαντ' ἐνενήκοντα καὶ
μικρόν τι πρόσ, δέκα μὲν ναυσὶ ταχεύαις τετταράκοντα
τάλαντα, εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἐκάστου, στρα-
τιώταις δὲ δισχιλίους τοσαῦθ' ἕτερα, ἵνα δέκα τοῦ μηνὸς ὁ
στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνῃ, τοῖς δ' ἱππεῦσι
διακοσίους οὔσιν, ἐὰν τριάκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ
τοῦ μηνός, δώδεκα τάλαντα. εἰ δὲ τις οἶεται μικρὰν ἀφορμὴν ²⁹
εἶναι σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν, οὐκ ὀρθῶς
ἔγνωκεν· ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι, τοῦτ' ἂν γένηται, προσ-
ποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ στράτευμ' ἀπὸ τοῦ πολέμου, οὐδένα
τῶν Ἑλλήνων ἀδικοῦν οὐδὲ τῶν συμμάχων, ὥστ' ἔχειν
μισθὸν ἐντελῆ. ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντῆς πάσχειν ὄτιοῦν
ἔτοιμος, ἐὰν μὴ ταῦθ' οὕτως ἔχη. πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν
χρημάτων, ἃ παρ' ὑμῶν κελεύω γενέσθαι, τοῦτ' ἤδη λέξω.

ΠΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

- 30 ✕ "Α μὲν ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδυνήμεθ' εὐρεῖν, ταῦτ' ἐστίν. ἐπειδὴν δ' ἐπιχειροτονήτε τὰς γνώμας, ἂν ὑμῖν ἀρέσκη, χειροτονήσετε, ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμήτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.
- 31 ✕ Δοκεῖτε δέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὅλης τῆς παρασκευῆς βουλευσασθαι, εἰ τὸν τόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμεῖτε, ἐνθυμηθείητε καὶ λογισασθε, ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος καὶ φυλάξας τοὺς ἐτησίας ἢ τὸν χειμῶν' ἐπιχειρεῖ, ἥνικ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυναί-
- 32 μεθ' ἐκεῖσ' ἀφικέσθαι. δεῖ τοίνυν ταῦτ' ἐνθυμουμένους μὴ βοηθείαις πολεμεῖν (ὕστεριούμεν γὰρ ἀπάντων), ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυνάμει ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει Λήμνῳ καὶ Θάσῳ καὶ Σκιαθῳ καὶ ταῖς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ νήσοις, ἐν αἷς καὶ λιμένες καὶ σίτος καί, ἃ χρῆ στρατεύματι, πάνθ' ὑπάρχει· τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῇ γενέσθαι βράδιον καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές, πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι βραδίως ἔσται.
- 33 ✕ "Α μὲν οὖν χρήσεται καὶ πότε τῇ δυνάμει, παρὰ τὸν καιρὸν ὁ τούτων κύριος καταστάς ὑφ' ὑμῶν βουλευσεται· ἃ δ' ὑπάρξαι δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστίν, ἃ γὰρ γέγραφα. ἂν ταῦτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πορίσητε, τὰ χρήματα πρῶτον, ἃ λέγω, εἶτα καὶ ἄλλα παρασκευάσαντες, τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἵππεας, ἐντελῆ πᾶσαν τὴν δύναμιν νόμῳ κατακλείσητ' ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισταὶ γιγνόμενοι, τῶν δὲ πράξεων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητοῦντες, παύσεσθ' αἰεὶ περὶ τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι καὶ πλεόν οὐδὲν ποιοῦντες.

✕ Καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ πρῶτον μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν 34
 μέγιστον τῶν ἐκείνου πόρων ἀφαιρήσεσθε. ἔστι δ' οὗτος τίς;
 ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν πολεμει συμμάχων, ἄγων καὶ φέρων
 τοὺς πλείοντας τὴν θάλατταν. Ἐπειτα τί πρὸς τούτῳ; τοῦ
 πάσχειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε, οὐχ ὡσπερ τὸν παρελ-
 θόντα χρόνον εἰς Δῆμνον καὶ Ἴμβρον ἐμβαλὼν αἰχμαλώτους
 πολίτας ὑμετέρους ᾤχετ' ἔχων, πρὸς τῷ Γεραιστῷ τὰ πλοῖα
 συλλαβὼν ἀμύθητα χρήματα ἐξέλεξεν, τὰ τελευταῖ' εἰς Μαρα-
 θῶν ἀπέβη καὶ τὴν ἰερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη,
 ὑμεῖς δ' οὔτε ταῦτα δύνασθε κωλύειν οὔτ' εἰς τοὺς χρόνου-
 οὺς ἂν προθῆσθε, βοηθεῖν. ✕

✕ Καίτοι τί δή ποτ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε τὴν μὲν 35
 τῶν Παναθηναίων ἑορτὴν καὶ τὴν τῶν Διονυσίων ἀεὶ τοῦ
 καθήκοντος χρόνου γίνεσθαι, ἂν τε δεινοὶ λάχουσιν ἂν τ' ἰδιώ-
 ται οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμελούμενοι, εἰς ἃ τοσαῦτ' ἀνα-
 λίσκεται χρήματα, ὅσ' οὐδ' εἰς ἓνα τῶν ἀποστόλων, καὶ
 τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν, ὅσην οὐκ οἶδ', εἴ τι τῶν
 ἀπάντων ἔχει, τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν
 τῶν καιρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγασάς, τὸν εἰς
 Ποτεΐδαιαν, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα νόμῳ τέτακται, καὶ 36
 πρόοιδεν ἕκαστος ὑμῶν ἐκ πολλοῦ, τίς χορηγὸς ἢ γυμνα-
 σίαρχος τῆς φυλῆς, πότε καὶ παρὰ τοῦ καὶ τίνα λαβόντα τί
 δεῖ ποιεῖν, οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἀόριστον ἐν τούτοις ἡμέ-
 ληται, ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῇ τούτου παρα-
 σκευῇ ἄτακτα, ἀδιόρθωτα, ἀόριστα ἅπαντα. ✕

✕ Τοιγαροῦν ἅμ' ἀκηχόαμέν τι καὶ τριηράρχους καθίσταμεν 37
 καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα καὶ περὶ χρημάτων πόρου
 σκοποῦμεν, καὶ μετὰ ταῦτ' ἐμβαίνειν τοὺς μετοίκους ἔδοξε
 καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας, εἴτ' αὐτοὺς πάλιν, εἴτ' ἀντεμβι-
 βάσειν, εἴτ' ἐν ὅσῳ ταῦτα μέλλεται, προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν
 ἐκπλέωμεν τὸν γὰρ τοῦ πράττειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευά-

ζεσθαι ἀναλίσκομεν, οἱ δὲ τῶν πραγμάτων οὐ μένουσι καιροὶ τὴν ἡμετέραν βραδυτῆτα καὶ εἰρωνεῖαν. ἄς δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις οἴομεθ' ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἶαί τ' οὔσαι ποιεῖν ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν ἐξελέγχονται. ὁ δ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν, ὥστ' ἐπιστέλλειν Εὐβοεῦσιν ἤδη τοιαύτας ἐπιστολάς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ.

- 38 Τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνεγνωσμένων ἀληθῆ μὲν ἐστὶ τὰ πολλά, ὡς οὐκ ἔδει, οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἠδέ' ἀκούειν. ἀλλ' εἰ μὲν, ὅσ' ἂν τις ὑπερβῆ τῆι λόγῳ, ἵνα μὴ λυπήσῃ, καὶ τὰ πράγμαθ' ὑπερβήσεται, δεῖ πρὸς ἠδονὴν δημηγορεῖν· εἰ δ' ἢ τῶν λόγων χάρις, ἂν ἢ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίγνεται, αἰσχρὸν ἐστὶ φενακίζειν ἑαυτοὺς, καὶ ἅπαντ' ἀναβαλλομένους, ἂν ἢ δυσχερῆ, πάντων ὑστερεῖν τῶν
- 39 ἔργων, καὶ μηδὲ τοῦτο δύνασθαι μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιῶσεῖ τις ἂν τὸν στρατηγὸν ἠγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς βουλευομένους, ἵν', ἂν ἐκείνοις δοκῆ, ταῦτα πράττηται καὶ μὴ τὰ συμβάντ' ἀναγκάζωνται διώκειν.
- 40 Ἔγμεις δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἀπάντων ἔχοντες, τριήρεις, ὀπλίτας, ἱππέας, χρημάτων πρόσοδον, τούτων μὲν μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πώποτ' εἰς δέον τι κέχρησθε, οὐδὲν δ' ἀπολείπετε, ὥσπερ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσιν, οὕτω πολεμεῖν Φιλίππῳ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγεὶς ἀεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται, κἂν ἐτέρωσε πατάξῃς, ἐκεῖσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες· προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον οὐτ' οἶδεν οὐτ' ἐθέλει. καὶ ὑμεῖς, ἂν ἐν Χερρονήσῳ πύθησθε Φίλιππον, ἐκεῖσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε, ἂν ἐν Πύλαις, ἐκεῖσε, ἂν ἄλλοθί που, συμπαραθεῖτ' ἄνω κάτω, καὶ στρατιγχεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου,

βεβούλευσθε δ' οὐδὲν αὐτοὶ συμφέρον περὶ τοῦ πολέμου, οὐδὲ πρὸ τῶν πραγμάτων προορᾷτ' οὐδέν, πρὶν ἂν ἡ γεγενημένον ἢ γιγνόμενόν τι πύθῃσθε! τὰυτα δ' ἴσως πρότερον μὲν ἐντὴν· νῦν δ' ἐπ' αὐτὴν ἵκει τὴν ἀκμὴν, ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ.

Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομέ- 42
νοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυρόμενος τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ, εἰ γὰρ ἔχων, ἃ κατέστραπται καὶ προεἰληφεν, ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε καὶ μὴδὲν ἔπραττεν ἔτι, ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν αἰσχύνην καὶ ἀνανδρίαν καὶ πάντα τὰ αἰσχιστ' ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημοσίᾳ· νῦν δ' ἐπιχειρῶν ἀεὶ τι καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς, εἴπερ μὴ παντάπασιν ἀπεγνώκατε.

Θαυμάζω δ' ἐγώ γε, εἰ μὴδεῖς ὑμῶν μήτ' ἐνθυμεῖται μήτ' 43
ὀργίζεται, ὄρων, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγενημένην ὑπὲρ τοῦ τιμωρῆσασθαι Φιλίππον, τὴν δὲ τελευταίην οὖσαν ἤδη περὶ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου. ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' οὐ στήσεται, δῆλον, εἰ μὴ τις κωλύσει. εἴτα τοῦτ' ἀναμενοῦμεν, καὶ τριήρεις κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεινός ἐλπίδας ἂν ἀποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε; οὐκ ἐμθησόμεθα; οὐκ ἔξιμεν αὐτοὶ μέρος γέ τι στρατιωτῶν οἰ- 44
κείων νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου πλευσόμεθα; «ποῖ οὖν προσορμιούμεθα;» ἤρετό τις. εὐρήσει τὰ σαθρά, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἐκείνου πραγμάτων αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν· ἂν μέντοι καθώμεθ' οἴκοι λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέποτε οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δεόντων.

Ὅποι μὲν γὰρ ἂν, οἶμαι, μέρος τι τῆς πόλεως συναπο- 45
σταλῆ, κἂν μὴ πάντα, καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενές καὶ τὸ τῆς τύχης συναγωνίζεται· ὅποι δ' ἂν στρατηγὸν καὶ ψήφισμα κενὸν καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας ἐκπέμφητε, οὐδὲν ὑμῖν τῶν δεόντων γίγνεται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐχθροὶ καταγελωσιν,

- οἱ δὲ σύμμαχοι τεθνήσκει τῆ δέει τοὺς τοιούτους ἀποστόλους.
- 46 οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἕν' ἄνδρα δυνηθῆναί ποτε ταῦθ' ὑμῖν
 πράξαι· πάνθ', ὅσα βούλεσθε· ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι
 καὶ τὸν δεῖν' αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖν' ἔστιν, τὰ δὲ πράγματ'
 ἐκ τούτων ἀπόλωλεν. ὅταν γὰρ ἡγήγῃται μὲν ὁ στρατηγὸς
 ἀθλίων ἀπομίσθων ξένων, οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξῃ
 πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι βραδίως ἐνθάδ' ὦσιν, ὑμεῖς δ', ἐξ ὧν ἂν
 ἀκούσῃθ', ὅτι ἂν τύχητε, ψηφίζεσθε, τί καὶ χρῆ προσδοκᾶν;
- 47 Πῶς οὖν ταῦτα παύσεται; ὅταν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξετε στρατιώτας καὶ μάρτυρας τῶν στρα-
 τηγουμένων καὶ δικαστὰς οἵκαδ' ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν, ὥστε
 μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόν-
 τας ὄραν. νῦν δ' εἰς τοῦθ' ἴκει τὰ πράγματ' αἰσχύνῃς, ὥστε
 τῶν στρατηγῶν ἕκαστος δις καὶ τρίς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ
 θανάτου, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς οὐδεὶς οὐδ' ἅπαξ αὐτῶν ἀγω-
 νίσασθαι περὶ θανάτου τολμᾷ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνδραποδιστῶν
 καὶ λωποδυτῶν θάνατον μᾶλλον αἰροῦνται τοῦ προσήκοντος·
 κακούργου μὲν γὰρ ἔστι κριθέντ' ἀποθανεῖν, στρατηγοῦ δὲ
 μαχόμενον τοῖς πολεμίοις.
- 48 Ἡμῶν δ' οἱ μὲν περιόντες μετὰ Λακεδαιμονίων φασὶ
 Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν καὶ τὰς πολι-
 τείας διασπᾶν, οἱ δ' ὡς πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα, οἱ
 δ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζουσιν, οἱ δὲ—λόγους πλάττοντες
- 49 ἕκαστος περιερχόμεθα. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
 ναῖοι, νῆ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῆ μεγέθει τῶν πε-
 πραγμένων καὶ πολλὰ τοιαῦτ' ὀνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ,
 τὴν τ' ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων ὄρωντα καὶ τοῖς πεπρα-
 γμένοις ἐπηρμένον, οὐ μέντοι γε μὰ Δί' οὕτω προαιρεῖσθαι
 πράττειν, ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν παρ' ἡμῖν εἰδέναι, τί
 μέλλει ποιεῖν ἐκεῖνος· ἀνοητότατοι γὰρ εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες.
- 50 Ἄλλ' ἂν ἀφέντες ταῦτ' ἐκεῖν' εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρω-

πος καὶ τὰ ἡμέτερ' ἡμᾶς ἀποστερεῖ καὶ χρόνον πολὺν ὕβρισε
καὶ ἄπανθ', ὅσα πάποτ' ἠλπίσαμεν τινὰ πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν,
καθ' ἡμῶν εὐρηται, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἐστι, κἂν
μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πολεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκ-
ασθησόμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἂν ταῦτ' εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντ'
ἐσόμεθ' ἐγνωκότες καὶ λόγων ματαίων ἀπηλλαγμένοι· οὐ γάρ,
ἄττα ποτ' ἔσται, δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλα, ἂν μὴ προσέ-
χητε τὸν νοῦν καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητε, εὖ εἰδέναι.

Ἐγὼ μὲν οὖν οὔτ' ἄλλοτε πάποτε πρὸς χάριν εἰλόμην ⁵¹
λέγειν, ὅ τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν πεπεισμένος ὦ, νῦν θ', ἂ
γιγνώσκω, πάνθ' ἀπλῶς οὐδὲν ὑποστειλάμενος πεπαρρησία-
σμαι. ἐβουλόμην δ' ἂν, ὥσπερ ὑμῖν συμφέρον τὰ βέλτιστ'
ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοίσειν καὶ τῷ τὰ βέλτιστ'
εἰπόντι· πολλῶ γὰρ ἂν ἴδιον εἶχον. νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοισ οὔσι
τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅμως ἐπὶ τῷ συνοί-
σειν ὑμῖν, ἂν πράξητε, ταῦτα πεπεῖσθαι λέγειν αἰροῦμαι.
νικῆν δέ, ὅ τι πᾶσιν ἡμῖν μέλλει συνοίσειν.

*ἄγνοια - τὰ παράγωγα τῆς οὐμ. Ἀθηνῶν καὶ Δα-
ρδανίου*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Πολιτική κατάσταση τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῆς ἐμφάνισεως τοῦ Δημοσθένους.

Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν καταλυθεῖσα διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξατο ἀναδημιουργουμένη κατὰ τὸν μετὰ τοῦτον ἐκτραγέοντα πόλεμον μεταξὺ Θηβῶν καὶ Σπάρτης. Τὰ κατὰ θάλασσαν περιφανῆ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Χαβρίου καὶ Τιμοθέου, αἱ στρατιωτικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἴφικράτους καὶ ἡ σφόδρον πολιτικὴ τοῦ Καλλιστράτου συνετέλεσαν ὥστε νὰ δημιουργηθῇ (ἐν ἔτει 377) ἀθηναϊκὴ συμμαχία ἢ ὁμοσπονδία περιλαβοῦσα περὶ τὰς 70 πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Χίος, ἡ Τένεδος, ἡ Μυτιλήνη, τὸ Βυζάντιον, ἡ Χαλκίς καὶ ἄλλαι. Οὕτως ἡ ἡγεμονία περικλήθη καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ἄλλ' ἡ ἡγεμονία αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν· οἱ Ἀθηναῖοι μὴ τηρήσαντες τὰς πρὸς τοὺς συμμάχους τοὺς ταχθέντας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐπιδοθέντες εἰς πίεςεις καὶ ἀργυρολογίαν αὐτῶν προσέκάλεσαν τὸν λεγόμενον συμμαχικὸν πόλεμον, καθ' ὃν αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ τριετίαν ὅλην (358 - 355) ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν ἀποστασῶν ἰσχυροτάτων συμμαχίδων, τῆς Χίου, Ῥόδου, Κῶ καὶ τοῦ Βυζαντίου, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Καρία Ἀλικαρνασσοῦ Μανσώλου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι μικρὰς ἐπιτυχίας ἔσχον· φοβηθέντες δὲ τέλος τὰς ἀπειλὰς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ἀρταξέρξου τοῦ Ὠχου, ὅτι θ' ἀποστείλῃ μέγαν στόλον πρὸς βοήθειαν τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσιν εἰρήνην (355) μετὰ τῶν ἀποστατῶν συμμάχων παρέχοντες εἰς αὐτοὺς πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀνεχόμενοι τὴν πλήρη σχεδὸν διάλυσιν τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας.

Ἡ διάλυσις αὕτη τῆς ἡγεμονίας συνεπέφερε τὴν ἔκπτωσιν πάσης ἐν γένει δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, οικονομικῆς τε καὶ ἠθικῆς. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις κατέπεσε τὸ γενναῖον φρόνημα

καὶ ἐξέλιπε πᾶσα πολιτικὴ ἐνέργεια τείνουσα εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς ἰσχύος. Ὁ δῆμος ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν συμμάχων συναφθείσης εἰρήνης ἠκολούθει τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ δημαγωγοῦ Εὐβούλου, ὅστις πρόγραμμα εἶχε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀρχαίας φιλοδοξίας καὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδιώξιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐζωΐας τοῦ ἰδιώτου. Οἱ πολῖται ἀπηροῦντο ἤδη νὰ στρατεύωσιν οἱ ἴδιοι μεταχειριζόμενοι τὰ ξενικὰ στρατεύματα, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπήφιζον μὲν πολλὰ, εἶτα δ' ὅμως ὀλίγα ἢ οὐδὲν ἐξετέλουν τὸ σύστημα τῶν **λειτουργιῶν** κατ' ὄνομα μόνον διετηρεῖτο, ἀφ' οὗ οἱ πλουσιώτατοι κατώρθωνον ν' ἀποφεύγωσιν αὐτάς, ἐπιβαρυνόμενων δυσαναλόγως τῶν ὀλιγότερον πλουσίων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ πολιτεία ἔφθινεν, ἤϋξανον αἱ τρυφαὶ καὶ αἱ ἀναπαύσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Οἱ ἰδιωτικοὶ οἴκοι ἀνηγείροντο μεγαλοπρεπεῖς, αἱ ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις κατ' οὐδὲν ἠλαττοῦντο τῆς παλαιᾶς μεγαλοπρεπειᾶς. Χοῆμα ἄφθονον κατεσπαταλᾶτο διὰ τὴν ὡς οἶόν τε μεγαλοπρεπεστέραν διεξαγωγὴν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων· τέλος δὲ οὐδέποτε κατεβάλλετο μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν εἰς τοὺς πολλοὺς τακτικὴν διανομὴν τῶν **θεωρικῶν** χρημάτων¹.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς πολιτείας ἐμφανίζεται ὁ Δημοσθένης.

II. Δημοσθένης.

α) Βίος Δημοσθένους.

Ὁ Δημοσθένης, υἱὸς Δημοσθένους, ἐκ τοῦ ἐν Ἀττικῇ δήμου Παιανίας, κειμένου κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμητοῦ, ἐγεννήθη τῷ 383 π. Χ. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ του εὖπορος ὢν

¹ Θεωρικὰ ἐκαλοῦντο τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τῇ προτάσει τοῦ Κλεοφῶντος — οὐχὶ τοῦ Περικλέους — ἀπεφασίσθη νὰ δίδωνται εἰς ἀπόρους Ἀθηναίους πολίτας, ἵνα πληρώωσι τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ θεάτρῳ (πρὸς δύο ὀβολοὺς ἐκάστην θέσιν). Τὰ χρήματα ταῦτα ἐπληρώνοντο ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν δημοσίων εἰσπράξεων· ἐν καιρῷ δ' ὅμως πολέμου ὤριζετο διὰ νόμον νὰ δαπανῶνται ταῦτα εἰς τὰς στρατιωτικὰς χρείας. Ἄλλ' ὅτε προσιάτης τοῦ δήμου ἦτο ὁ Εὐβούλος, ἠκυρώθη ὁ νόμος οὗτος καὶ ἔκτοτε κατ' ἔτος, ὅπωςδήποτε ἐχόντων τῶν πραγμάτων, διενέμοντο τὰ περισσεύματα εἰς τὸν δῆμον ὡς **θεωρικὰ**.

ἐκέκμητο ἐν Ἀθήναις δύο ἐργαστήρια, μαχαιροποιεῖον καὶ θρονοποιεῖον, ἣ δὲ μήτηρ του — Κλεοβούλη ὀνομαζομένη — κατήγετο ἐκ Σκυθίας.

Ἐπταετής μόλις γενόμενος ὁ Δημοσθένης ἀπόλεσε τὸν πατέρα του, ὅστις ἀποθνήσκων κατέλιπε τρεις ἐπιτρόπους τῶν ἀνηλίκων τέκνων, τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς. Ἄλλ' οἱ ἐπιτρόποι δὲν ἐφάνησαν ἀξιοπίστοι, διότι τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν, ἀνερχομένην εἰς δέκα πέντε τάλαντα, (δηλ. περίπου εἰς ἑπτακοσίας εἴκοσι χιλιάδας σημερινῶν δραχμῶν), διεσπάθησαν σχεδὸν τελείως, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ διπλασιάσωσιν αὐτὴν εὐσυνειδήτως διαχειριζόμενοι. Ὡσαύτως οὗτοι καὶ τῆς παιδείσεως τοῦ Δημοσθένους ἠμέλησαν ἄλλ' οὗτος φιλομαθῆς ὢν καὶ ἐπιμελὴς ἐμόρφωσεν ἑαυτὸν μαθητεύσας παρὰ τῷ ῥήτορι Ἰσαίῳ, τῷ Χαλκιδεῖ, καὶ μελετήσας τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν, ὡς λέγεται, ὀκτάκις ἀντέγραψε καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἀπεμνημόνευσεν. Διαφόρους δ' ἐλλείψεις αὐτοῦ σημαντικὰς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ῥήτορος, ὡς τὴν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀσθενὲς καὶ φαῦλον τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἀπρηπῆ ἀνακίνησιν τοῦ ὄμου, ὑπερενίκησε δι' ἐπιμόνου ἀσκήσεως καὶ φιλοπονίας.

Ἐνῆλιξ γενόμενος κατεδίωξε δικαστικῶς τοὺς ἐπιτρόπους ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ διδασκάλου του Ἰσαίου καὶ κατώρθωσε μικρὸν μόνον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας ν' ἀναλάβῃ. Διὰ τοῦτο ἀναγκασθεὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῆς ἀπολεσθείσης περιουσίας ἐγένετο **λογογράφος** ὡς τοιοῦτος συνέταττε λόγους δικανικοὺς ὑπὲρ ἄλλων καὶ μεγάλως ἐξετιμᾶτο. Ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐκτίησεν ἐκ τῶν πολιτικῶν λόγων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας κατὰ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὅστις ὀσημέραι ἀὔξανόμενος διενεοῖτο ν' ἄρξῃ ὅλης τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο καθορῶν ὁ Δημοσθένης εἰργάζετο ἐκ παντὸς τρόπου ν' ἀνυψώσῃ τὸ φρόνημα τῶν συμπολιτῶν ἀναμνησκῶν αὐτοὺς τὰ ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τρόπαια τῶν προγόνων. Καὶ ἔνθεν μὲν ἐπολέμει κατὰ τῶν Φιλιππιζόντων, ἔνθεν δ' ἐφρόντιζε ν' ἀνεύρῃ συμμάχους τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' ἐπρέσβευσεν εἰς Θήβας, κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τὰς τέως ἀσπόνδους πόλεις, Ἀθήνας καὶ Θήβας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς συμμάχους· ἀλλ' ἡ συμμαχία αὕτη κατεστράφη διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἡττης (338).

Καὶ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἦταν ὁ Δημοσθένης οὔτε τὸ θάρορος ἀπέβαλεν οὔτε ἔπαυσε μισῶν τοὺς Μακεδόνας· ἐν ἀρχῇ μάλιστα τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (336) ἐπέτυχεν, ἵνα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἀποστῶσι τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ καταστρέψας αὐτὰς ἐζήτησεν εἶτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων τινῶν στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἐκ τῶν ἰδίως ὑποκινησάντων καὶ ὑποστηριξάντων τὴν ἀποστασίαν τῶν Θηβαίων· τῇ παρεμβάσει δ' ὅμως τοῦ μακεδονίζοντος ῥήτορος Δημάδου ἡ παράδοσις αὕτη ἀπεσοβήθη.

Τῷ 324 κατηγορηθεὶς ὁ Δημοσθένης ὡς δωροδοκῆσας ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Ἀρπάλου, ταμίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φυγόντος μετὰ πολλῶν χρημάτων ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀθήνας, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον πεντήκοντα ταλάντων, μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀποτίσῃ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τροίηζινα. Καὶ ἔγραφε μὲν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων δικαιολογούμενος καὶ παρακαλῶν ν' ἀνακληθῆ, ἀλλ' αἱ παρακλήσεις αὗται εἰς οὐδὲν ὠφέλουν καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου (323), ὅτε αἱ Ἀθηναίαι, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Κόρινθος ἐπανέστησαν κατὰ τῆς μακεδονικῆς ἀρχῆς, ἐπῆλθε μεταβολὴ τις τῶν διαθέσεων τοῦ δήμου· διότι οὗτος μαθὼν ὅτι ὁ Δημοσθένης, καίπερ φυγὰς, συνώδευσε τοὺς Ἀθηναίους πρέσβεις, τοὺς κηρύσσοντας τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων πόλεμον, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν πανηγυρικῶς.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησίν του ὁ Δημοσθένης ἐξηκολούθει τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀγῶνα· ἀλλ' ὅτε τῷ 322 αἱ Ἀθηναίαι ἐκυριεύθησαν καὶ φρουρὰ μακεδονικὴ ἐγκαθιδρούθη ἐν αὐταῖς, κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Μακεδονίας Ἀντιπάτρου. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐν Καλαυρία (νῦν Πόρρο) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀντιπάτρου ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ ῥήτωρ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δηλητήριον ἐντὸς δακτυλίου ἢ γραφικοῦ καλάμου καὶ πῶν αὐτὸ ἀπέφυγε τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ δι' ἐκουσίου θανάτου (κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 322).

Οἱ οἰκίητορες τῆς Καλαυρίας ἤγειραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μνήμα τοῦ ῥήτορος καὶ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς

ἐξηκολούθουν τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ συμπολιταὶ τοῦ ῥήτορος τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπήφισαν, ἵνα ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἔχη σίτησιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ, καὶ ἀνήγειραν ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν τοῦ ῥήτορος ἀνδριάντα, ἐφ' οὗ ἐχαράχθη τὸ πολυθρόλυτον ἐπίγραμμα :

Εἶπερ ἴσῃν ρώμην γνώμη, Δημοσθένης, εἶχες,
οὔποτ' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἄρης Μακεδόν.

β') Λόγοι Δημοσθένους.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δημοσθένους περιῆλθον εἰς ἡμᾶς 61 λόγοι. τούτων οἱ μὲν 15 εἶναι *συμβουλευτικοί* ἢ *δημηγορίαι*, οἱ δὲ λοιποὶ *δικανικοί*. Τῶν συμβουλευτικῶν, δηλ. τῶν λόγων τῶν ἀπαγγελθέντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σπουδαιότατοι εἶναι οἱ *Φιλιππικοί*, οἱ *Ὀλυνθιακοί* καὶ ὁ *περὶ τῆς εἰρήνης* τῶν δὲ δικανικῶν ἔχομεν δύο εἶδη: 1) λόγους δικανικοὺς *δημοσίους*, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν δημοσίαις δίκαις, ὧν σπουδαιότατος εἶναι ὁ *περὶ τοῦ στεφάνου*, καὶ 2) λόγους δικανικοὺς *ιδιωτικούς*, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν ιδιωτικαῖς δίκαις.

Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ Δημοσθένους καταφαίνεται μεγαλεῖον ψυχῆς, σαφήνεια, γοργότης καὶ σφοδρότης τῆς ἐκφράσεως, σαρκασμοὶ πικροί, ποικιλία ῥητορικῶν σχημάτων καὶ τρόπων λεκτικῶν καὶ ἐν γένει πάντα, ὅσα προσδίδουσιν εἰς αὐτοὺς *δεινότητα καὶ ὕψος*.

Ἐκαστος τῶν λόγων συνίσταται ἐκ πέντε μερῶν, τοῦ *προομίου*, τῆς *διηγήσεως*, τῆς *προθέσεως*, τῆς *πίστεως* καὶ τοῦ *ἐπιλόγου*. Τούτων τὸ κυριώτερον μέρος εἶναι τὸ τρίτον—*ἡ πρόθεσις*—, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται ἡ πρότασις τοῦ ῥήτορος· τὸ μέρος τοῦτο προπαρασκευάζει μὲν ἡ *διήγησις*, συμπληροῖ δὲ καὶ ἐξηγεῖ ἡ *πίστις*.

III. Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντου τοῦ Β', ἐγεννήθη τῷ 382 π. Χ. Δεκαπενταετῆς περίου τὴν ἡλικίαν ἤχθη ὡς ὄμηρος ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου εἰς Θήβας, ἐνθα ἔτυχεν ἑλληνικωτάτης μορφώσεως. Μετὰ τριετῆ δ' ἐν Θήβαις διαμονὴν ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν καί, ὅτε ὁ ἀδελφός του Περδίκκας ἐφο-

νεύθη ἔν τινι πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς μάχῃ, ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (τῷ 359).

Ὁ Φίλιππος ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ἔσωσε τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς αὐτὴν Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἔστερέωσε τὸν θρόνον του κατὰ τῶν ἀνταπειτητῶν αὐτοῦ καὶ ὠργάνωσε τὸν μακεδονικὸν στρατὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας πολεμικῆς τέχνης. Ἀμέσως δὲ κατόπιν θέλων νὰ συνδέσῃ στενωτέρον τὴν Μα-

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

κεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησόν καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφίπολιν (357), ἀξιολογωτάτην τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κτήσεις τῶν Ἀθηναίων Πύδναν (357) καὶ Ποτείδειαν (356). Καὶ ταύτην μὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ὀλυνθίους,

ἵνα προσοικειωθῇ αὐτούς, ἀλλὰ συγχρόνως προσκληθεὶς ὑπὸ Θρακῶν εἰςβοήθειαν κατέλαβε τὰς πέραν τοῦ Στρομόνος Κορινθίδας, ἠΰξηνσεν αὐτὰς μετονομάσας Φιλίππους καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Παγαίου.

Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Λαορίῃ Ἀλευαδῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος ἔσπευσεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰς αὐτόθι καταπιεζομένας πόλεις ἐπροστάτευσεν. Κατὰ τὰ πρῶτα δὲ ἤδη ἔτη τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκραγέντος Φωκικοῦ ἢ ἱεροῦ πολέμου (355 - 346), ὅτε οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τὸν Ὀνόμαρχον εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν Μεθώνην καὶ κατηδάφισεν αὐτήν (353), ἐζήτησε νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διενέξεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ προσκλήσει δὲ τῶν Θεσσαλῶν εἰσήλασε καὶ πάλιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξεδίωξε

τοὺς Φωκεῖς, καθήρσε τὴν ἐν Φεραῖς τυραννίδα, κατέλαβε τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ προεχώρησεν ἤδη μέχρι Θερμοπυλῶν· ἀλλ' εὐρὼν αὐτὰς προκατειλημμένας ὑπὸ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν (352).

Μετὰ μικρὰν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνάπαυσιν ἐξεστράτευσε καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ὑπέταξεν. Ἐν ἔτει δὲ 349 προσέβαλε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων Ὀλυνθὸν καὶ κυριεύσας αὐτὴν διὰ προδοσίας κατέστρεψε (348). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Φωκίδα καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἀκωλύτως διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, μεθ' ὃ συγκαλέσας τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀμφικτύων ἀντὶ τῶν καθαιρεθέντων Φωκέων (346).

Ἐπιστρέψας ἐκ Φωκίδος εἰς Μακεδονίαν ἐστράφη πρὸς Β. κατὰ τῶν Θρακῶν, οὓς νικᾷ καὶ προσλαμβάνει παρὰ τὸν Πόντον τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Ὀδησσὸν (τὴν σημερινὴν Βάρναν)· ἐπελθὼν δὲ κατὰ τῶν ἐν Προποντίδι Ἑλληνικῶν πόλεων καταλαμβάνει τὴν Σηλυβρίαν καὶ πολιορκεῖ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον· στρατὸς δ' ὅμως ἀθηναϊκὸς ἀποσταλεὶς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν.

Μετὰ ταῦτα ὑποκινήσας διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων του νέον ἱερὸν πόλεμον καὶ προσκληθεὶς ν' ἀναλάβῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰσῆλθε μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του ὤδευσε κατὰ τῆς Ἀμφίσσης, ἣν ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν ὀχυρὰν Ἐλάτειαν (338). Τότε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Δημοσθένους συνεμάχησαν αἱ τέως ἄσπονδοι πόλεις Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι καὶ ἀντιπαραταχθεῖσαι ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τοῦ Φιλίππου ἠττήθησαν ὀλοσχερῶς. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τῷ συγκληθέντι ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ κοινῷ συνεδρίῳ τῶν Ἑλλήνων ἀνεκηρύχθη ἡγεμῶν αὐτοκράτωρ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐστρατείαν (337).

Ἐπιστρέψας εἰς Μακεδονίαν ὁ Φίλιππος ἤρρισε νὰ παρασκευάζεται διὰ τὴν ἐστρατείαν αὐτήν. Ἀλλ' αἰφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν του ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος τῶν σωματοφυλάκων του, Πausανίου καλουμένου (336).

IV. Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλή.

Μετὰ τὴν ἐπὶ Κλεισθένους μεταβολὴν τῆς πολιτείας ἡ βουλή τῶν Ἀθηναίων ἀπετελεῖτο ἐκ πεντακοσίων βουλευτῶν, κληρουμένων πενήκοντα παρ' ἐκάστης φυλῆς ἐκ τῶν **ἐπιτίμων** Ἀθηναίων πολιτῶν τῶν συμπληρωσάντων τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Οἱ βουλευταὶ ἦσαν ἐνιαύσιοι· πρὶν δ' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς **δοκιμασίαν**, εἰς ἀκριβῆ δηλ. ἐξέτασιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὤμνουον τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, δι' οὗ ἐβεβαίουν ὅτι θὰ βουλευσῶσι κατὰ τοὺς νόμους. Οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἦσαν ἀπῆλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, κατεῖχον ἐν τῷ θεάτρῳ ἰδίαν θέσιν λόγῳ τιμῆς καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἔφερον στέφανον ἐκ μωσίνης· ἐλάμβανον δὲ καὶ μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν. Ἐὰν δ' ἐξετέλουν καλῶς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους μετὰ τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Οἱ πεντακόσιοι βουλευταὶ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρίσκωνται διηνεκῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα συναποφασίζωσιν, διηροῦντο εἰς δέκα τμήματα κατὰ τὰς δέκα φυλάς, ὧν ἕκαστον, κατὰ σειρὰν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου, διώκει τὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἤτοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ πενήκοντα βουλευταὶ ἐκάστου τμήματος ἐκαλοῦντο **πρυτάνεις**, τὸ δὲ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ **πρυτανεία** καὶ ἡ φυλή, εἰς ἣν ἀνήκον, **πρυτανεύουσα**. Οἱ πρυτάνεις συνεσίτουσαν ἐν τῷ ἄρχεῖῳ αὐτῶν, τῇ θόλῳ, δημοσίᾳ δαπάνῃ· συνεκάλουν δὲ τὴν μὲν βουλήν καθ' ἐκάστην πλὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἀποφράδων ἡμερῶν, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἐπὶ ἐκάστης πρυτανείας· ἀνήγγελλον δὲ διὰ προγράμματος τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐκάστοτε θέματα.

Τῶν πρυτάνεων προΐστατο ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα εἷς ἐξ αὐτῶν, ἐκλεγόμενος καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου καὶ καλούμενος **ἐπιστάτης**· δις ὁ αὐτὸς δὲν ἐπετρέπετο νὰ κληρωθῆ. Οὗτος ἐκράτει τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως καὶ τὰς κλεῖδας τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἦσαν τὰ δημόσια χορήματα καὶ τὰ ἀρχεῖα, προήδρευε δὲ ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους τὴν προεδρίαν εἶχεν ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων**· ἦσαν

δὲ οἱ πρόεδροι οὗτοι ἑννέα τὸν ἀριθμὸν, πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας κληρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῶν πρυτάνεων, εἷς ἕξ ἐκάστης φυλῆς πλὴν τῆς πρυτανευούσης· ἐκ τούτων δὲ πάλιν ἐκκληροῦτο καὶ ὁ ἐπιστάτης τῶν προέδρων. Εἰς τοὺς προέδρους παρέδιδεν ὁ ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων τὸ πρόγραμμα, οὗτοι δ' ἐπεμελοῦντο τῆς ἐνκοσμίας καὶ διηύθυνον τὰς συζητήσεις.

Αἱ συνεδρίαί τῆς βουλῆς ἐγίνοντο συνήθως ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τισὶ δ' ὠρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἀλλαγῷ, ἤτοι ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐν τῇ Ἀζροπόλει ἢ ἐν Πειραιεῖ, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ χρόνοις καὶ ἐν τῷ Θησείῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ. Τὴν ἡμέραν τῆς συνεδρίας σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ὑψοῦτο εἰς τὸ βουλευτήριον. Κατὰ δὲ τὴν ἑναρξιν τῆς συζητήσεως κῆρυξ ἐκάλει τοὺς βουλευτὰς νὰ καταλάβωσι τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ κατεβίβαζε τὸ σημεῖον. Αἱ συνεδρίαὶ ἦσαν συνήθως μὲν δημόσιαι, σπανίως δὲ ποτε καὶ μυστικάι.

Ἡ βουλή ἔργον εἶχε νὰ **προβουλεύη**, ἤτοι ν' ἀποφασίσῃ ἐκ τῶν προτέρων, περὶ πάντων τῶν εἰσφερομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἦτις μόνα τὰ **προβουλευμάτα**, τὰς ἀποφάσεις δηλ. τῆς βουλῆς, ἔκρινε καὶ ἐψήφισε· πρὸς τούτοις ἡ βουλή εἶχεν ἐξουσίαν ν' ἀποφασίσῃ αὐτοτελῶς περὶ διοικητικῶν πραγμάτων συμφώνως πάντοτε πρὸς τοὺς κειμένους νόμους· ἐν τισὶ δὲ περιστάσεσιν εἶχεν αὕτη καὶ δικαστικὰ ἔργα.

V. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Ἐν Ἀθήναις, δημοκρατικοῦ ὄντος τοῦ πολιτεύματος, κύριος τῆς πολιτείας ἦτο ὁ δῆμος· ὅθεν εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα συνεχόμενος εἰς δημοσίας συνελεύσεις νὰ βουλευῆται περὶ τῶν κοινῶν· αἱ συνελεύσεις αὗται ἐκαλοῦντο ἐκκλησία καὶ ἦσαν ἢ τακτικάι—αἱ ἐκ τοῦ νόμου τεταγμέναι—ἢ ἔκτακτοι, **σύγκλητοι** ἢ **κατάκλητοι** καλούμεναι. Καὶ τακτικάι μὲν συνήγοντο τέσσαρες ἐν ἐκάστη πρυτανείᾳ, ὧν ἡ μία ἐλέγετο κυρία, ἔκτακτοι δὲ, ὅσάκις παρίστατο ἐπείγουσα ἀνάγκη. Τὰς ἐκκλησίας συνεκάλουν οἱ πρυτάνεις, ἐνίοτε δέ, ἰδίᾳ ἐν πολέμῳ, οἱ στρατηγοί. Κατὰ τὰς ἀποφράδας ἡμέρας ἢ κατὰ τὰς ἐορτὰς δὲν συνήγοντο ἐκκλησίαι, διελύοντο δέ, ἂν παρετηρεῖτο διοσημία τις, ἤτοι ἀστραπή, βροντή, βροχή,

καταιγίς, ἔκλειψις ἡλίου, σεισμός. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ἀνεγράφοντο τὰ θέματα, περὶ ὧν ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ ὁ δῆμος, συνέταπτον οἱ πρυτάνεις καὶ ἐδημοσίεον πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ τόπος, ἐνθα συνίγεται ἡ ἐκκλησία, κατὰ μὲν τοὺς παλαιότερους χρόνους ἦτο ἡ ἀρχαία ἀγορά, κειμένη παρὰ τὸ ἱερόν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, δηλ. πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκεῖ ὅπου ὕστερον ἐκτίσθη τὸ Ὁδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· κατὰ δὲ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα ὁ συνήθης τόπος τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ λόφος τῆς Πνυκός, ὁ κείμενος πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν (ἐφ' οὗ νῦν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον) καὶ τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν ἢ Μουσαίου (ἐφ' οὗ νῦν τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου). Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν ἑξαιρετικαῖς περιστάσεσιν ἡ ἐκκλησία συνίγεται εἰς τὸ θέατρον· ὕστερον δὲ τὸ θέατρον ἦτο συνήθης ἐκκλησιαστικὸς τόπος καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιότητας συνήρχοντο εἰς τὴν Πνύκα. Ἐνίστε κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρόνους συνίγεται ἡ ἐκκλησία ἐν Πειραιεῖ, πιθανῶς ἐν τῷ θεάτρῳ.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν εἶχον πάντες οἱ **ἐπίτιμοι** Ἀθηναῖοι πολῖται, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 20 ἐτῶν. Ἐξήλεγchon δὲ τοὺς ἐκκλησιάζοντας, ἂν δηλ. εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν, οἱ ἔξ **ληξίαρχοι** μετὰ τῶν 30 βοηθῶν αὐτῶν, καλουμένων **συλλογέων τοῦ δήμου**. Παρὰ τῶν ληξιάρχων τούτων οἱ δικαιούμενοι ἐκκλησιάζειν ἐλάμβανον κατὰ τὴν εἴσοδόν των εἰς τὴν ἐκκλησίαν **σύμβολα** πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισθοῦ, ἅτινα μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἐκκλησίας παρέδιδον εἰς τοὺς **θεσμοθέτας** πρὸς ἐξαργύρωσιν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς μισθός, ὃν ἐλάμβανον οἱ ἐκκλησιάζοντες, ἀφ' οὔτου ἡ ἐκκλησία ἐγένετο μισθοφόρος—ὀλίγον μετ' Εὐκλείδην ἄρχοντα—, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο εἰς ὀβολὸς καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, εἶτα δύο καὶ ὕστερον τρεῖς ὀβολοί· κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ μισθὸς ἠΰξησεν εἰς 9 ὀβολούς, ἦτοι εἰς 1 $\frac{1}{2}$ δραχμ., καθ' ἑκάστην κυρίαν ἐκκλησίαν καὶ εἰς 6 ὀβολούς, ἦτοι εἰς μίαν δραχμὴν, καθ' ἑκάστην τῶν λοιπῶν.

Ὅργανα πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦσαν κατὰ μὲν τὸν Ε' αἰῶνα οἱ **τοξόται**, ἀπὸ δὲ τοῦ 345 περίπου μία τῶν φυλῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κληρουμένη καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις οἱ ἔφηβοι.

Αἱ τακτικάι ἐκκλησίαι ἤρχιζον λίαν πρωΐ. Μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως πλησίον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τόπου ἐτίθετο σημεῖον, δηλ. σημαία τις πιθανῶς. Πρῶτον δὲ ἔργον τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ καθαρισμός. Περιεφέροντο δηλ. περὶ τὸν συνηγμένον δῆμον τὰ καθάρσια, **περίστια** καλούμενα, ἅτινα ἦσαν χοιρίδια ἐσφαγμένα. Ἐπειτα ὁ κῆρυξ κατηρᾶτο τοὺς λαμβάνοντας δῶρα, ὅπως διὰ τῶν λόγων τῶν ἐξαπατῶσι τὸν δῆμον. Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων τῆς ἐκκλησίας, ἦτοι ὁ **ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων** ἢ—κατὰ τοὺς Δημοσθενείους χρόνους—ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** (βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 30 καὶ 31) ἀνεκοινοῦτο τὸ **προβούλευμα** τῆς βουλῆς. Ἄνευ προβουλεύματος δὲν ἐπετρέπετο νὰ ψηφίζῃ ὁ δῆμος. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ προβουλεύματος ἐπηκολούθει ἡ **προχειροτονία**, ἡ ἀπόφασις δηλ. τοῦ δήμου περὶ τοῦ ἂν πρέπει ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὸ προβούλευμα ἢ ἂν ἐπεθύμει νὰ γείνη συζήτησις περὶ αὐτοῦ· ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει προσεκάλει ὁ κῆρυξ τὸν βουλόμενον ν' ἀγορεύῃ· κατὰ τινα δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος ἠγόρευον οἱ πρεσβύτεροι πρὸ τῶν νεωτέρων· δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἔλεγε: **«τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων καὶ πάλιν ἐν μέρει τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ;»** Ἄλλ' ἢ διάταξις αὕτη δὲν ἐτηρεῖτο αὐστηρῶς.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγορεύειν εἶχον πάντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πλὴν τῶν ὑποπεσόντων εἰς ἓν τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, ἅτινα ὁ νόμος ἐτιμῶρει δι' **ἀτιμίας**. Ἄλλὰ τοῦ δικαίωματος τούτου ἀπέφυγον ἢ ἠδυνάτουσαν πάντες νὰ ποιῶνται χρῆσιν. Ἐν τῷ πολλῷ ὄχλῳ ὑπῆρχον πολυάριθμοι, οἱ πλεῖστοι μάλιστα, οὔτε τὰς ὑποθέσεις ἰκανῶς ἐννοοῦντες οὔτε νὰ ὀμιλῶσι περὶ αὐτῶν τὴν ἰκανότητα ἔχοντες, οἱ **ἰδιῶται** ἢ **ἀπράγμονες** λεγόμενοι, οἵτινες περιορίζοντο μόνον εἰς τὸ νὰ ψηφίζωσι καθ' ἣν ἐσχημάτιζον πεποιθήσιν, ἀκούοντες τῶν εὐγλωττοτέρων. Ὁ ῥήτωρ λαμβάνων τὸν λόγον ὀμίλει ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς θέσεώς του, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, ἐμφαίνοντα ὅτι ἱερὸν ἐξεπλήρου καθῆκον, καὶ ἦτο, δι' ὅσα ἔλεγεν, ἀνεύθυνος. Παρεκτροπομένους ὅμως ῥήτορας, λοιδοροῦντας ἐν τῇ ἀγορεύσει, φονασκοῦντας ἐκ τῆς θέσεώς των ἢ διακόπτοντας τὸν ῥήτορα ἠδύναντο νὰ ἐμποδίζωσιν οἱ προεδρεύοντες ἐπικαλούμενοι ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν **τοξοτῶν** καὶ ἐνίοτε καὶ πρόστιμον μέχρι 50 δραχμῶν ἐπιβάλλοντες.

Περαιτωθείσης τῆς συζητήσεως, ἂν μηδεὶς πλέον ἠθέλε ν' ἀγορεύσῃ, ὁ προεδρεύων *ἐπεψήφισεν*, ἦτοι ἔθετε τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν· αὕτη ἐγίνετο διὰ χειροτονίας, ἦτοι δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν. Ὁ προεδρεύων προσεκάλει διὰ τοῦ κήρυκος νὰ ἄρῃσι τὰς χεῖρας πρῶτον μὲν οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν (*καταχειροτονία*), εἶτα δὲ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι αὐτήν (*ἀποχειροτονία*)· καὶ ἂν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο φανερόν, δὲν ἠριθμοῦντο αἱ χεῖρες, ἂν δὲ ἦτο ἀμφίβολον, ἐγίνετο ἡ ἀρίθμησις. Ἄλλος σπανιώτερος τρόπος ψηφοφορίας ἦτο ὁ κρυπτός, ὁ διὰ ψήφων γινόμενος, ἐν χρήσει ὄν κατὰ τὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἀπεφάσιζον περὶ ὀστροακισμοῦ καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ἀφορώντων τὸ ἄτομον καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτίθεντο τότε δύο ὑδρίαὶ καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἔροιστον τὴν ψήφον οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν, εἰς δὲ τὴν ὑστέραν οἱ μὴ παραδεχόμενοι. Περαιτωθείσης τῆς ψηφοφορίας ὁ προεδρεύων *ἀνηγόρευε τὰς χειροτονίας*, ἦτοι ἀνήγγελλε τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἂν μὲν ἐξηγητεῖτο τὸ πρόγραμμα, ἔλνε διὰ τοῦ κήρυκος τὴν ἐκκλησίαν, εἰ δὲ μὴ, ἀνέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν ὑστεραίαν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου διευτυποῦτο εἰς ψήφισμα, ὅπερ κατετίθετο εἰς τὸ Μητροῶν, δηλ. εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ βουλευτηρίου κείμενον ἱερόν τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν Κυβέλης, ἐν ᾧ ἐφυλάσσοντο τὰ δημόσια γράμματα καὶ οἱ νόμοι· ἂν δ' ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ γείνη πασίγνωστον, ἀνεγράφετο εἰς στήλην, ἣτις ἀνετίθετο ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ἡ ἐκκλησία ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ψήφισιν νέων νόμων ἢ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν παλαιῶν, περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἀρχῶν, περὶ τὰ τοῦ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ ἐν γένει περὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας· ἐνίοτε δὲ καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχε περὶ ἀδικημάτων, περὶ ὧν δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι· τότε δὲ ἢ ἐξεδικάζεν αὐτὰ ὁ δήμος ἐκκλησιαζῶν ἢ παρέπεμπεν αὐτὰ εἰς τὰ τεταγμένα δικαστήρια ὀρίζων τὸν νόμον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ δικασθῶσι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ Α' ΚΑΤΑ ^{Φιλίππου}
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ὁ Φίλιππος ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας (τῷ 359) καὶ καθυποτάξας τοὺς πλησιοχώρους ἐχθροὺς τοῦ βασιλείου, τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἐστράφη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατακτητικῶν του σχεδίων. Πρὸς τοῦτο μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον προέβαινε μεθ' ὑπομονῆς ἀναμένων καταλλήλους εὐκαιρίας ἢ παρασκευάζων τοιαύτας διὰ χρημάτων, ὑποσχέσεων καὶ ἄλλων μέσων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσέβαλε τὴν Ἀμφίπολιν (357), εἶτα δ' ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κήσεων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Πύδναν (357), τὴν Ποτειδαίαν (356) καὶ τὴν Μεθώνην (353). Ἀκολούθως κατεπολέμησε τοὺς τυράννους τῆς Θεσσαλίας καὶ μετὰ τοῦτο ἐπεχείρησεν νὰ γείνη κύριος τῶν Θερμοπυλῶν (352), ἵνα οὕτω δυνηθῆ εὐκολώτερον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι φθάσαντες ἐγκαίρως μετὰ στρατοῦ ἀπέκρουσαν τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν τοῦ Φιλίππου, ὅστις ὑποχωρήσας ἄπρακτος ἐξεστράτευσεν κατὰ τὸ φθινώπορον τοῦ 352 εἰς τὴν Θράκην πρὸς ἐπέκτασιν τῆς κυριαρχίας του. Οἱ μικροὶ ἐκεῖ ἡγεμόνες ἤρριζον πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις Πέρινθον καὶ Βυζάντιον. Ἐκ τῶν διχονοιῶν τούτων ὠφελοῦμενος ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ἀπόλυτος τῶν χωρῶν καὶ προχωρήσας πέραν τοῦ Ἐβρου ἐπολιόρκησεν τὸ Ἡραῖον τεῖχος ἐπὶ τῆς Προποντίδος.

Ἡ εἶδησις τῆς πολιορκίας τοῦ Ἡραίου τεύχους, ὅπερ ἦτο ἀποθήκη ἐπιτηδαιοτάτη τοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν μεταβιβαζομένου σίτου, φθάσασα εἰς Ἀθήνας τὸν Νοέμβριον τοῦ 352 ἀνησύχησεν τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἐθεωρήθη τοσοῦτον ἐπικίνδυνον, ὅστε ἀπεφασίσθη νὰ παρασκευασθῆ στόλος ἐκ 40 τριήρων, νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ μετάσχωσι τῆς στρατείας πάντες οἱ ἄνδρες μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 45 ἐτῶν καὶ νὰ εἰσπραθῆ φόρος 50 ταλάντων. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν καταφθά-

νουσιν εἰς Ἀθήνας νεώτεροι εἰδήσεις πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Φίλιππος νοσεῖ, ἔπειτα δὲ ὅτι ἀπέθανεν· ἐπὶ ταῖς διαδόσεσι ταύταις οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλιπον τὴν ἀποφασισθεῖσαν στρατείαν καὶ περιέπεσον εἰς ἀδράνειαν.

Ὀλίγω ὕστερον μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, τῷ 351, ἡ συζήτησις περὶ πολέμου κατὰ Φιλίππου ἐτέθη εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν διασκέψεων τοῦ λαοῦ. Ἐν μιᾷ τῶν διασκέψεων τούτων ὁ Δημοσθένης—νεαρὸς ἔτι ἄγων ἡλικίαν 32 ἐτῶν—ἐζήτησε τὸν λόγον πρὸ τῶν ἄλλων ῥητόρων καὶ ἀπήγγειλε τὸν Α΄ Φιλιππικόν. Ἐν τούτῳ προσπαθεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς ἀδρανείας καὶ ὑποδεικνύει τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται οὗτοι νὰ διεξαγάγῳσιν ἐπιτυχῶς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλεμον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1.

εἰ μὲν . . . προϋτίθετο . . . λέγειν = ἂν μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὀμιλῇ
τις ἢ ἀντίθεσις : ἐπειδὴ δ' ἔ. . . τὸ προτιθέσθαι κυρίως λεγόμενον ἐπὶ
τῶν πρυτάνεων καὶ προέδρων (περὶ ὧν βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 30 καὶ
31) σημαίνει 1) δημοσιεύειν ταῦτα, περὶ ὧν πρέπει νὰ συνέλθῃ ἡ
ἐκκλησία καὶ 2) παρέχειν ἐξουσίαν τοῦ λέγειν εἰς τοὺς βουλομέ-
νους ἀγορεύειν. — περὶ καινοῦ τινος πρ. = περὶ νέας τινὸς ὑπο-
θέσεως· κατὰ τινὰ νόμον τοῦ Σόλωνος, ὁσάκις συνεζητεῖτο νέα τις
ὑπόθεσις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡγόρευον οἱ πρεσβύτεροι πρὸ τῶν νεω-
τέρων· δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἐκήρυττεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ «τίς ἀγο-
ρεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πενήτηκοντα ἔτη γεγονότων» (βλ. εἰσαγ.
ἐν σελ. 33). Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ Πελοπον. πολέμου ἡ διατάξις αὕτη
ἤρχισε νὰ παραβαίνειται καὶ ὁ κῆρυξ προσεκάλει ἀπλῶς «τίς
ἀγορεύειν βούλεται». Ἐφυλάττετο δ' ὁμοῦς ἡ τάξις αὕτη κατὰ
φυσικόν τινι λόγον ὑπαγορεύοντα εἰς τοὺς νεωτέρους νὰ τιμῶσι
τοὺς πρεσβυτέρους. — ἐπισχῶν = ἀφ' οὗ κρατήσω τὸν ἑαυτὸν μου
= ἀφ' οὗ περιμείνω· ὁ ἂν μετὰ τὸ ἐπισχῶν ἀνήκει εἰς τὸ ἡσυχίαν
ἦγον, ἔνθα ἐπαναλαμβάνεται διὰ τὴν παρεμβολὴν ἄλλων προτά-
σεων. — ἕως . . . γν. ἀπεφήναντο, νοητέος καὶ ἐνταῦθα ὁ ἂν = ἕως
οὗ ἤθελον ἐκφράσει γνώμην. — τῶν εἰωθότων, δηλ. ἀποφαίνε-
σθαι γνώμην = τῶν συνήθων ῥητόρων. — τῶν ὑπὸ τούτων ᾄθεν-
των = ἐκ τούτων, ἅτινα ἤθελον εἶπει οὗτοι (τίνες;). — ἡσυχίαν
ἂν ἦγον (= θὰ ἡσύχαζον, θὰ ἐσιώπων), ἀπόδοσις τοῦ εἰ μὲν . . .
προϋτίθετο, ἅμα δὲ καὶ τοῦ : εἰ μὲν . . . ἤρεσκε . . . οὕτω καὶ τό :
ἂν . . . ἐπειρώμην εἶναι ἀπόδοσις τοῦ εἰ μὲν . . . προϋτίθετο, ἅμα δὲ
καὶ τοῦ : εἰ δὲ μὴ (δηλ. ἤρεσκε). — ἃ γινώσκω = τὴν γνώμην
μου. — ὑπὲρ ὧν . . . συμβαίνει . . . σκοπεῖν = συμβαίνει νὰ σκεπτώ-
μεθα περὶ τούτων, περὶ τῶν ὁμοίων. . . — οὗτοι, δηλ. οἱ εἰωθότες
ἀποφαίνεσθαι γνώμην. — νυνὶ = τῶρα δά. — καὶ πρῶτος, ὁ καὶ
ἐπιδοτικός = πρῶτος πρῶτος. — ἀναστάς (= ἐγερεθείς), οἱ ἀγορεύ-

οντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνίσταντο, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ παρευρισκόμενοι Ἄθηναῖοι ἐκάθηντο· φράσεις δὲ συνήθεις περὶ τῶν ἀγορευόντων ῥητόρων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἶναι αἱ ἐξῆς: ἀνίστασθαι, παριέναι, παρῆναι ἐπὶ τὸ βῆμα, πρόσοδον ἢ πάροδον ποιῆσθαι, ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος.—εἰκότως ἂν συγγν. τυγχάνειν= ὅτι εὐλόγως ἤθελον τυγχάνει συγγνώμης (ἂν δηλ. ἤθελέμοι παρσχέθῃ τοιαύτη). —εἰ. . . συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν. . . ἔδει βουλευέσθαι= ἔάν ἤθελον συμβουλεύσει. . . οὐδόλως θὰ ἔπρεπε νὰ σκέπτησθε· παρατηρητέα ἢ παρονομασία: συνεβούλευσαν. . . βουλευέσθαι.—ἐκ τοῦ παρ. χρόνου = ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ.—εἰ μὲν περὶ καινοῦ. . . βουλευέσθαι, ἐν τῷ προσιμίῳ ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ α') τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκρατῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ζητῶν συγγνώμην, διότι πρῶτος αὐτὸς λαμβάνει τὸν λόγον καίπερ νεώτερος, β') τὴν ἀποστροφήν πρὸς τοὺς συνήθεις ῥήτορας λέγων ὅτι: αὐτοὶ οὐδὲν μέχρι τοῦδε σωτήριον συνεβούλευσαν καὶ γ') τὴν προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ οὐχὶ ὡς οἱ προηγούμενοι ῥήτορες. Τὴν ἀποστροφήν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τοὺς συνήθεις ῥήτορας ὁ ῥήτωρ δηλοῖ καὶ διὰ τῶν φράσεων: οἱ πλείστοι τῶν εἰωθότων — εἰ μὴ ἤρσεσκέ τί μοι — οὔτοι — πολλαίαις εἰρήκασιν.

§ 2.

οὐκ ἀθυμητέον, δηλ. ὑμῖν=δὲν πρέπει ν' ἀθυμῆτε ὑμεῖς· οἱ Ἄθηναῖοι ἠθύμουν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων, Ἀμφιπόλεως, Πύδνης, Μεθώνης, Ποτειδαίας καὶ ἄλλων, ὅσαι ἦσαν μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ὀχυρώματα αὐτοῖς· πρὸς τούτοις διότι ἠγγέλθη αὐτοῖς ἢ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πολιορκία τοῦ ἐν Θράκῃ Ἡραίου τείχους, ὅπερ ἦτο ἐπιτηδειοτάτη ἀποθήκη τοῦ ἐκεῖθεν εἰς Ἀττικὴν μετακομιζομένου σίτου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 35). —τοῖς παροῦσι πράγμασι = διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.—οὐδ' εἰ (=καὶ εἰ) πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ = καὶ ἔάν (ἀκόμη) φαίνωνται ταῦτα—τὰ πράγματα—ὅτι εὐρίσκονται εἰς πολὺ κακὴν κατάστασιν· ὁ ῥήτωρ λέγει ὅτι: τὰ πράγματα δὲν εἶναι ὄντως φαύλα, ἀλλὰ δοκεῖ, ἔνθα θαρρύνῃ τοὺς Ἄθην· ὁμοίως θαρρύνει αὐτοὺς παρέχων ἀγαθὰς ἐλπίδας περὶ τῶν μελλόντων καὶ διὰ τοῦ κατωτέρου: «ὃ γὰρ ἔστι χεῖριστον κτλ.»· τούτου δ' ἡ ἔννοια εἶναι ἢ ἐξῆς: ἔάν μὲν σεῖς ἐπράττετε τὰ δέοντα, τὰ δὲ

πράγματα εἶχον κακῶς, οὐδεμία ἐλπίς θὰ ὑπῆρχε νὰ βελτιωθῶσι ταῦτα· τὴν ἄδρανειαν σας, ἐλπίς εἶναι νὰ βελτιωθῶσι ταῦτα, ἐὰν σεῖς ἀφήσητε τὴν ἀδράνειαν.—ὁ... ἐστὶ χεῖριστον ἐκ τοῦ π. χρ. (=ἐν τῷ παρεληλυθότῳ χρόνῳ [§ 1]), τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτ. ὑπάρχει (=ἐστὶ)=ἐκείνο, τὸ ὁποῖον εἶναι χεῖριστον ἐν τῷ παρελθόντι (δηλ. ἡ ἀμέλειά σας), τοῦτο εἶναι βέλτιστον διὰ τὰ μέλλοντα· ἡ ἔννοια: Ἡ ἀμέλειά σας, εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ παρούσα κακὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων, θὰ σὰς ὠφελήσῃ διὰ τὰ μέλλοντα· τοῦτο, ὅτι δηλ. ἡ ἀμέλεια θὰ ὠφελήσῃ, δὲν περιμένει τις ν' ἀκούσῃ. Σχῆμα ἀπροσδόκητον· διὰ τοῦ σχήματος τοῦτου ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν ἐπὶ τὰ λεγόμενα.—τί... ἐστὶ τοῦτο; ἐρώτησις· διὰ τῆς ἐρωτήσεως, ἦν πολλάκις μεταχειρίζεται ὁ ῥήτωρ, ὁ λόγος καθίσταται ἐντονώτερος καὶ διεγείρεται ἡ προσοχὴ τῶν ἀκροατῶν.—ὅτι οὐδὲν κτλ., ἡ σύνταξις: (τοῦτό ἐστι) ὅτι κακῶς τὰ πράγμα. ἔχει οὐδὲν τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν (=διότι σεῖς οὐδὲν πράττετε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ πράττετε).—ἐπεὶ τοι=διότι βεβαίως.—εἰ πάνθ' κτλ., ἡ σύνταξις: εἰ οὕτως εἶχε (τὰ πράγματα) πραττόντων (δηλ. ὑμῶν) πάνθ', ἃ προσῆκε=ἐὰν τὰ πράγματα εὐρίσκοντο οὕτως (δηλ. ἐν κακῇ καταστάσει), ἂν καὶ σεῖς ἐπράττετε ὅλα, ὅσα ἔπρεπε.—οὐδ' ἂν ἐλπίς ἦν αὐτὰ (δηλ. τὰ πράγματα) β. γενέσθαι = οὐδ' ἐλπίς θὰ ὑπῆρχε νὰ βελτιωθῶσιν αὐτά.

§ 3.

ἔπειτ', ἄνευ τοῦ δὲ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἐν § 2 «πρῶτον μὲν».—ἐνθυμητέον... ἀναμνησκόμενοις, ἡ σύνταξις: ἐνθυμητέον (δηλ. ὑμῖν ἐστι) καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι (μετχ. τρπκ.) καὶ ἀναμνησκόμενοις τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς=πρέπει ν' ἀναλογίζεσθε σεῖς καὶ παρ' ἄλλων ἀκούοντες (δηλ. ὅσοι εἴσθε νεώτεροι) καὶ ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην σας, ὅσοι οἱ ἴδιοι γνωρίζετε (δηλ. οἱ πρεσβύτεροι).—ἡλίκην... ὥς, δι' ἔμφασιν συχνάκις παρατίθενται ἀσυνδέτως δύο ἀναφορικὰ ἢ ἐρωτηματικά.—ἡλίκην ποτ' ἐχόντων δύναμιν Λακ.=πόσον μεγάλην δύναμιν ἂν καὶ εἶχόν ποτε—κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον (395)—οἱ Λακεδαιμόνιοι.—ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς, δηλ. ἐστὶ = ὅχι πρὸ πολλοῦ· πρὸ πόσων δηλ. ἐτῶν;—ὥς

καλῶς καὶ πρ. = πόσον καλῶς καὶ πρεπόντως· διὰ τούτων πει-
 ρᾶται ὁ ῥήτωρ νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας πρὸς μίμησιν
 τῆς εὐκλείας καὶ ἀρετῆς τῶν προγόνων. — οὐδὲν ἀνάξιον. . . ἐπρά-
 ξατε, οὔτε δηλ. ἐκ φόβου ὑπεχωρήσατε εἰς τοὺς Λακεδ. οὔτε δια-
 φθαρέντες διὰ δῶρων ἀφήσατε ἀπροστατεύτους τοὺς Ἕλληνας. —
 ἀλλ' ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων κτλ., τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο
 πολὺ ἰσχυρόν· ἡ ἔννοια: ἐὰν πρότερον καίπερ ἀσθενέστεροι ὄντες
 τῶν Λακεδ. ἀνελάβετε τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον χάριν ἄλλων,
 πολὺ μᾶλλον τῶρα ἰσχυρότεροι ὄντες ἀφείλετε νὰ πολεμήσητε
 κατὰ τοῦ Φιλίπ. χάριν τῶν ἰδικῶν μας συμφερόντων. — τὸν πρὸς
 ἐκείνους πόλεμον, πόλεμον ἔννοεῖ ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ τὸν Κοριν-
 θιακὸν (395 - 387), καθ' ὃν οἱ Κορίνθιοι, Ἀργεῖοι, Θηβαῖοι καὶ
 Ἀθην. συνεμάχησαν κατὰ τῆς Σπάρτης φοβούμενοι τὴν αὔξησιν
 τῆς δυνάμεως τῶν Λακεδ. καὶ παρακινούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 τῶν Περσῶν φοβουμένου τὴν μεγάλην πρόσοδον τοῦ Ἀγησιλάου
 εἰς Ἀσίαν· ἐν τῇ πολέμῳ τούτῳ, ὅτε οἱ Λακεδ. ἐστράτευσαν ἐπὶ
 τὴν Βοιωτίαν στρατηγούντος τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἐπολιόρκουν τὴν
 Ἀλιάρτον, ἐκστρατεύσαντες οἱ Ἀθην. καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν
 συμμάχων κατεπολέμησαν αὐτούς. — τίνος. . . ταῦτα λέγω;, ἐρώτη-
 σις· πρβλ. ἀνωτέρω § 2. — ἴν' εἰδῆτε. . . καὶ θεάσησθε, συνωνυμία.
 — φυλαττομένοις ὑμῶν = ἐὰν σεῖς φυλάττησθε, ἐὰν προσέχητε ἢ
 ἀντίθεσις: ἂν ὀλιγοῦητε. — τοιοῦτον (δηλ. ἔστι), οἷον ἂν ὑμεῖς
 βούλοισθε = τοιοῦτον, ὅποιον σεῖς θὰ ἐπεθυμεῖτε (δηλ. ταπεινὸν καὶ
 εὐκαταφρόνητον). — παραδ. χρώμενοι τῇ τότε ὄ. τῶν Λακ. . . καὶ
 τῇ νῦν ὕβρει τούτου = ἔχοντες ὡς παραδείγματα ἀφ' ἐνός μὲν
 τὴν τότε ἰσχὺν τῶν Λακ. . . ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν παρούσαν αὐθά-
 δειαν αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Φιλίππου)· ἡ ἀντωνυμία οὗτος ἔχει ἐνταῦθα
 καταφρονητικὴν σημασίαν· περὶ δὲ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου
 πρβλ. § 9. — ἐκρατεῖτ' (= ὑπερῖσχύετε). . . ταραττόμεθα, παρα-
 τηρητέα ἢ μεταβολὴ τῶν προσώπων· εἰς τὸ α' ῥ. μετεχειρίσθη ὁ
 ῥήτωρ δεύτερον πρόσωπον, διότι ὁ Δημοσθ. ὡς γεννηθεὶς τῷ 383
 π. X. δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μετάσχῃ τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου
 (395)· εἰς δὲ τὸ β' ῥ. μετεχειρίσθη πρῶτον πρόσωπον, ἵνα μὴ ἀπο-
 δοθῇ αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθην. κατηγορία ὅτι δὲν ταράττεται αὐτὸς
 ὑπὸ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου. — ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πρ. τὸν
 νοῦν = διότι· προσεῖχετε (= εἶχετε ἐστραζιμένην τὴν προσοχὴν

σας) εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας.—ἐκ τοῦ μηδὲν φορ., ὧν ἐχορῆν (δηλ. ἡμᾶς φροντίζειν)=διότι οὐδόλως φροντίζομεν περὶ ἐκείνων, περὶ ὧν ἔπρεπεν ἡμεῖς νὰ φροντίζομεν.

§ 4-6.

εἰ δέ τις ὑμῶν κτλ., σχῆμα προλήψεως· ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων δὲν ἀνασκευάζει κατ' εὐθείαν τὴν ἐνδεχομένην ἔνστασιν τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποδέχεται μὲν αὐτήν, εἶτα δὲ ἄλλως πως ἀνκνίρει: Δὲν ἀρνεῖται δηλ. ὁ ῥήτωρ ὅτι ὁ Φίλιππος εἶναι δυσπολέμητος, ἀλλ' ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τις τὴν μεγάλην αὐτοῦ δύναμιν, διότι καὶ ἐκεῖνος μὴ φοβηθεὶς τοὺς Ἄθην. ἰσχυροτέρους αὐτοῦ τότε ὄντας μεγάλην ἀπέκτησε δύναμιν.—σκοπῶν=διότι παρατηρεῖ.—τὸ πλῆθος τῆς ὑπαρχ. αὐτῷ δυνάμεως, ὁ Φίλ., ὅτε ἐπολέμη ἐν Θεσσαλίᾳ πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Φωκῶν Ὀνόμαρχον (353/2). εἶχεν 20.000 πεζῶν καὶ 3.000 ἵππέων.—τὸ . . . ἀπολώλῃναι = τὸ ὅτι ἔχουσι χαθῆ=τὴν ἀπώλειαν.—τὰ χωρία πάντ'=ἔλαι αἱ ὀχυραὶ θέσεις (αἱ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ κείμεναι).—τῇ πόλει=πρὸς ζημίαν τῆς πόλεως.—ὅτι εἶχον μὲν ποθ' ἡμεῖς κτλ., ἐπεξηγήσεις τοῦ τοῦτο. Οἱ Ἄθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην καὶ τὴν ἐν Μαραθῶνι οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ πολλὰς πόλεις πλησιοχώρους τῆς Θράκης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Θράκῃ ὑπέταξαν.—Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν καὶ Μεθώνην καὶ . . . πολυσύνδετον διὰ τοῦ σχήματος τούτου ὁ λόγος λαμβάνει δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ἡ Πύδνα, πόλις τῆς Μακεδονίας παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων (βλ. γεωγρ. πίν.)· ἡ δὲ Ποτειδαία ἀποικία Κορινθίων ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τοῦ συνδέοντος τὴν χερσόνησον Παλλήνην μετὰ τῆς Μακεδονίας (νῦν Κασσάνδρα [βλ. γεωγρ. πίν.]) καὶ ἡ Μεθώνη ἀποικία Ἑβρετριέων παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (βλ. γεωγρ. πίν.).—πάντα τὸν τόπον τοῦτον (=πάντα τὸν ἐκεῖ τόπον), δηλ. τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τὰς πρὸς Α. καὶ Δ.—οἰκειὸν (=φιλικόν, σύμμαχον) κύκλω, τὸ α' ἀναφέρεται εἰς τὸ εἶχομεν, τὸ δὲ β' εἰς τὸ πάντα τὸν τόπον τοῦτον· ἐτέθη δὲ μετὰ τὸ οἰκειὸν ἀντὶ νὰ τεθῆ πρὸ αὐτοῦ (κύκλω οἰκειὸν) πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας.—τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἔθνῶν=τῶν ἔθνῶν, ἅτινα νῦν εἶναι

εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου (δηλ. τῶν Ἰλλυριῶν, τῶν Παίωνων καὶ Θρακῶν).— αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερα, συνωνυμία.— ἡμῖν . . . ἔχειν οἰκείως = νὰ διακείνται πρὸς ἡμᾶς φιλικῶς = νὰ συμπράττωσι μεθ' ἡμῶν.— εἰ . . . ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην = ἐὰν ἤθελε σκεφθῆ οὕτως.— τότε, πότε; — ὡς χαλεπὸν κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην· ἢ σύνταξις: ὡς χαλεπὸν ἐστὶν (αὐτὸν [τὸν Φίλιππον]) ἔρημον ὄντα συμμάχων πολεμεῖν Ἀθην.— ὅτι δηλ. εἶναι δύσκολον αὐτός, ὅστις ἦτο ἐστερημένος συμμάχων, νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν Ἀθην.— ἔχουσι = οἵτινες εἶχον.— ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας = ὀρμητήρια κατὰ τῆς χώρας του.— οὐδὲν . . . ἂν ἔπραξεν, οὐδὲ . . . ἐκτίσας ἂν, ἀπόδοσις τοῦ εἰ . . . ἔσχε· τίνας εἶδους εἶναι ὁ ὑποθετικὸς λόγος;— ὦν . . . πεποίηκεν = τούτων, ἂ πεποίηκεν.— τοσαύτην . . . δύναμιν = τόσῃ σημαντικὴν δύναμιν (ὅσῃν δηλ. νῦν ἔχει).— ἀλλ' εἶδεν (= ἐνόησε) κτλ., ὁ ῥήτωρ ἵνα προτρέψῃ τοὺς Ἀθην. νὰ πράξωσι τὰ δέοντα πρὸς ἀνάκτησιν τῶν χωρίων, ἃ ἀπώλεσαν, θέτει πρὸ αὐτῶν τὰ φρονήματα καὶ κατορθώματα τῶν ἐχθρῶν.— ἐστὶν . . . κείμενα = κεῖται.— ἀθλα (= ὡς βραβεῖα) τοῦ πολέμου . . . ἐν μέσῳ, ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀγῶνων, ἐν οἷς τὰ βραβεῖα ἔκειντο ἐν τῷ μέσῳ πρὸς διέγερσιν τῆς ἀμίλλης τῶν ἀγωνιζομένων.— φύσει = φυσικά.— τοῖς παροῦσι = εἰς τοὺς πρερυσισκομένους (ἐν τοῖς κινδύνοις)· συνωνυμεί τῷ: τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν.— τὰ τῶν ἀπόντων = τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀπόντων (δηλ. ἐκ τῶν κινδύνων)· συνωνυμεί τῷ: τὰ τῶν ἀμελούντων.— καὶ γὰρ τοι = καὶ λοιπὸν τῷ ὄντι.— ταύτη γο. τῇ γνώμῃ = ἐπειδὴ οὕτως (πῶς;) ἐσκέφθη.— κατέστραπται καὶ ἔχει = ἔχει καθυποτάξει καὶ κατέχει.— τὰ μὲν ὡς ἂν κτλ. = τὰ μὲν (δηλ. ἔχει) ὡς τις ἔχοι ἂν (αὐτὰ) ἐλὼν πολέμῳ = ἄλλα μὲν κατέχει, ὅπως ἤθελέ τις κατέχει αὐτὰ κυριεύσας ἐν τῷ πολέμῳ· κατ' ἔννοιαν = ἄλλα μὲν κατέχει διὰ τῆς βίας· ἐννοεῖ δὲ τὰς πόλεις, ἃς ἀνωτέρω (§ 4) ὠνόμασε, καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς, Παίονας καὶ Θρακας.— τὰ δὲ σύμμαχα κτλ. = ἄλλα δὲ (κατέχει) καταστήσας σύμμαχα καὶ φίλα (= συνάψας μετ' αὐτῶν συμμαχίαν καὶ φιλίαν)· ἐννοεῖ τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ Ὀλυνηθίους, μεθ' ὧν εἶχε συνάψει συμμαχίαν τῷ 357/6.— καὶ γὰρ = γὰρ.— καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, ἢ πρότασις αὕτη περιέχει δακτυλικὸν ἐξάμετρον· τοιοῦτοι στίχοι εὐρίσκονται σποραδικῶς παρὰ Δημο-

σθένει καὶ ἄλλοις ὀνομαστοῖς ῥήτορσι καὶ συγγραφεῦσιν. — προσέ-
χειν τὸν νοῦν (= οἰκείως ἔχειν) τούτοις = νὰ πείθωνται εἰς τού-
τους = νὰ συμπράττωσι μετὰ τούτων. — ἡ χοῆ (δηλ. πρᾶττειν),
κατ' ἔννοιαν = τὸ καθήκον των.

§ 7.

καὶ ὑμεῖς, ὡς ὁ Φίλιππος. — ἐπὶ τῆς τοιαύτης... γενέσθαι γνώ-
μης = νὰ σκεφθῆτε κατὰ τοιοῦτον τρόπον (καθ' ὃν ὁ Φίλ.). — νῦν
= νῦν γε = τώρα τοῦλάχιστον. — ἐπειδὴ περ (= ἀφ' οὗ βεβαίως)
οὐ πρότερον, δηλ. ἠθελήσατε γενέσθαι ἐπὶ τῆς τοιαύτης γνώμης. —
καὶ ἕκαστος... ὑπάρξιη, ἐξακολουθεῖ ἢ ὑπόθεσις = καὶ ἂν ἕκα-
στος... ὑπάρξιη (= ἦ). — οὐ δεῖ = ἐκεῖ, ὅπου ὀφείλει (δηλ. παρα-
σχεῖν ἑαυτὸν χορήσιμον τῇ πόλει). — δύναιτ' ἂν = θὰ ἰδύνατο (ἐὰν
δηλ. ἤθελε). — πᾶσαν... τὴν εἰρωνειάν = πᾶσαν τὴν συνήθη
προσποίησιν (ὅτι δὲν ἔχει χρήματα) ἐν καιρῷ πολέμου ἐπεδάλ-
λετο φόρος ἕκτακτος πρὸς πολεμικὰς παρασκευὰς (ἢ εἰσφορὰ
καλούμενη, ἣτις ἦτο ἕκτακτος λειτουργία). Πολλοὶ τῶν Ἀθην.,
ἵνα ἀπλλαγῶσι τούτης, προσεποιούντο ὅτι ἦσαν πένητες ἢ ἐθεώ-
ρουν ὡς ὑποχρέους εἰς τοιαύτην εἰσφορὰν ἄλλους πλουσιωτέρους
ἑαυτῶν καὶ προσεκάλουν αὐτοὺς ν' ἀναλάβωσι τὴν λειτουργίαν ἢ
ν' ἀνταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν ἢ πρὸς τοῦτο ἄγουσα δια-
δικασία ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις (§ 37). — ἀφείς, μετχ. χρονη. πῶς
ἀναλύεται; — πρᾶττειν, ἄνευ ἀντικμ. = νὰ ἐνεργῇ. — εἰσφέρειν...
στρατεύεσθαι, δηλ. ἔτοιμος ὑπάρξιη (= ἦ). — ἐν ἡλικίᾳ, δηλ. στρα-
τευσίμῳ (ἣτις ἦτο ἀπὸ τοῦ 20-60 ἔτους). — συνελόντι (δηλ.
εἰπεῖν) = ἵνα συντόμως εἶπω. — ὑμῶν αὐτῶν... γενέσθαι = νὰ
γίνητε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ σας = νὰ ἐξαρτηθῆτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν
σας (καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἄλλους). — καὶ παύσησθ' κτλ., ἢ σύντα-
ξις: καὶ παύσησθε ἕκαστος ἐλπίζων αὐτὸς μὲν οὐδὲν ποιῆσειν,
τὸν δὲ πλ. πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πο. = καὶ ἐὰν παύσῃ ἕκαστος ἐξ
ὑμῶν νὰ ἐλπίζῃ ὅτι αὐτὸς μὲν ὀνόματι του οὐδὲν θὰ κατορθώσῃ, ὁ
δὲ πλησίον του θὰ πράξῃ τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ. — καὶ... κομει-
σθε... καὶ... ἀναλήψεσθε... κάκεινον..., ἢ ἀπόδοσις τῶν προηγου-
μένων ὑποθέσεων (ἂν... ἐθελήσητε... καὶ ἕκαστος... ὑπάρξιη... συν-
ελόντι δ' ἂν... ἐθελήσητε... καὶ παύσησθ'...) παρατηρητέον τὸ
πολυσύνδετον. — τὰ ὑμέτερον αὐτῶν = τὰ ὑμῶν αὐτῶν = τὰ ἰδικά

σας νοοῦνται τὰ ἀπολωλότα χωρία (ἡ Πύδνα, Ποτεΐδαια, Μεθώνη [§ 4]). — κοιμῆσθε=θά ἀνακτήσητε. — ἂν θεὸς θέλη, ὁ εὐσεβὴς Δημοσθ. νομίζει: ὅτι πρὸς τῇ καλῇ θελήσει τῶν ἀνθρώπων ἀνγκυκαία εἶναι πρὸς ἐπιτυχῆ ἔκδοσιν πράγματός τινος καὶ ἡ βοήθεια τοῦ θεοῦ. — τὰ κατεροαθυμημένα=τὰ ἐξ ἀμελείας ἀπολεσθέντα νοεῖται τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν Ἀθηνῶν. — πάλιν ἀναλήψασθε, πλεονασμός. — τιμωρήσεσθε=θά ἐκδικηθῆτε.

§ 8.

μὴ ὡς θεῶ κτλ., ἡ σύνταξις: μὴ νομίζετε τὰ παρόντα πράγμα. ἐκεῖνο ὡς θεῶ πεπηγένη ἀθάνατα (προληπτικὸν κτγρμ.=ὥστε εἶναι ἀθάνατα)=μὴ νομίζετε ὅτι ἡ προῦσα κατάστασις (= ἡ ἰσχὺς) ἐκείνου (δηλ. τοῦ Φιλ.), ὡς ἂν ἦτο θεὸς τις, εἶναι στερεὰ καὶ βεβαία, ὥστε νὰ εἶναι ἀθάνατος· τὸ πηγνυσθαι ἐνταῦθα μεταφορικῶς κυρίως λέγεται ἐπὶ φρευστῶν μεταβαλλομένων εἰς στερεὰ. — ἀλλὰ καὶ ... καὶ δέδ... καὶ φθ..., πολυσύνδετον. — ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκεῖνον = ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον μισεῖ τις. — καὶ τῶν πάντων δ. οἰκείως ἔχειν (δηλ. Φιλίππῳ) = καὶ τῶν νῦν δοκούντων πάντων οἰκείως ἔχειν=ἀκόμη καὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες φαίνονται: ὅτι παρὰ πολὺ φιλικῶς διάκεινται πρὸς τὸν Φιλίππον· νοοῦνται οἱ Παίονες, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι καὶ σύμμαχοι τοῦ Φιλίππου. — ἀπανθ', ὅσα περ... ἐνί (=ἐνεστι) = ὅλα ἐν γένει τὰ πάθη (δηλ. τὸ μῖσος, ὁ φόβος καὶ ὁ φθόνος), ὅσα βεβαίως... ἐνυπάρχουσι. — κὰν=καὶ ἐν. — κατέπηχε... πάντα ταῦτα=πάντες οὗτοι οἱ λαοὶ εἶναι συνεσταλμένοι ἐκ φόβου· τὸ καταπίησειν ἐνταῦθα μεταφορικῶς κυρίως τοῦτο λέγεται ἐπὶ τῶν ζώων, ἅτινα φοβούμενα συστέλλουσι τὸ ἑαυτῶν σῶμα καὶ ἀποχωροῦσι. — οὐκ ἔχοντ' ἀποστροφὴν=διότι δὲν ἔχουσι καταφύγιον. — ἀποθέσθαι=ν' ἀφήσητε. — ἦδη (=εὐθύς), ἐτέθη ἐν τέλει χάριν ἐμφάσεως.

§ 9.

τὸ πρᾶγμα=τὸ ἦδη γεγονός· ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως «οἱ προελήλυθεν ὄσελγείας»=μέχρι ποίου δηλ. βαθμοῦ ἀναιδεΐας ἔχει προχωρήσει· ἀσέλγεια κυρίως = ἀκράτεια, ἀκολασία. — ἄνθρωπος (=ὁ ἄνθρωπος), περιφρονητικῶς ὀνομα-

ζει οὕτω τὸν Φιλίππου ὁ Δημοσθ., ὡς ἀλλαχοῦ καλεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ «οὔτος» (§ 3).—αἴρῃσιν=ἐκλογὴν.—τοῦ πράττειν, ἄνευ ἀντικειμένου (§ 7)=τοῦ νὰ ἐνεργῆτε. — ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερηφάνους... λέγει, ὁ Φιλ. ἐν ὄσφ μὲν ἦτο ἀσθενὴς ἐκολάκευε τοὺς Ἀθην. καλῶν αὐτοὺς φίλους καὶ συμμάχους· ὕστερον δ' ὅμως ἤρχισε ν' ἀπειλῆ ὅτι θὰ ἐπέλθῃ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς. Ταῦτα δὲ λέγων ὁ ῥήτωρ θέλει νὰ παροξύνῃ κατὰ τοῦ Φιλ. τοὺς Ἀθην., οἵτινες δὲν πρέπει τοιαῦτα ὀνειδῆ νὰ ὑπομένωσι παρ' ἀνδρὸς βαρβάρου.—οὐχ οἷός ἐστιν... μένειν ἐπὶ τούτων=οὐκ ἔστι τοιοῦτος, οἷος (=ὥστε) μένειν ἐπὶ τούτων (=ἀγαπᾶν τούτους=ν' ἀρκῆται εἰς ταῦτα).—κατέστραπται, πρὸλ. § 6.—τι προσπεριβάλλεται = ἀποκτᾶ πρὸς τοῖς ἄλλοις νέον τι. — κύκλω πανταχῆ = πᾶσι κατ' ὅλα τὰ μέρη.—μέλλοντας... καὶ καθημένους = βραδύνοντας καὶ ἀδρανοῦντας. — περιστοιχίζεται = περικυκλώνει ὡς διὰ δικτύων· ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες στήνουσι κύκλω ξύλα (στοίχους) κατὰ σειράν, ἐφ' ὧν ἐξοπλοῦσι τὰ δίκτυα, ἵνα ἐμπίπτωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ θηρία.

§ 10—12.

πότ'...πόθ', ἀναδίπλωσις· διὰ ταύτης καθίσταται ὁ λόγος ἐντονώτερος καὶ τὸ πρᾶγμα ἐντυποῦται ἰσχυρότερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν.—πόθ', ἂ χροῖ, πράξετε;=πότε πράξετε ἂ χροῖ (δηλ. προᾶξι);=πότε θὰ πράξητε τὸ καθήκόν σας;—ἐπειδὴν τί γένηται (=ἔταν τί γένη), βραχυλογία=τί ἔστι τοῦτο, ὃ ἐπειδὴν γένηται, τότε πράξετε ἂ χροῖ;—ἐπειδὴν...ἀνάγκη ἢ=ἔταν παρουσιασθῆ ἐπιτακτικὴ τις ἀνάγκη.—νῦν δὲ κτλ.=τὰ δὲ νῦν γινόμενα τί χροῖ ἡγεῖσθαι (δηλ. εἰ μὴ ἀνάγκην).—ἐγὼ μὲν γάρ, ὃ μὲν ἄνευ τοῦ δὲ =μὴν=βεβαίως.—τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων (=τῶν γινομένων) αἰσχ. εἶναι=ὅτι εἶναι ἢ διὰ τὰ (κακῶς) γινόμενα κατασχύνη.—ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι, μετὰ τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν ἔθηκεν ὁ ῥήτωρ ἐνικόν, ἵνα καταστήσῃ προσεκτικωτέρους τοὺς ἀκροατάς· διότι διὰ τοῦ εἰπέ ἕκαστος θὰ νομίζῃ ὅτι προσφωνεῖται αὐτὸς μόνος.—περμιόντες (δηλ. κατὰ τὴν ἀγορὰν) αὐτῶν πυνθ. (=ἀλλήλων πυνθάνεσθαι)... λέγεται τι καινὸν = περιερχόμενοι ἀνά τὴν ἀγορὰν νὰ ἐρωτᾶτε ἀλλήλους· «ὑπάρχει νέον τι;»: διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ σκώπτει τὴν περὶ τὰ νέα κλίσιν τῶν Ἀθην.—γένετο

γὰρ ἂν τι κ.=λοιπὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ νεώτερόν τι.—ἢ Μακεδῶν ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολ.=ἢ ὅτι εἰς Μακεδῶν καταπολεμεί ὑμᾶς τοὺς Ἀθην. λέγων ὁ ῥήτωρ ὅτι ἄνθρωπος Μακεδῶν, δηλ. οὐτιδανὸς καὶ εὐτελής, καταπολεμεί τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς σωτήρας καὶ ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπὶ σοφίᾳ πολυθρῦλῆτους, ζητεῖ νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Ἀθην. Οἱ δὲ Μακεδ. ἦσαν Ἑλληνικὴ φυλὴ, ἣτις ἕμως ἔνεκα τοῦ ἑλλιποῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνκμίσξεως μετὰ βαρβαρικῶν στοιχείων ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο ὡς βαρβαρική.—καὶ τὰ τῶν Ἑλλ. διοικῶν = καὶ ὅτι διευθύνει τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος διὰ τούτου ὑπκινίσσεται ὁ Δημοσθ. τὸν Φωκικὸν πόλεμον, εἰς ὃν ὁ Φίλ. κληθεῖς ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν ἀνεμίχθη ἀνεπίστως.—«τέθνηκε Φίλ.», «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ», ὁ ῥήτωρ εἰσάγει ἐνταῦθα διάλογον γινόμενον μετὰ δύο ἀνθρώπων πάνυ περιέργων καὶ ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν ἐχόντων νὰ μνηθάνωσιν εἰδήσεις περὶ Φίλ. ὁ μὲν πρῶτος τῶν διαλεγομένων ἐρωτᾷ· «τέθνηκε Φίλ.», ὁ δὲ δεῦτερος ἀπαντῶν λέγει· «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ» διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ὡσζύτως θέλει νὰ σκώψῃ τὴν περὶ τὰ νέα κλίσιν τῶν Ἀθην.—τί ὑμῖν διαφέρει, τοῦτο λέγει ὁ ῥήτωρ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς φιλοκκίνους=τί σᾶς ὠφελεῖ (τοῦτο [ἂν δηλ. ἀπέθανεν ὁ Φίλ.]).—καὶ γὰρ..., ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν νοσημένην ἀπόκρισιν εἰς τὴν προηγουμένην ἐρώτησιν· οὐδὲν (οὐδὸλως δηλ. σᾶς ὠφελεῖ).—ἂν... τι πάθῃ, εὐφημισμὸς=ἂν ἀποθάνῃ.—οὕτω, δηλ. ὡς νῦν ποιεῖτε = οὐδὲν (= οὐδὸλως).—παρὰ τὴν αὐτοῦ ὁ., ἢ παρὰ ἐνταῦθα, ὡς καὶ κατωτέρω (παρὰ τὴν ἡμ. ἀμ.), σημαίνει αἰτίαν=διὰ, ἔνεκα, ἐξ αἰτίας.—καίτοι καὶ τοῦτο, δηλ. ἐνθυμητέον (ὑμῖν ἔστι).—καὶ τὰ τῆς τύχης (=ἢ τύχη) ἡμῖν... ἐξεργάσαιτο=καὶ (ἐὰν) ἢ τύχη πρὸς χάριν μὲς... ἤθελε κατορθώσει.—ἦπερ βέλτιον (δηλ. ἐπιμελεῖται ἡμῶν) ἢ... ἐπιμ., ὁ Δημοσθ. λέγων ταῦτα ἔχει ὑπ' ὄψει τὸ ἀρχαῖον λόγιον περὶ τῶν Ἀθηναίων, καθ' ὃ ἡ πόλις τῶν πάντοτε θὰ σκέπτηται κακῶς (κατὰ τὴν κατάραν τοῦ Ποσειδῶνος), ἀλλ' οἱ θεοὶ πάντα τὰ κακῶς ἐσκεμμένα πρὸς ὄφελός των θέλουσι μεταβάλλει (κατὰ τὴν εὐχὴν τῆς Ἀθηνᾶς).—καὶ τοῦτ', δηλ. τὸ παθεῖν τι Φίλ.=τὸ ἀποθάνειν Φίλ.—ἴσθ' = ἴστε· προστακτ. τίνος ῥ.; — πλῆσιον μὲν ὄντες κτλ.=ἐὰν μὲν εἰσθε πλῆσιον (τῆς Μακεδονίας), παρευρι-

σκόμιοι εἰς ἅπαντα τὰ πράγματα δύσασθε νὰ διοικήσητε αὐτά, ἔὰν εἶναι τεταραγμένα, ὅπως θέλετε.—ὡς δὲ νῦν ἔχετε, δηλ. ἀπόντες, μέλλοντες, καθήμενοι. — οὐδὲ διδόντων τῶν καιρῶν=οὐδὲ εἰ διδοῖεν οἱ καιροὶ=οὐδὲ ἔὰν αἱ περιστάσεις ἤθελον ἐπιτρέψει.— Ἀμφίπολιν, πόλιν τῆς Μακεδονίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος (νῦν Νεοχώρι· βλ. γεωγρ. πίν.)· ἡ ἀνάκτησις τῆς Ἀμφιπόλεως ἦτο ὁ διακαέστερος πόθος τῶν Ἀθην.—ἀπρητιμένοι (τοῦ ῥ. ἀπαρτῶμαι) καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμας= διότι εἰσθε μακρὰν (τῶν ἐν Μακ. πραγμάτων) καὶ ὡς πρὸς τὰς (πολεμικὰς) παρασκευὰς καὶ ὡς πρὸς τὰς γνώμας· κατ' ἔννοιαν= διότι εἰσθε ἀπαρασκευοὶ καὶ ἀναποράσιστοι.

§ 13—15.

ὡς μὲν οὖν κτλ., ἡ σύνταξις: παύομαι μὲν οὖν λέγων, ὡς δεῖ (ὑμᾶς) ἅπαντας ὑπάρχειν ἐθέλοντας (ἐθέλοντας ὑπάρχειν = ἐθέλειν) ποιεῖν ἐτοίμως τὰ προσήκοντα = λοιπὸν παύω μὲν νὰ λέγω ὅτι πρέπει σεις ὅλοι νὰ θέλητε νὰ πράττητε προθύμως τὸ καθήκον σας — ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ περ.=διότι κατὰ τὴν γνώμην μου ἔχετε γνωρίσει καὶ ἔχετε πεισθῆ· ὡς ἀντικμ. τῶν μετχ. νοητέα ἢ πρότασις: ὡς δεῖ (ὑμᾶς) ἅπαντας ὑπάρχειν ἐθέλοντας ποιεῖν ἐτοίμως τὰ προσήκοντα.—τὸν δὲ τρόπον, ἢ αἰτιατικ. αὕτη — ὡς καὶ αἱ κατωτέρω καὶ τὸ πλῆθος... καὶ πόρους... καὶ τᾶλλα—ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ πειράσομαι λέγειν.—ἦν ἀπαλ. ἄν... ἡμᾶς οἴομαι = περὶ τῆς ἐπείρας νομίζω ὅτι δύναται αὕτη νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ.—τῶν τοιούτων πραγμ. = τῆς τοιαύτης (δηλ. δυσχεροῦς) καταστάσεως τῶν πραγμάτων.—τὸ πλῆθος (δηλ. τῶν στρατευομένων) ὅσον, δηλ. οἴομαι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων· τὸ αὐτὸ νοητέον καὶ εἰς τὸ πόρους οὕστινας χρημάτων (=πόρους χρημάτων οὕστινας).—ὡς ἂν μοι... δοκεῖ παρ. = πῶς κατὰ τὴν γνώμην μου δύναται νὰ παρασκευασθῶσι.—καὶ διῆ = εὐθύς τώρα.—δεηθεὶς ὑμῶν... τοσοῦτον=ἄρ' οὐ σὰς παρακαλέσω τόσον μόνον. — ἐπειδάν..., ἀσύνδετον, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ τοσοῦτον...—μὴ πρότερον προλαμβάνετε, πλεονασμὸς (πρβλ. § 7 πάλιν ἀναλήψθε)=μὴ προλαμβάνετε—καθ' ὃν χρόνον ὁμιλῶ —(δηλ. τὴν κρίσιν)· κατ' ἔννοιαν=μὴ κρίνετε πρότερον (πρὶν ἢ δηλ. ἀκούσητε). — μηδ' ἄν... δοκῶ τι... ἡγείσθω = καὶ ἂν

φαίνωμαι εἰς τινά... ἄς μὴ νομίζῃ.—καινὴν παρασκευὴν λέγειν = ὅτι προτείνω νέαν τινὰ (πολεμικὴν) παρασκευὴν, δηλ. οὐχὶ τὴν συνηθισμένην, ἀλλ' ἀρμόζουσαν καὶ συμφέρουσαν εἰς τὰς περιστάσεις.—οὐ... εἰς δέον λέγουσι = δὲν λέγουσι δεόντως = δὲν προτείνουν τὸ πρότερον.—οἱ... εἰπόντες, ἀντιστοιχεῖ τῷ κατωτέρω: ὅς ἂν δείξῃ· κατὰ ταῦτα = ὅσοι ἂν εἴπωσιν· εἰς τοῦτο ἀντικμ. τὸ «ταχὺ» καὶ «τήμερον» (δηλ. δεῖν παρασκευάσασθαι) = ὅσοι ἂν εἴπωσιν ὅτι πρέπει· νὰ παρασκευάσωμεν δύναμιν «ταχέως» καὶ «σήμερον ἀκόμη»· ὁ Δημοσθ. ὑπαινίσσεται τοὺς ῥήτορας ἐκείνους, οἵτινες ἢ μεγάλα καὶ ἀδύνατα προέτεινον ταχέως, νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἢ προέτεινον μὲν τινα νὰ ἐκτελεσθῶσι ταχέως, δὲν ὑπεδείκνυνον ὁμῶς καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὄφειλον ταῦτα νὰ γίνωσιν.—οὐ... ἂν... δυνηθείημεν = δὲν ἠθέλομεν δυνηθῆ· τὸ ἠγούμενον ὑπολαβῆναι· ἐν τῷ «τῇ νυνὶ βοηθείᾳ» = εἰ βοηθοῦμεν ὡς νυνὶ ἔχομεν.—τὰ γ' ἤδη... , ὁ γε = βεβαίως.—ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ = ἀλλ' οὗτος εἰς δέον λέγει, ὅς ἂν δείξῃ.—τίς πορισθεῖσα παρ. καὶ πόση (δηλ. πορισθεῖσα) καὶ πόθεν (δηλ. πορισθεῖσα) διαμ. δυνήσεται (= ποῖα παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν πρέπει νὰ πορισθῇ, ἵνα δυνηθῇ νὰ μείνῃ διαρκῶς), τὸ μὲν τίς ἀναφέρεται εἰς τὰ εἶδη τῆς δυνάμεως, δηλ. τίνες ἔσονται οἱ στρατευόμενοι, ὀπλίται, ἵππεις, νεῦται, πολίται, ξένοι· τὸ δὲ πόση εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν καὶ νεῶν· τὸ δὲ πόθεν εἰς τὰ χρήματα, δι' ὧν ἡ δύναμις θὰ παρασκευασθῇ καὶ θὰ διακίνηθῃ. Ἐπικνυλαμβάνει δὲ ὁ ῥήτωρ τὴν διάθεσιν τῆς προτάσεώς του σκοπίμως ὄχι μόνον χάριν σαφηνείας καὶ συνοπτικότητος τῆς διαπραγματεύσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἵνα ποιήσῃται ἀντίθεσιν ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ῥήτορας, οἵτινες ὅλως ἀμελῶς καὶ ἐπιπολαίως ἐσκέπτοντο περὶ πολεμικῶν παρασκευῶν.—ἕως ἂν ἢ διαλυσ. . . τὸν πόλ. ἢ περιγ. τῶν ἐχθρῶν = ἕως ὅτου ἢ καταπαύσωμεν τὸν γνωστὸν (κατὰ τοῦ Φιλ.) πόλεμον ἢ νικήσωμεν τοὺς ἐχθρούς.—πεισθέντες, δηλ. διὰ φιλικῆς ὁδοῦ = συμβιβασθέντες.—οὕτω, δηλ. εἰ πορισθῶμεθα δύναμιν, ἣτις δυνήσεται κτλ.—τοῦ λοιποῦ (δηλ. χρόνου) = ἐν τῷ μέλλοντι.—οἶμαι, παρατηρητέα ἢ μετριοφροσύνη τοῦ ῥήτορος, ἕστις δὲν λέγει πέπεισμαι, ἀλλ' οἶμαι.—ταῦτα λέγειν ἔχειν = ἔχειν λέγειν ταῦτα = ὅτι· δύναμαι νὰ προτείνω ταῦτα (δηλ. τίς παρασκευὴ, πόση καὶ πόθεν κτλ.).—μὴ κωλύων (= χωρὶς νὰ ἐμποδίζω,) ἢ ἄρνησις μὴ ἀντι· οὐ, διότι· ἢ μετχ. εἶναι

στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ἀπρμφ. ἔχειν. — ἐπαγγέλλεται = ὑπισχνεῖται. — ἡ ὑπόσχεσις, ὅτι δηλ. δύναμις νὰ προτείνω ταῦτα, δι' ὧν ἢ θὰ καταπαύσωμεν τὸν πόλεμον συμβιβασθέντες ἢ τοὺς ἐχθροὺς θὰ καταπολεμήσωμεν. — οὕτω μεγάλη (δηλ. ἐστὶ) = τόσον μεγάλη εἶναι. — τὸ πρῶγμ'. . . τὸν ἔλεγχον δώσει = ἡ ἀνάπτυξις τῶν προτάσεων μου θὰ δείξῃ (ἂν ἡ ὑπόσχεσις εἶναι ἀληθὴς ἢ ψευδής) ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν δικαστηρίων, ἐν οἷς πρῶγμα μὲν λέγεται ἡ δίκη, ἔλεγχος δὲ ἡ ἐξέτασις, ἂν ἡ δίκη εἶναι ἀληθής ἢ ψευδής. — ἦδη = εὐθύς.

§ 16 — 18.

πρῶτον μὲν, ἡ ἀπόδοσις εἶτ(α) (ἄνευ τοῦ δὲ [πρβλ. § 2]). — τριήρεις, τῶν τριήρων αἱ μὲν ἦσαν στρατιώτιδες, ἄγουσαι: δηλ. τοὺς πεζομαχῆσοντας στρατιώτας, αἱ δὲ ταχεῖαι, δηλ. πρὸς ναυμαχίαν ἐπιτήδειοι: ὑπῆρχον δὲ καὶ τριήρεις ἱππαγωγοί, δι' ὧν μετακομίζοντο ἱππεῖς καὶ ἵπποι: πρὸς μεταφορὰν δὲ τῶν ἐπιτηδείων ἢ τῆς φορβῆς ὑπῆρχον τὰ πλοῖα. — πενήκοντα, ὁ ἀριθμὸς εἶναι μικρὸς, διότι οἱ Ἄθην. ἠδύναντο νὰ παρασκευάσωσι 300 - 400 τριήρεις. — παρασκευάσασθαι, διὰ τούτου πρέπει νὰ νοήσωμεν οὐχὶ κατασκευῆν τριήρων, ἀλλ' ἐτοιμασίαν αὐτῶν πρὸς ἀπόπλουν: ἡ ἐτοιμασία δὲ συνέκειτο εἰς τὸν διορισμὸν τριηράρχων. — φημί = κελεύω = προτείνω. — αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν = σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ σκέπησθε οὕτω. — ὡς . . . πλευστέον (ἐστὶ) εἰς ταύτας (ὑμῖν) αὐτοῖς ἐμβ. = ὅτι δηλ. πρέπει νὰ πλεύσητε, ἀφ' οὗ σεῖς οἱ ἴδιοι — καὶ ὄχι ξένοι μισθοφόροι — ἐμβήτε εἰς ταύτας (δηλ. τὰς τριήρεις). — ἐάν τι δέη = ἐάν παρουσιάζηται ἀνάγκη τις. — τοῖς ἡμίσει τῶν ἱππέων = τῶ ἡμίσει τῶν ἱππέων = διὰ τὸ ἡμισυ ἐκ τῶν ἱππέων σας (δηλ. διὰ τοὺς 500 [διότι χίλιοι ἦσαν οἱ ἱππεῖς, ἕκαστον ἐξ ἑκάστης φυλῆς]). — ἱππαγ. τρ. καὶ πλοῖα, περὶ τούτων βλ. ἀνωτέρω. — ἱκανά, δηλ. τὸν ἀριθμὸν. — εὐτρεπίσαι = παρασκευάσασθαι. — ταῦτα μὲν, ἡ ἀπόδοσις κατωτέρω ἐν § 19: πρὸ δὲ τούτων. — ἐπὶ τὰς ἐξαίφνης ταύτας... αὐτοῦ στρατ. = διὰ νὰ ἐμποδίζωσι ταύτας — ἄς ὄλοι γνωρίζετε — τὰς ἐξαίφνης (γινομένας) ἐκστρατείας αὐτοῦ. — εἰς Πύλας = εἰς Θερμοπύλας (τὸ γνωστὸν στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν μεταξὺ τοῦ ὄρους Οἴτης καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου): ταύτας ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ ὁ Φίλ. τὸ 352, ἀλλ' οἱ Ἄθην. φθάσαντες ἐγκαίρως μετὰ στρατοῦ ἀπέκρουσαν

τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν τοῦ Φιλ. (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 35).—Χερρόνησον, τὴν Θρακικὴν κατὰ ταύτης ὁ Φιλ. ἐξεστράτευσεν εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς Πύλας ἐκστρατείαν (352).—Ὀλυνθον, πόλιν τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς ΒΔ. πλευρᾶς τοῦ Ὀρωναίου κόλπου· ἐννοεῖται στρατεία τοῦ Φιλίπ. γενομένη περὶ τὸ 351.—ἐκείνω τοῦτ' ἐν τῇ γν. παραστήσαι (δηλ. ὑμᾶς) = νὰ ἐμβάλητε εἰς τὸν νοῦν ἐκείνου (= νὰ κάμητε ἐκείνον νὰ σκεφθῆ) τοῦτο. — ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν = καταλιπόντες ταύτην τὴν ὑπερβολικὴν ἀμέλειαν. — ὥσπερ εἰς Εἰβ., δηλ. ὠρμήσατε (= ἐξεστράτευσατε)· οἱ Ἄθην. στρατεύσαντες τῷ 357 ὑπὸ τὸν Τιμόθεον εἰς Εὐβοίαν ἐνίκησαν τοὺς κατέχοντας αὐτὴν Θηβαίους καὶ ἠνάγκασαν τοὺς ν' ἀπέλθωσι τῆς νήσου.—φασί, δηλ. ὑμᾶς ὀρμήσαι· μετεχειρίσθη δὲ τὸ φασί, ὡς κατωτέρω (§ 23) τὸ ἀκούω, διότι· ἢ εἰς Ἀλίαρτον στρατεία (395) ἐγένετο πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Δημοσθ.—εἰς Ἀλίαρτον, πόλιν τῆς Βοιωτίας· ἐνταῦθα τῷ 395 οἱ συνησπισμένοι σύμμαχοι· Θηβαῖοι, Κορίνθιοι, Ἀργεῖοι καὶ Ἄθην. ἐνίκησαν τοὺς Λακ. φονεύσαντες καὶ τὸν Λύσανδρον. — καὶ τὰ τελευταῖα πρῶην εἰς Π. — καὶ τελευταῖον πρὸ ὀλίγου (τῷ 352) εἰς τὰς Θερμοπύλας (δηλ. ὠρμήσατε). — ἴσως ἂν ὀρμήσαιτε = ἴσως ἠθέλετε ἐκστρατεύσει (κατ' αὐτοῦ).—οὔτοι παντελῶς... εὐκατ. ἐστι, ὡς ὑποκείμενον τὸ τὸ ὑπάρχειν ταῦτα, δηλ. τριήρεις, πλοῖα κτλ.—ἢ τοιαύτη προετοιμασία, ἣν σὰς προτείνω, δὲν εἶναι βεβαίως καθ' ὀλοκληρίαν ἀξία περιπρονήσεως. — οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' αὐτὸ τοῦτο = καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ἠθέλετε κάμει αὐτὸ τοῦτο (δηλ. τὸ ὀρμήσαι ἐπ' αὐτόν). — ὡς . . . φημί δεῖν, δηλ. ὑμᾶς ποιῆσαι. — ἴν' . . . , πρὸ τοῦ ἵνα νοητέα ἢ πρότασις: ταῦτα οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν.—διὰ τὸ ν φόβον=ἀπὸ τὸν φόβον του.—εὐτρεπεῖς ὑμᾶς, δηλ. ὄντας=ἕτι σεῖς εἰσθε παρεσκευασμένοι. — εἴσεται (μέλ. τοῦ ῥ. οἶδα), δηλ. τοῦτο (ποιον;).—εἰσὶ... εἰσὶ, ἀναδίπλωσις (πρὸλ. § 10 «πότε... πότε»).—οἱ... ἐξαγγέλλοντες, νοοῦντι οἱ ἐν Ἀθήναις Φιλιππίζοντες, ὡς ὁ Φιλοκράτης, ὁ Φρύων, ὁ Ἀριστόδημος, ὁ Νεοπτόλεμος, ὁ Κτησιφῶν καὶ ἄλλοι.—παριδῶν ταῦτ' = καταπρονήσας ταῦτα=ἀδιαφορήσας διὰ τὴν προετοιμασίαν σας.—ἀφύλακτος ληφθῆ=ἀπροφύλακτος καταληφθῆ.—μῆδενός (οὐδετέρου γέν.) ὄντος ἐμποδῶν = διότι οὐδὲν (θὰ) εἶναι ἐμπόδιον. — ἂν ἐνδῶ καιρὸν=ἐάν (ὁ Φίλιππος) δώσῃ εὐκαιρίαν (εἰς τοῦτο [ποιον;]).

§ 19.

ταῦτα μὲν, ἐπανάληψις τοῦ ἐν § 17 «ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν» ἢ ἀπόδοσις «πρὸ δὲ τούτων». — ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημι δεῖν = τὰ ὅποια λέγω ὅτι πρέπει ὑπὸ πάντων ὑμῶν νὰ ἔχωσιν ἀποφασισθῆ. — φημι δεῖν — προσήκειν οἶμαι, ἤρκει δυοῖν θάτερον: δεδόχθαι καὶ παρασκευάσθαι φημι δεῖν ἢ δεδ. καὶ παρεσκ. προσήκειν οἶμαι: ἐτέθησαν δ' ἀμφοτέρω, ἔνθα ὁ λόγος γένηται ἀρτιμελής. — δύναμιν, δηλ. πεζικὴν = πεζικὸν στράτευμα. — προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς = ὅτι πρέπει σεις νὰ προετοιμάσητε τὸ ὑποκμ. τοῦ ἀπαρμψ. (ὑμᾶς) ἐτέθη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἡγουμένοις § 16 «παρασκευάσασθαι φημι δεῖν» παρελήφθη, διὰ τὴν εὐρυθμίαν τῶν προτάσεων. — ἢ . . . πολεμήσει καὶ κ. ἐκ. ποιήσει = ἔνθα αὕτη πολεμῆ καὶ κακοποιῆ ἢ ἐκεῖνον (τίνα;). — μή μοι (ἔτκ. ἠθικῆ) μυρίους (δηλ. λεγέτω τις) μηδὲ δυσμ. ξένους = ἄς μὴ μοῦ λέγη τις 10,000 μηδὲ 20,000 μισθοφόρους στρατιώτας: οἱ Ἄθην. συνήθιζον λόγῳ μὲν πολλὰ νὰ ψηφίζωσιν, ἔργῳ δὲ ὀλίγα ἢ μηδὲν νὰ ἐκτελῶσιν (πρβλ. § 20). — τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις = τὰς ἐν ἐπιστολαῖς (μόνον) γραφομένας ταύτας — τὰς γνωστὰς ὑμῖν — δυνάμεις (πρβλ. § 30, § 45): οἱ Ἄθην. συνήθιζον, ὁσάκις οἱ στρατηγοὶ ἐξήτουν παρ' αὐτῶν βοήθειαν, νὰ ὑπόσχωνται μὲν αὐτοῖς δι' ἐπιστολῶν μεγάλας βοηθείας, νὰ μὴ ἐμμένωσιν ὅμως εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑποσχέσεις. — ἀλλ' ἢ (= ἀλλὰ φημι προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς δύναμιν, ἢ) τῆς πόλεως ἔσται = ἀλλὰ λέγω ὅτι πρέπει νὰ προετοιμάσητε δύναμιν, ἣτις (πράγματι) ὁ ἀνήκη εἰς τὴν πόλιν (= οἱ στρατιῶται αὐτῆς θὰ μάχωνται ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς πόλεως [καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ των συμφέροντος, ὡς ἔπραττον οἱ μισθοφόροι]). — κἂν (= καὶ ἂν) . . . χειροτονήσητε . . . , πείσεται καὶ ἀκολ. = καὶ (ἣτις), ἐάν . . . ἐκλέξητε . . . , θὰ ὑπακούῃ καὶ ἡ ἀκολουθῆ. — κἂν . . . κἂν . . . κἂν = εἴτε . . . εἴτε . . . εἴτε. — ὄντινούν = οἰονδήποτε. — τροφὴν = σιτηρέσιον: πρβλ. § 23. — ταύτη, δηλ. τῆ δυνάμει.

§ 20—22.

ἔσται δ' αὕτη κτλ. = τις δ' αὕτη ἢ δύναμις ἔσται: τὸ δὲ τις ἀναφέρεται εἰς τὸ εἶδος τῆς δυνάμεως (πρβλ. § 15). — ταῦτ' . . . ποιεῖν = νὰ πράττη ταῦτα (δηλ. ν' ἀνήκη εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ

ὕπακούη εἰς τὸν στρατηγόν).—καθ' ἕκαστον τούτων διεξ. χωρὶς= διαπραγματευόμενος ἐν ἕκαστον ἐκ τούτων χωριστά.— ξένους μὲν λέγω, ὁ ῥήτωρ ἀναφέρων τὸ εἶδος τῆς δυνάμεως καὶ ἀπαριθμῶν τὸ πλῆθος αὐτῆς ἄρχεται ἀπὸ τῶν ξένων, ἵνα εὐχαριστήσῃ τοὺς Ἄθην., οἵτινες πιθανῶς θὰ ἐνόμιζον ὅτι ὁ ῥήτωρ θὰ προέτεινεν ἢ δύναμις ν' ἀποτελεῖται ἐκ πολιτῶν, ἕπερ πολὺ θὰ ἀπήρθεκε τοῖς Ἄθην. Διακόπτει δὲ εἶτα τὸν λόγον, διότι, ἐὰν ἐξηκολούθει οὗτος, θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς: ξένους μὲν λέγω πεντακοσίους καὶ χιλίους, Ἀθηναίους δὲ πεντακοσίους· ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος εἰς τοὺς Ἄθην., συνηθισμένους νὰ ψηφίζωσι πολλὰς μυριάδας (πρβλ. ἄνωτέρω: μὴ μοι μυρίους κτλ.), θὰ ἐφαίνετο πολὺ γελοῖος· θέλων λοιπὸν ὁ ῥήτωρ ν' ἀποφύγῃ τὴν τοιαύτην ἐντύπωσιν προλαμβάνων διακόπτει τὸν λόγον καὶ παρενθετικῶς συμβουλεύει τοὺς Ἄθην. νὰ μὴ καταφρονῶσι τὰς μικρὰς δυνάμεις. — ὅπως μὴ ποιήσῃθ', πλαγίᾳ ἐρωτημητκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ νοουμένου σκοπεῖτε = προσέχετε πῶς νὰ μὴ κάμητε. — πάντ' ἐλάττω . . ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ὁ . . . ἔβλαψεν.—νομίζοντες . . . καὶ . . . αἰρούμενοι, μετχ. ἐνδοτικ.=ἐν ᾧ νομίζετε . . . καὶ (ἐν ᾧ) ἐγκρίνετε.—ἐπὶ τῷ πράττειν=ἔταν ἔλθῃτε ἐν αὐτῇ τῇ πράξει.—ποιήσαντες καὶ πορίσαντες (δηλ. τροφήν) = ἀφ' οὗ ἐκτελέζητε καὶ προμηθεύσητε (σιτηρέσιον).—τούτοις, συναπτέον τῷ προστίθετε=εἰς ταῦτα (δηλ. τὰ μικρὰ) προσθέτετε. — ἐλάττω, δηλ. τοῦ δέοντος. — λέγω δὴ (=λοιπὸν προτείνω), ἀναλαμβάνει τὸν διὰ τοῦ καὶ ὅπως . . . διακοπέντα λόγον κατ' ἄλλον τρόπον.—τοὺς πάντας σιρ. δισχιλίους= ἐν συνόλῳ δισχιλίους (πεζοὺς)στρατιώτας.—Ἄθην...πεντακοσίους, ἢ πρότασις αὕτη τοῦ Δημοσθ. νὰ στρατεύωνται καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄθην. συνειθισμένοι· ἄχρι τοῦδε ν' ἀπέχωσι πάσης στρατείας φυσικὸν ἦτο νὰ δυσαρεστήσῃ αὐτούς· δι' αὐτὸ ὁ ῥήτωρ καθιστᾷ τὴν πρότασιν τοῦ ἡπιωτέρων λέγων νὰ στρατεύωνται οἱ Ἄθην. 1) ἐξ οἰασδήποτε θέλουσιν οὗτοι ἡλικίας, 2) ἐπὶ ὀρισμένον βραχὺν χρόνον καὶ 3) διαδοχικῶς.—ἐξ ἧς ἂν τινὸς ὑμῖν ἡλικίας κ. ἔχειν δοκ.= ἐξ ἧστινος ἂν ἡλικίας δοκῇ ὑμῖν καλῶς ἔχειν = ἐξ οἰασδήποτε ἡλικίας νομίζετε σεῖς ὅτι εἶναι καλὸν (=ὅτι συμφέρει)· ἢ στρατεύσιμος ἡλικία παρ' Ἀθηναίους ἦτο ἀπὸ τοῦ 20-60 ἔτους (§ 7).—χορ. τακτὸν = ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον.—ἐκ διαδοχῆς=διαδοχικῶς· ὁ Δημοσθ. δηλ. προτείνει νὰ γίνῃται ἀπόλυσις τῶν στρατευομένων

διαρκούσης τῆς στρατείας καὶ ἀναπλήρωσις αὐτῶν δι' ἄλλων.—
 τοὺς δ' ἄλλους ξ. εἶναι κελεύω (=λέγω) = οἱ δὲ λοιποὶ (δηλ. οἱ
 1.500) προτείνω νὰ εἶναι μισθοφόροι.—ἱππέας διακοσίους, δηλ.
 κελεύω εἶναι.—ὥσπερ τοὺς πεζοὺς, καθ' ἔλξιν πρὸς τό: στρατειο-
 μένους ἀντί: ὥσπερ οἱ πεζοὶ (δηλ. στρατεύονται).—ἱππαγωγούς
 (τροιήρεις) τούτοις, δηλ. κελεύω.—εἶεν, ἐπίρρημα δηλοῦν συγκατά-
 θεσιν μὲν τῶν εἰρημένων, συναφὴν δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα=ἔστω.—
 τί πρὸς τούτοις ἔτι, δηλ. κελεύω.—δεῖ... καὶ ταχ. τροιήρων ἡμῖν=
 ἔχομεν ἀνάγκην ἡμεῖς (ὄχι μόνον ἱππαγωγῶν, ἀλλὰ) καὶ ταχειῶν
 τριήρων (ἐπιτηδεῶν δηλ. πρὸς ναυμαχίαν [πρὸβλ. § 16]).—ἔχον-
 τος ἐκ. ναυτικόν=ἐπειδὴ ἐκεῖνος (ὁ Φίλ.) ἔχει ναυτικόν.—ἡ τροφή,
 πρὸβλ. § 19.—διότι τηλ. ἀποχοῆν (ἀπρμφ. τοῦ ῥ. ἀποχοῶ-ῶ=
 ἀρκῶ) ... δύναμιν κτλ., πλαγία ἐρωτηματικ. πρότασις ἐξαρτωμένη
 ἐκ τοῦ ἐπειδὴν ... διδάξω=ἀφ' οὗ (προηγουμένως) σᾶς εἶπω διατι-
 νομίζω ὅτι τόσφ μικρὰ ἢ δύναμις εἶναι ἀρκετὴ καὶ διατι προτείνω
 νὰ εἶναι πολίται (Ἀθηναῖοι) οἱ συστρατευόμενοι (μετὰ τῶν ξένων).

§ 23—24.

τοσαύτην, δηλ. οἶμαι ἀποχοῆν τὴν δύναμιν=νομίζω ὅτι τόσφ
 μικρὰ ἢ δύναμις εἶναι ἀρκετὴ.—διὰ ταῦτα, ὅτι=διὰ τοῦτο, διότι.
 —οὐκ ἔνι (=ἔνεστι)... ἡμῖν πορ.=δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ πορι-
 σθῶμεν.—δύναμιν τὴν ἐκείνῳ (=τὴν τῆ ἐκείνου δυνάμει) παρα-
 ταξ. = δύναμιν, ἣτις θὰ δυνηθῆ ν' ἀντιπαραταχθῆ (= νὰ πολε-
 μήσῃ φανερώς) πρὸς τὴν δύναμιν ἐκείνου (τοῦ Φιλ.).—ἀλλὰ ληστ.
 ἀνάγκη (ἔστιν), ἀντιτίθεται πρὸς τό: παραταξομένην=ἀλλ' εἶναι
 ἀνάγκη ληστρικῶς (=κρυφίως) νὰ πολεμῶμεν.—τούτῳ τῷ τρόπῳ,
 δηλ. τῷ ληστρικῷ.—τὴν πρώτην = κατὰ πρῶτον.—αὐτήν, δηλ.
 τὴν δύναμιν.—ταπεινὴν=μικράν, εὐτελεῆ.—μισθὸς οὐδὲ τροφή,
 τοῖς στρατιώταις ἐδίδετο μισθὸς καθ' ἑκάστην καὶ σιτηρέσιον
 (=τροφὴ)· οὐδέποτε ταῦτα ἑμοῦ ὑπερέβαινον τὴν δραχμὴν καθ'
 ἑκάστην, οὐδὲ ἦσαν ὀλιγώτερα τῶν 4 ὀβολῶν.—πολίτας παρεῖναι
 καὶ συμπλεῖν=νὰ παρευρίσκωνται καὶ νὰ συμπλέωσι (μετὰ τίνων)
 πολίται (Ἀθηναῖοι).—πρότερόν ποτ', δηλ. κατὰ τὸν Κορινθιακὸν
 πόλεμον (395-387).—ἀκούω ξενικὸν κτλ., τὸ νόημα διευτώθη
 χαλαρῶς πᾶς ὁ Δημοσθ. λέγει: πρέπει νὰ συμπλέωσι καὶ πολίται,
 διότι καὶ πρότερον τοῦτο ἐγένετο, ἀντὶ νὰ εἴπῃ: ἐπειδὴ τοῦτο καὶ

πρότερον γινόμενον παρέσχεν ὠφελείας. Αὕτη ἡ κυρία αἰτία δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει: καὶ οἶδα κτλ.· περὶ δὲ τοῦ ἀκούω (= ἀκήκοα) βλ. ἐν § 17 «φασὶν εἰς Ἑλλ. . . ». — ξενικὸν τρέφειν . . . τὴν πόλιν . . . καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρατ. = ἔτι: ἡ πόλις συνετήρει μισθοφορικὸν στρατεύμα . . . καὶ ἔτι: ὑμεῖς αὐτοὶ συνεστρατεύετε (μετὰ τούτου τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος). — Πολύστρατος, περὶ τῆς πολεμικῆς δράσεως τούτου οὐδὲν εἶναι γνωστόν. — Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας, ἐπιφκνεῖς Ἀθηναῖοι ἡγεμόνες μισθοφορικῶν στρατευμάτων κατὰ τὸ 1^{ον} ἡμισυ τοῦ 4^{ου} αἰῶνος π. Χ. — ἄλλοι τινές, δηλ. ὁ Στράβας, Καλλίας καὶ Φιλοκράτης, οὓς ὁ ῥήτωρ δὲν ἀναφέρει ὡς ἦττον σπουδαίους. — οἶδ' ἀκούων = γνωρίζω ἐξ ἀκοῆς. — ὅτι Λακ. παρατ. μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξ., τὸ ἀντικμ. Λακεδαιμονίους προετάχθη πρὸς ἔμφασιν = ἔτι: οὗτοι οἱ μισθοφόροι παραταττόμενοι (= φανερώς πολεμοῦντες) μεθ' ὑμῶν ἐνίκων τοὺς (ἀητητήτους) Λακεδαιμονίους ἐννοεῖται ἡ νίκη τοῦ Ἰφικράτους παρὰ τὸ Λέχαιον, λιμένα τῆς Κορίνθου, ἔνθα οὗτος ἡγούμενος τοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Ἀθην. ἡφάνισεν ἐλόκληρον μὲρον (= τάγμα Σπαρτιατῶν ἐκ 400 ἀνδρῶν) τῶν Λακεδ. (392). — καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων, δηλ. παραταττόμενοι ἐνικάτε. — ἐξ οὗ (δηλ. χρόνου) = ἀπ' ἔτου. — αὐτὰ καθ' αὐτὰ = μόνον τῶν (ἀνευ δηλ. πολιτῶν Ἀθην.). — ὑμῖν, δοτικ. χαριστικ. = δι' ὑμᾶς. — τοὺς φίλους νικᾷ (ὑποκμ.: τὰ ξενικὰ) καὶ τοὺς συμ., σαρκασμὸς = τὰ μισθοφορικὰ στρατεύματα βλάπτουσι (δηλ. δι' ἀρπυγῶν, ἀργυρολογίας κ.τ.τ.) τοὺς φίλους μας καὶ τοὺς συμμάχους. — οἱ δ' ἐχθροὶ . . . ἐννοοῦνται: οἱ Θηβαῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι, πρωτίστως δὲ ὁ Φίλιππος. — μεῖζους = ισχυρότεροι. — παρακύψαντ' (δηλ. τὰ ξενικὰ) ἐπὶ τὸν τῆς π. πόλ. = ἀπ' οὗ ῥίψωσιν ἐπιπολαίως ἐν βλέμμα εἰς τὸν πόλεμον, ὃν διεξάγει ἡ πόλις: οἱ Ἀθην. διεξήγον τότε δύο πολέμους, τὸν κατὰ Φιλίππου καὶ τὸν κατὰ τῶν ἀποστάντων συμμάχων. — πρὸς Ἀρτάβαζον . . . οἴχεται πλέοντα (= ταχέως πλέουσι: [τὰ μισθοφορικὰ στρατεύματα]), ὁ ῥήτωρ ὑπονοεῖ τὸν Χάρητα, ὅστις τῷ 356 παύσας τὴν πολεμῆ κατὰ τῶν ἀποστάντων συμμάχων, καθ' ὧνεῖχε σταλῆ ὑπὸ τῶν Ἀθην., ἠναγκάσθη τὸν στρατὸν τοῦ εἰς τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον, ὅστις εἶχεν ἀποστῆ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν· περιήλθε δὲ ὁ Χάρης εἰς τὴν ἀνάγκην τὴν πράξῃ τούτου, διότι δὲν εἶχε τὴν δώση μισθὸν εἰς τὸν στρατὸν τῶν ὁ Δημοσθ.

δ' ὁμως ἀναφέρει οὕτω τὸ γεγονός, ὡσεὶ ὁ Χάρης ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ του.—πανταχοῖ μᾶλλον, ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως: ἢ ἐπὶ τοὺς πολεμίους. — ἀκολουθεῖ, ἐν ᾧ ἔπρεπε ὡς στρατηγὸς νὰ ἡγήται.— εἰκότως = δικαίως.— οὐ . . . ἔστ' (= ἔνεστιν) ἄρχειν (τινὰ) μὴ διδόντα μισθὸν = δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἄρχῃ τις χωρὶς νὰ δίδῃ μισθὸν (τίσι ;).

§ 25—27.

τὰς προφάσεις ἀφελεῖν (δηλ. κελεύω) καὶ τοῦ στρατ. καὶ τῶν στρατ. = ὡς προτρέπω ν' ἀφαιρέσητε τὰς προφάσεις καὶ τοῦ στρατηγού καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται πολ- λάκις ἐγκατέλειπον τὸν κατὰ τοῦ Φιλίπ. πόλεμον ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι δὲν ἐλάμβανον μισθόν.— μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατ. οἰκ... παρακαταστήσαντας (δηλ. τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς ξένοις) = ἄφ' οὗ προμηθεύσητε μισθὸν καὶ τοποθετήσητε πλησίον τοῦ στρατηγού καὶ τῶν ξένων στρατιώτας ἰδικούς σας (δηλ. πολίτας Ἀθηναίους). — ὡσπερ ἐπόπτας (= μάρτυρας [§ 47]) τῶν στρατηγουμένων (= τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγού πραττομένων = τῶν πράξεων τοῦ στρατηγού), μεταφρικῶς ἐνταῦθα ὁμιλεῖ ὁ ῥήτωρ· ἢ ἔννοια: καθὼς οἱ ἐπόπται ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις (δηλ. οἱ μύσται τοῦ τρίτου καὶ ἀνωτάτου βιβλίου) εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ παρίστανται μάρτυρες πάντων τῶν τελουμένων, οὕτω καὶ οἱ πολῖται στρατιῶται πρέπει νὰ παρίστανται μάρτυρες τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγού πραττομένων.— ἐπεὶ νῦν γε γέλωσ ἔσθ' = διότι τῶρ βεβαίως εἶναι γελοῖον πρᾶγμα.— ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμα., ὑποκείμε. τοῦ ἔστι, εἰς ὃ κατηγορημ. τὸ γέλωσ = ὁ τρόπος, καθ' ὃν φροντίζομεν περὶ τοῦ πολέμου. — εἰ γὰρ ἔροιστό τις (δηλ. ξένος) . . . πολεμοῦμεν, ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα πλάττει διάλογον μεταξὺ ξένου καὶ πολίτου Ἀθηναίου, ὃν διακόψας διὰ τοῦ οὐκ ἐχειροτονεῖτε ἐρωτᾷ τοὺς Ἀθην. ὁ ῥήτωρ καὶ ἐρωτῶν ἐξελέγχει τὴν κούφότητα καὶ ῥαθυμίαν αὐτῶν.— οὐχ ἡμεῖς γε, δηλ. ἄγομεν εἰρήνην. — Φιλίππῳ πολεμοῦμεν, ἀπὸ τοῦ 357, ἀφ' ὅτου ὁ Φίλιπ. κατέλαβε τὴν Ἀμφίπολιν, ἀνέλαβον οἱ Ἀθην. τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον· ἀλλ' ὁμως οὐδέποτε οἱ ἴδιοι μετέσχον τῆς στρατείας.— οὐκ ἐχειροτονεῖτε... ;, δηλ. καθ' ὅσον τὸν μέχρι τοῦδε χρόνον, καθ' ὃν ἐπολεμεῖτε πρὸς Φίλ. (ἦτοι ἀπὸ τοῦ 357) ἢ ἀπό- κρισις εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν θὰ ἦτο: βεβαίως ἐπράττομεν τοῦτο

καὶ νῦν ἀκόμη πράττομεν· τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὡς εὐνόητον παραλείπει ὁ ῥήτωρ καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ ἴδιος διὰ τῆς ἐρωτήσεως: τί οὖν ποιοῦσιν (δηλ. οἱ πρὸ μικροῦ χειροτονημένοι ἄρχοντες καὶ εἰσέτι ἐν ταῖς ἀρχαῖς διαμένοντες); — δέκα ταξ. καὶ στρατ. κτλ., κατ' ἔτος ἐξελέγοντο δέκα στρατηγοὶ ἔχοντες τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῇ περὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτων ἦσαν οἱ δέκα ταξίαρχοι ἐκλεγόμενοι ἕκαστος ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Τὴν δ' ἀνωτάτην ἀρχὴν ἐν τῇ ἱππικῇ εἶχον οἱ δύο ἵππαρχοι ἐκλεγόμενοι ἐξ ἀπάντων τῶν πολιτῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἱππάρχων ἦσαν οἱ δέκα φύλαρχοι πάντες δὲ οὗτοι οἱ ἄρχοντες ἐξελέγοντο ψήφῳ τοῦ λαοῦ ἦσαν λοιπὸν χειροτονητοὶ καὶ οὐχὶ κληρωτοί.—ὄν ἂν πέμψητ' = ὄν ἐκάστοτε ἀποστέλλετε.—τὰς πομπὰς πέμπουσι = ἡγούνται (= προπορεύονται) τῶν πομπῶν· οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν πομπὰς ἐν τοῖς Παναθηναίοις, Ἐλευσινίοις καὶ λοιπαῖς ἑορταῖς, ἐν αἷς μάλιστα οἱ ἵππεις διέπρεπον (ὡς φαίνεται τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ζυφύρου τοῦ Παρθενῶνος).—ὑμῖν, δοτκ. ἡθικῆ = πρὸς εὐχαρίστησιν σας.—μετὰ τῶν ἱεροποιῶν, διὰ τὴν διοργάνωσιν ἑορτῶν καὶ τὴν ἐποπτεῖαν θυσιῶν τινῶν ἐξελέγοντο διὰ κλήρου κατ' ἔτος δέκα ἄρχοντες καλούμενοι ἱεροποιοί.—ὥσπερ γὰρ οἱ πλ. κτλ. = ὥσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίνους ταξίαρχους καὶ φυλάρχους πλάττουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν (= διὰ τὴν ἀγορὰν [πρὸς πώλησιν]), οὕτως ὑμεῖς εἰς τὴν ἀγορὰν (= διὰ τὴν ἀγορὰν, ἔνκ δηλ. αὐτοῦ ἡγῶνται τῶν πομπῶν) χειροτονεῖτε κτλ.· διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ ῥήτωρ καθάπτει τῶν Ἀθηναίων ἡ ἔννοια: καθὼς οἱ κοροπλάθοι πλάττουσι τοὺς πηλίνους ταξίαρχους καὶ λοιποὺς ἄρχοντας καὶ ἐκθέτουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν ὄχι πρὸς ὠφέλιμόν τινα χρῆσιν, ἀλλὰ πρὸς παιδιὰν τῶν παιδῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς χειροτονεῖτε τοὺς ἄρχοντας ὄχι πρὸς χρῆσιμόν τινα πρᾶξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγορὰν, ἵνα δηλ. ἡγῶνται τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τελουμένων πομπῶν.—οὐ γὰρ ἐχοῖν . . . εἶναι = λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι: ἐὰν ὁ παρατκτκ. ἐχοῖν ἦτο μετὰ τοῦ ἂν τίνα σημασίαν θὰ εἶχε; — παρ' ὑμῶν . . . παρ' ὑμῶν, ἐπαναφορά.—ἵππαρχον, καθ' ἐνικὸν ἀριθμόν, ὡς καὶ κατωτέρω: τὸν παρ' ὑμῶν ἵππαρχον, διότι ὁ ῥήτωρ ἔχει ὑπ' ὄψει τὸν εἰς τὸν πόλεμον ἐκπεμπόμενον· διότι τῶν δύο ἱππάρχων ὁ ἕτερος ἔμενεν ἐν τῇ πόλει, ἵνα φροντίζη περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πομπῶν.—ἄρχοντας οἰκείους (= παρ' ὑμῶν) εἶναι = ἐν γένει: ἄρχον-

τες νὰ εἶναι ἐξ ὑμῶν.—Ἴν' ἦν..., τί δηλοῖ ἐνταῦθα ἡ τελικὴ πρό-
 τασις;—ὡς ἀληθῶς=πράγματι.—Λῆμιον, νῆσον τοῦ Αἰγαίου
 πελάγους, ἀρχαίαν κτῆσιν τῶν Ἀθηναίων· πρὸς διοίκησιν ταύτης
 οἱ Ἀθην. ἀπέστελλον κατ' ἔτος σῶμα ἰππέων ὑπὸ τὰς διαταγὰς
 ἐνὸς ἰππάρχου· ἡ αὐτόθι δὲ διαμονὴ τοῦ ἰππάρχου ἦτο ἄνετος.
 —ὕπερ τῶν... κτημάτων=ὕπερ τῶν κτήσεων.—Μενέλαον ἰππαρ-
 χεῖν=νὰ εἶναι ἰππαρχος ὁ (ξένος) Μενέλαος (καὶ οὐχὶ ὁ παρ' ὑμῶν
 ἰππαρχος)· ὁ δὲ Μενέλαος ἦτο ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς τοῦ Φιλ.: φοβού-
 μενος δὲ καὶ μισῶν τὸν ἀδελφόν του κατέφυγε μετὰ τῶν οἰκείων
 στρατιωτῶν εἰς τὰ ξενικὰ τῶν Ἀθην. στρατεύματα· οἱ δὲ ξαναγοῖ
 ἐδέχθησαν αὐτὸν καὶ ὡς ἔμπειρον κατέστησαν ἰππαρχον. Ἐνταῦθα
 κατηγορεῖ ὁ ῥήτωρ τοὺς Ἀθην. 1) διότι δὲν ἔπεμψαν οἰκείον
 ἰππαρχον καὶ 2) διότι δὲν ἐχειροτόνησαν αὐτὸν τοῦτον τὸν Μενέ-
 λαον.—χειροτονημένον εἶναι (=χειροτονηθῆναι) τοῦτον=νὰ
 ἔχη χειροτονηθῆ οὗτος.—ὅστις ἂν ἦ=ὅστις δὴποτε καὶ ἂν εἶναι.

§ 28—29.

τὸ τῶν χρημάτων, δηλ. ζήτημα.—πόσα (τὰ χρήματα) καὶ πό-
 θεν ἔσται (ταῦτα), ἐπεξηγήσεις τοῦ: τὸ τῶν χρημάτων=πόσα δηλ.
 τὰ χρήματα θὰ εἶναι καὶ πόθεν ταῦτα θὰ ἐξοικονομηθῶσι.—μάλι-
 στα=πρὸ πάντων.—τοῦτο δὴ καὶ περαινῶ, ὁ ἐνεστῶς ἐνταῦθα
 ἀντὶ μέλλοντος (περαινῶ) = τοῦτο ἤδη (καθὼς σεῖς ἐπιθυμεῖτε,
 οὕτω) καὶ ἐγὼ θὰ διαπραγματευθῶ.—χρήματα τοίνυν=λοιπὸν
 ὡς πρὸς τὰ χρήματα (σας λέγω τὰ ἐξῆς).—ἔστι μὲν=ὕπολογί-
 ζεται μὲν· ἡ ἀπόδοσις τοῦ μὲν κατωτέρω ἐν § 29 «εἰ δέ τις οἶε-
 ται...».—ἡ τροφή=ἡ διατροφή, ἡ συντήρησις· ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τὴν
 τροφήν δύναται νὰ νοηθῆῖ πλὴν τοῦ σιτηρέσιου καὶ ὁ μισθός, διὰ
 τοῦτο ὁ ῥήτωρ περιορίζει τὴν ἔννοιαν διὰ τοῦ σιτηρέσιον μόνον·
 τὸ σιτηρέσιον δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐδίδετο εἰς χρήματα, ὁ δὲ στρα-
 τηγὸς ἐπρόντιζε νὰ πκρευρίσκωνται ἐν τῇ στρατοπέδῳ πωληταὶ
 τῶν τροφίμων.—τῇ δ. ταύτῃ=διὰ τὴν δύναμιν ταύτην (ποιαν;).—
 τάλαντ' ἐν. καὶ μικρόν τι πρὸς=ἐνενήκοντα τάλαντα καὶ ὀλίγον
 ἀκόμη προσέτι (δηλ. καὶ δύο τάλαντα)· λοιπὸν ἐν συνόλῳ ἐνενή-
 κοντα δύο τάλαντα. Τὸ τάλαντον (=6.000 δρ.), καθὼς καὶ ἡ μνᾶ
 (=100 δρ.), δὲν ἦσαν νομίσματα, ἀλλ' ὀνομασίαι χρηματικῆς
 ποσοῦ.—δέκα ναυσὶ ταχείαις=διὰ τὰς δέκα ταχείαις ναῦς (πρὸβλ.

§ 22).— εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἓκ. = δηλ. εἴκοσι μναῖ δι' ἕκαστον πλοῖον καθ' ἕκαστον μῆνα.—στρατιώταις, πρβλ. § 21.—τοσαῦθ' ἕτερα=ἄλλα τόσα (δηλ. τετταράκοντα τάλαντα). —τοῦ μηνὸς= καθ' ἕκαστον μῆνα. — ὁ στρατιώτης = ἕκαστος στρατιώτης.—σιτηρέσιον, κτηρμ.= ὡς σιτηρέσιον. — τοῖς δ' ἰπ. διακ. οὔσι = διὰ δὲ τοὺς δικαστικούς ἰππεῖς. — μικρὰν ἀφορμὴν κτλ.= (τὸ) ὑπάρχειν σιτηρέσιον μικρὰν ἀφορμὴν εἶναι τοῖς στρατ. = ὅτι τὸ νὰ ἔχωσιν οἱ στρατιῶται σιτηρέσιον (μόνον) εἶναι μικρὸν βόηθημα.— οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν = δὲν κρίνει ὀρθῶς.— τοῦτ' ἂν γένηται, ὥστε δηλ. τὸ σιτηρέσιον ὑπάρχειν. — προσποριεῖ = θὰ ἔξοικονομηῖ.— τὰ λοιπ., δηλ. τὸν κυρίως μισθόν.— ἀπὸ τοῦ πολέμου= ἔκ τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου.— οὐδένα... ἀδικοῦν = χωρὶς κανένα ν' ἀδικῇ.— μισθὸν ἐντελῆ = τὸν πλήρη μισθὸν (δηλ. καὶ τὸ σιτηρέσιον καὶ τὸν μισθὸν [περὶ ὧν βλ. ἐν § 23]).— ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντῆς (= ὡς ἐθελοντῆς = ἐκουσίως)... ἔτοιμος (δηλ. εἰμί), ταῦτα δεικνύουσιν οὐ μόνον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ τὴν πεποίθησιν— ἐπαυξανομένην καὶ διὰ τοῦ ἀσυνδέτου—, ἣν ἔχει οὗτος περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης του.— πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρ. (δηλ. γενήσεται)= πόθεν οὖν τὰ χρήματα πορισθήσεται (= ἔσται [§ 28]). — τοῦτο, ἐπαναλαμβάνει τὸ πόθεν ὁ πόρος τῶν χρημάτων.— ἦδη, πρβλ. § 15.

§ 30.

πόρου ἀπόδειξις, τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὁ Δημοσθ. πάντως εἶχε γράψει ἐν καταλόγῳ, ὃν παρέδωκε τῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ κατάλογος οὗτος λείπει ἐν τῷ λόγῳ.— ἡμεῖς, ἀναφέρεται ὅχι μόνον εἰς τὸν Δημοσθ., ὅστις οὐδέποτε περὶ ἐκτου ὀμιλεῖ ἐν πληθυντικῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς του φίλους, οὓς ὁ ῥήτωρ βεβαίως εἶχε προσκαλέσει πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποδείξεως.— ἐπιχειροτονῆτε... χειροτονήσετε, παρονομασία· τὸ δ' ἐπιχειροτονῶ ἐνταῦθα=χειροτονῶ=δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ψηφίζω ἢ ἀποφασίζω (τι).—χειροτονήσετε, δηλ. τὰ ὑφ' ἡμῶν εὑρημένα ἢ ἂ ἐγὼ γέγραφα· ὁ μέλλων ἐνταῦθα ἀντὶ προστακτικῆς.— ἐν τοῖς ψηφ. καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς=διὰ τῶν ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἀνυγραφομένων δυνάμεων (πρβλ. § 19). — ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις, δηλ. πολεμῆτε.

§ 31—32.

δοκεῖτε δέ μοι...=δοκεῖ δέ μοι ὑμᾶς...—εἰ... ἐνθυμηθεῖτε καὶ λογίσασθε, συνωνυμία=ἐὰν ἠθέλετε λάβει ὑπ' ὄψει καὶ ἠθέλετε σκεφθῆ. —τὸν τόπον... τῆς χώρας=τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας (δηλ. τῆς Μακεδονίας). —ὅτι τοῖς πν. καὶ ταῖς κτλ., ἡ σύνταξις: ὅτι Φίλ. διαπράττεται τὰ πολλὰ τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους προλαμβάνων (δηλ. αὐτὰ—τὰ πνεύματα κτλ.—) =ὅτι ὁ Φίλ. κατορθοῖ τὰ πλεῖστα τῇ βοηθείᾳ τῶν (καταλλήλων) ἀνέμων (δηλ. τῶν ἐτησίων) καὶ τῶν (καταλλήλων) ἐποχῶν τοῦ ἔτους (δηλ. τοῦ χειμῶνος) προλαμβάνων αὐτὰ (δηλ. τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).—φυλάξας (=περιμείνας) τοὺς ἐτησίαις ἢ τὸν χειμῶνα, διὰ τούτων προσδιορίζεται ἀκριβέστερον τό: τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους· ἐτησίαι δὲ=οἱ Βλ. ἄνεμοι: οἱ πνέοντες τακτικῶς κατὰ τὰ κυνικὰ καύματα—κατὰ τὸ θέρος—ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει (τὰ Τουρκιστὶ λεγόμενα μελέμια): οἱ ἄνεμοι οὗτοι κωλύουσι τὸν πλοῦν εἰς τοὺς πρὸς Β. ἀπ' Ἀθηνῶν πλέοντας.—ἐπιχειρεῖ, ἄνευ ἀντικμ.—ἠνίκ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυναίμεθ' ἐκεῖσ' ἀφ., ἀντὶ τῆς ἀνεμνομένης ὑποτακτικ. (ἠνίκ' ἂν μὴ δυώμεθα) ἐτέθη εὐκτικὴ ἐν τῇ χρονκ. προτάσει, διότι τὰ ἐν αὐτῇ λεγόμενα παρίστανται ὡς γνώμη τοῦ Φιλίππου=καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς, κατὰ τὴν γνώμην του, δὲν δυνάμεθα νὰ πλεύσωμεν ἐκεῖ (ποῦ);.—μὴ βοηθείαις πολεμῖν=νὰ μὴ πολεμῶμεν δι' ἐπικουρικῶν στρατευμάτων (ταχέως συνειλεγμένων): εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τό: παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυνάμει.—ὕστεριοῦμεν γὰρ ἀπάντων (γέν. οὐδ.)=διότι (τότε — ἂν δηλ. πολεμῶμεν δι' ἐπικουρικῶν στρατευμάτων—) θὰ καθυστερῶμεν εἰς ὅλα (δὲν θὰ δυνάμεθα δηλ. νὰ ἐπωφελώμεθα παρουσιαζομένην τινὰ εὐκαιρίαν): πικραδεύματα τοιοῦτων καθυστερήσεων τῶν Ἀθην. βλ. κατωτέρω ἐν § 35 «τοὺς ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν κτλ.». —παρασκευῇ συνεχεῖ=ἢ διαμενεῖ ἕως ἂν ἢ διαλυσώμεθα ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν (§ 15).—καὶ δυνάμει, ἀποδοτέον καὶ εἰς τοῦτο τὸ συνεχεῖ =ἢ συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει (§ 19).—ὑπάρχει (=ἔξειστι) δ' ὑμῖν χειμαδίῳ (κτγρμ.) μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει (δτκ. χαριστικῇ) Λήμν. καὶ Θάσφ καὶ... νήσοις (ἀντικμ.)=δύνασθε δὲ σεῖς νὰ ἐχχητε ὡς χειμάδιον μὲν (=ὡς τόπον διαχειμάσεως=ὡς

χειμαδιό) διὰ ταύτην τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τὴν Ἀήμινον καὶ τὴν Θάσον καὶ τὴν Σκίαθον καὶ τὰς ἐν τούτῃ τῷ τόπῳ (δηλ. ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει) κειμένας νήσους (ἦτοι τὴν Ἰμβρον, Σκυρον καὶ Πεπάρηθον)· περὶ τῆς Λήμινου βλ. ἐν § 27· ἡ Θάσος εἶναι νήσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐν τῇ Θρακικῇ παραλίᾳ ἀπέναντι τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἡ δὲ Σκίαθος, μικρὰ νήσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας (βλ. γεωγρ. πίν.)· πάσαι αὗται αἱ νῆσοι ἦσαν τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθην. — καὶ λιμ. καὶ σίτος καὶ ἄ..., διὰ τοῦ πολυσυνδέτου, διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς περιόδου καὶ ἐν τῷ τέλει ὑπάρχει, καθὼς καὶ διὰ τοῦ ἐμπρηντικοῦ ῥάδιον καὶ ῥαδίως ἔρῃτωρ ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν πρότασίν του ἀποδεκτὴν. — ἂ χωρὶ στρατ., δηλ. ὑπάρχειν. — τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, αἰτιατικ. δηλοῦσα χρονικὴν διάρκειαν = κατὰ τὴν καλὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους (δηλ. κατὰ τὸ ἔαρ). — ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῆ γεν. ῥάδιον (ἔστι) = ὅτε εὐκολον εἶναι νὰ προσεγγίσῃ ἡ δύναμις (= νὰ ἀποδιδασθῇ) καὶ εἰς τὴν ξηρὰν. — καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές (ἔστι) = καὶ (ὅτε) οἱ ἀνεμοὶ εἶναι ἀσφαλεῖς (οὐδεὶς δηλ. κίνδυνος ὑπάρχει ἀπὸ τῶν ἀνέμων). — πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι ῥαδίως ἔσται (δηλ. αὕτη ἡ δύναμις) = εὐκόλως θὰ διατρίβῃ αὕτη ἡ δύναμις εἰς αὐτὴν τὴν χώραν (τοῦ Φιλίπ.) καὶ εἰς τὰ στόμια τῶν ἐμπορικῶν λιμένων αὐτῆς (ἵνα δηλ. ἐξερχομένη εἰς τὴν ξηρὰν λεηλατῇ καὶ τὰς ναῦς, τὰς εἰς τοὺς λιμένας εἰσερχομένης ἢ ἐξερχομένης ἐξ αὐτῶν, διαρπάζῃ καὶ οὕτω βλάβῃ τὸν Φίλιπ. καὶ τροφὰς παρασκευάζῃ εἰς αὐτὴν [§ 23, § 29]).

§ 33.

ἂ μὲν... χρήσεται καί..., πλαγία ἐρωτημ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ βουλευέσεται· τὸ ἂ σύστοιχον ἀντικμ. τοῦ χρήσεται = τίνα χοῆσιν χρήσεται = πῶς θὰ μεταχειρισθῇ· ἐτέθη τὸ ἂ ἀντὶ τὶ διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τό: ἂ δ' ὑπάρξει... — παρὰ τὸν καιρὸν = ἐν τῇ καταλλήλῃ περιστάσει. — ὁ τούτων (= ἂ χρήσεται καὶ πότε) κύριος καταστάς ὑφ' ὑμῶν, τοῦτο χρησιμεύει ὡς ὑποκμ. καὶ τῆς πλαγίας ἐρωτηματικ. προτάσεως: ἂ μὲν χο. κτλ. = ὁ διορισθεὶς ὑφ' ὑμῶν στρατηγὸς εἰς ταῦτα (ποῖα). — ἂ δ' ὑπάρξει δεῖ παρ' ὑμῶν = ποῖα δὲ πρέπει σεις νὰ πράξητε. — ἂ γὰρ γέγραφα = τὰ

ὅποια ἐγὼ ἐγγράφως ἔχω προτείνει· οἱ ἀγορεύοντες ὄφειλον πρό-
 τερον ἐγγράφως νὰ παρὰδίδωσι τὰς γνώμας των ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ
 ἔπειτα ν' ἀγορεύωσι πρὸς ὑποστήριξιν τούτων. — ἂν ταῦτ' κτλ.,
 ἀσύνδετον ὡς συγκεφαλαιωτικὴ ἐπανάληψις τῶν εἰρημένων ἢ
 σύνταξις: ἂν πρῶτον πορίσητε ταῦτα . . . εἶτα καὶ . . . κατακλεί-
 σθε . . . παύσεσθε. — τὰ χρήματα, ἃ λέγω = τὰ χρήματα, περὶ ὧν
 εἶπον (ἐν § 28 καὶ ἐφεξῆς). — εἶτα καὶ τἄλλα παρασκευάσαντες . . .
 κατακλείσητ' = εἶτα καὶ τἄλλα παρασκευάσητε . . . καὶ κατακλεί-
 σθε. — τἄλλα, ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: τοὺς στρατιώτας, τὰς τοιήρεις,
 τοὺς ἱππέας. — ἐντελῆ, συνκπτόν τῶν τἄλλα = καὶ μάλιστα τέλεια.
 — πᾶσαν τὴν δ. νόμῳ κατακλείσητ' = ὑποχρεώσητε διὰ νόμου
 πᾶσαν τὴν δύναμιν. — ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν = νὰ μένη ἐπὶ τοῦ
 πεδίου τοῦ πολέμου (δηλ. τοῦ;). — τῶν μὲν χρημάτων, δηλ. τῶν
 92 ταλάντων, περὶ ὧν ὠμίλησεν ἀνωτέρω ὁ ῥήτωρ. — αὐτοί, σεις
 οἱ ἴδιοι (καὶ οὐχὶ οἱ στρατηγοί, εἰς οὓς μέχρι τοῦδε ἀρίετο ἢ
 φροντίς τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συντήρησιν τοῦ
 στρατοῦ χρημάτων [πρβλ. § 24]). — ταμίαι καὶ πορισταί, πρω-
 θύστερον = πορισταί καὶ ταμίαι· ἀμρότεροι ἦσαν οἰκονομικαὶ
 ἀρχαί· οἱ πρῶτοι ἔργον εἶχον τὴν ὑπόδειξιν δημοσίων πόρων πρὸς
 συναγωγὴν χρημάτων, οἱ δὲ δεύτεροι τὴν ταμίειαν τῶν ἐπιπρα-
 χθέντων καὶ διαθέσιμων χρημάτων· ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ δὲν ἐννοεῖ
 τινὰς τούτων τῶν ταμιῶν καὶ ποριστῶν, ἀλλὰ προτρέπει τοὺς Ἄθην.
 νὰ γείνωσιν αὐτοὶ — καὶ ὅχι οἱ στρατηγοί, ὡς συνήθως ἐγένετο — πο-
 ρισταὶ καὶ ταμίαι. — γιγνόμενοι . . . ζητοῦντες, μετχ. τροπικαί. — τῶν
 πράξεων παρὰ τοῦ στ. τὸν λόγον ζητοῦντες = ζητοῦντες πρὸς τὸ
 στρατηγοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην λογοδοσίαν τῶν πρά-
 ξεῶν του· μέχρι τοῦδε οἱ στρατηγοὶ ἀπέφευγον ταύτην διὰ τῶν
 ἐν § 25 μνημονευθεισῶν προφάσεων. — παύσεσθ' αἰεὶ περὶ κτλ.,
 ἀπόδοσις τῆς ὑποθετικ. προτάσεως: ἂν πορίσητε . . . εἶτα καὶ . . .
 κατακλείσητε = (τότε) θὰ πύσητε νὰ σκέπησθε πάντοτε διὰ τὰ
 ἴδια πράγματα καὶ νὰ μὴ κατορθώνητε τίποτε.

§ 34.

καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ = καὶ ἀκόμη ἐκτὸς τούτου (τίνος;). — πρῶ-
 τον μὲν, ἢ ἀπόδοσις ἔπειτα ἄνευ τοῦ δὲ (πρβλ. § 2). — ἐκεῖνου,
 δηλ. τοῦ Φιλίππου. — ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμ. πολ. συμμάχων = οὓς

πολεμει με τα χρήματα των ιδικων σας συμμάχων· αι περισσότεροι των νήσων και των παράλιων πόλεων, ων οι κάτοικοι επλεον περι τον Εϋξεινον πόντον και το Αιγατον πέλαγος χάριν εμπορίου, συνεμάχουν τοις Ἀθην. (πρβλ. § 32). — ἄγων και φέρον, τροπικαι μετοχ. ἐπεξηγοῦσαι τό: ἀπο των ὑμ. συμμάχων· τὸ δὲ ἄγω και φέρω = λεηλατῶ. — τοὺς πλέοντας τὴν θ., δηλ. χάριν εμπορίου. — τί πρὸς τούτῳ, δηλ. γενήσεται = τί ἄλλο ἐκτὸς τούτου θὰ συμβῆ. — τοῦ πάσχειν κτλ., ἡ σύνταξις: αὐτοὶ ἔξω τοῦ πάσχειν κακῶς γενήσεσθε = σεις αὐτοὶ θ' ἀπαλλαγῆτε ἀπο τοῦ νὰ κακοπαθῆτε. — οὐχ ὥσπερ κτλ., τὸ πλήρες εἶναι ὡς ἐξῆς: οὐκ οἰχῆσεται ἔχων ὥσπερ... ὄχετο ἔχων, οὐκ ἐκλέξει ὥσπερ... ἐξέλεξε, οὐκ ἀποβήσεται ὥσπερ... ἀπέβη και οὐκ οἰχῆσεται ἔχων ὥσπερ... ὄχετο ἔχων· κατ' ἐννοιαν = δὲν θὰ συμβῆ πλέον, καθὼς κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον, καθ' ὃν οὗτος... ἀπῆλθεν ἔχων κτλ. — εἰς Λήμνον και Ἰμβρον κτλ., παρατηρητέα ἐν τοις παραδείγμασι των κακοπραγιῶν τοῦ Φιλ. 1) ἡ ἐπιτυχῆς ἐκλογή αὐτῶν: ὁ Φιλ. ἀφήρει ἀτιμώρητος τὴν ἐλευθερίαν των Ἀθην. — οἱ Λήμνιοι και οἱ Ἰμβριοι ἦσαν πολῖται Ἀθην. — τὴν περιουσίαν αὐτῶν — τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα — και τὴν τιμὴν — τὴν ἱεράν τριήρη — και 2) ἡ κατάταξις των παραδειγμάτων: ἀφήρει ἐκ Λήμνου και Ἰμβρου, παρὰ τὸν Γερκιστὸν — ἀκρωτήριον και πόλιν τῆς Εὐβοίας, πολὺ πλησίον τῆς Ἀττικῆς — ἐν Μαραθῶνι — ἐν αὐτῇ τῇ Ἀττικῇ —. Τὰ παραδείγματα ταῦτα — ἀσυνδέτως ἐκπερόμενα — σαφῶς υποδεικνύουσι τοις Ἀθ. τὸ βίχθηρον, πρὸ τοῦ ὁποίου οὗτοι ἴστανται ταῦτα ὀφείλουσιν οὕτω ζωηρῶς νὰ ἐξεγείρωσι τὸ αἴσθημα και τὴν πεποίθησιν των Ἀθην. περὶ τῆς ἤδη ἐπικρατούσης ἀθλίης καταστάσεως, ὥστε νὰ ἐισακουσθῆ παρ' αὐτῶν ἡ ἔντονος προτροπὴ τοῦ ῥήτορος νόμῳ κατακλείσαι τὴν δύναμιν (§ 33). — ἐμβαλῶν, μετχ. χρονκ.: ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ Φιλ. κατὰ τῆς Λήμνου και Ἰμβρου, καθὼς και αι ἄλλαι, αι ἐν τῷ παρόντι χωρὶφ ἀναφερόμεναι, κακοπραγίαι: αὐτοῦ, ἐγένοντο πιθανῶς τῷ 352. — πολίτας ὑμετέρους, οἱ Λήμνιοι και Ἰμβριοι: ὡς κληροῦχοι Ἀθηναῖοι: ἦσαν πολῖται Ἀθηναῖοι: κατὰ τε τὰ δικαιώματα και καθήκοντα. — τὰ πλοῖα = τὰ ἐκεῖ — ἐν Γερκιστῷ — ἡ γκυροβολημένα ἐμπορικὰ πλοῖα (τὰ ἔτοιμα νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς Ἀθήνας). — ἀμύθητα = ἀναριθμητα, ἀπειρα. — ἐξέλεξε = εἰσέπραξεν (ὡς λύτρα δια τὴν ἀπόδοσιν των πλοίων). — εἰς

Μαρ. ἀπέβη καὶ... ὄχητο, ἐνταῦθα ἀνεμένετο (κατὰ τὸ ἐμβάλων καὶ συλλαβὸν) τό : εἰς Μαρ. ἀποβάς... ὄχητο· ὁ Δημοσθ. ἔμωσ εἶπεν οὕτως (ἀπέβη καὶ...), διότι τὸ γεγονὸς τοῦτο (ἢ ἀπόδασις δηλ. τοῦ Φιλ. εἰς Μαραθῶνα) εἶναι τόσῃ σπουδαῖον, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐξενεχθῆ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος δι' ἰδίᾳς ἀνεξαρτήτου προτάσεως· τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Μαραθῶνος μετὰ τόνου ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἀπαγγελλόμενον προκαλεῖ τὴν ἀνάμνησιν—τὴν πάντοτε ζωηρὰν διατηρουμένην—τῆς ἁμοίας ἐκείνης ἀποδόσεως τῶν Περσῶν καὶ τῆς ὅλως διαφόρου τύχης αὐτῶν.—τὴν ἱερὰν κτλ., ἢ σύνταξις : ἀπὸ τῆς χώρας ὄχητ' ἔχων τὴν ἱερὰν τριήρη· οἱ Ἄθην. εἶχον δύο ἱεράς τριήρεις, τὴν Πάραλον καὶ Σαλαμινίαν· ταύτας μετεχειρίζοντο εἰς θεωρίας (= τὰς ὑπὸ τῆς πόλεως πεμπομένας πρεσβείας εἰς μαντεῖα ἢ εἰς ἀγῶνας) ἢ εἰς ἄλλας σπουδαίας δημοσίας πράξεις, ὡς εἰς ἀνάκλησιν στρατηγῶν, μεταβίβασιν ἀριστολῶν, μετακόμισιν τῶν φόρων ἐκ τῶν ὑποτελῶν τοῖς Ἄθην. πόλεων κτλ.· ἐνταῦθα νοεῖται ἢ Πάραλος, ἣτις κατ' ἔτος μέλλουσα νὰ κομίσῃ τοὺς θεωροὺς εἰς Δῆλον ὄρμει πλησίον τοῦ Μαραθῶνος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος ἠύλογετο καὶ ἐστέφετο ἢ πρύμνα τῆς.—ἀπὸ τῆς χώρας, δηλ. ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος.—ὁμεῖς δ'—ἐν ᾧ σεις.—ταῦτα == ταύτας τὰς κακοπραγίας (τοῦ Φιλ.).—οὔτε... δύνασθε, διὰ τοῦ ἐνεστώτος ἐμφαντικῶς δηλοῦται ὅτι καὶ νῦν ἀκόμη διαρκεῖ ἡ ἀδυναμία τῶν Ἄθην.—εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προηθῆσθε, βοηθεῖν—νὰ πέμπητε βοήθειαν, καθ' ὃν χρόνον ἠθέλετε προσδιορίσει.

§ 35—36.

καίτοι τί δῆποτ'—καὶ ἔμωσ διατί ἄρά γε.—τὴν μὲν... γίνεσθαι (= ὅτι ἢ μὲν... γίνεται)... τοὺς δ' ἀποστόλους... ὑστερίζειν, ἀντίθεσις.—τῶν Παναθηναίων... τῶν Διονυσίων, τὰ Παναθήνια καὶ Διονύσια ἦσαν ἑορταὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων· τὰ πρῶτα ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τῆς Πολιάδος Ἀθηναῶς κατὰ μῆνα Ἑκατομβαιῶνα (15 Ἰουλίου-15 Αὐγούστου) ἢ καθ' ἕκαστον τέταρτον ἔτος—τὰ μέγαρα Παναθήνια—ἢ κατ' ἔτος—τὰ μικρά—· τὰ δὲ Διονύσια ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου· ὑπῆρχον δὲ τέσσαρα: 1) τὰ κατ' ἀγροὺς ἢ τὰ μικρά, ἐν μηνὶ Ποσειδεῶνι (τέλ. Δεκεμβρίου - μέσ. Ἰανουαρίου), 2) τὰ ἐν Λήμαισι ἢ Λήναια, ἐν μηνὶ Γαμηλιῶνι (τέλ. Ἰανουαρίου - μέσ. Φεβρουαρίου), 3) τὰ Ἀνθεστήρια, ἐν μηνὶ Ἄν-

ηεστηριῶνι (τέλ. Φεβρουαρίου-μέσ. Μαρτίου), καὶ 4) τὰ ἐν ἄστει
 ἢ τὰ μεγάλα, ἐν μηνὶ Ἑλαφρολιῶνι (τέλ. Μαρτίου-μέσ. Ἀπρι-
 λίου). — τοῦ καθήκοντος χρόνου = κατὰ τὸν ὄρισμένον χρόνον
 (δηλ.;). — ἂν τε δεινοὶ λάχωσιν ἂν τ' ἰδιῶται = εἶτε ἔμπειροι διὰ
 κλήρου ἀναδειχθῶσιν εἶτε ἄπειροι. — οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμε-
 λούμενοι = οἱ ἐπιμεληταὶ ἀμφοτέρων τῶν ἑορτῶν τούτων, ἐκείνοι
 δηλ., εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διοργάνωσις τῶν ἑορτῶν τούτων
 ὡς ἐπιμεληταὶ τῶν μὲν Παναθηναίων ἦσαν οἱ ἀθλοθέται, δέκα τὸν
 ἀριθμὸν, εἰς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, τῶν δὲ Διονυσίων ὁ ἐπώνυμος ἄρ-
 χων. — εἰς ἁ=δ: ἄς ἑορτάς. — οὐδ' εἰς ἓνα (ἐντονώτερον τοῦ : εἰς
 οὐδένα) τῶν ἀποστόλων = δ: οὐδεμίαν ἐκ τῶν ναυτικῶν ἀποστο-
 λῶν. — καὶ τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν, νοητέον τὸ ἔχει, εἰς
 ὃ ὑποκμ. τὸ ἁ = καὶ αἱ ὅποια ἑορταὶ ἀπικитоῦσι τοσοῦτον πληθὸς
 ἀνθρώπων (δηλ. χορευτῶν, αὐλητῶν, χορηγῶν, γυμνασιάρχων κτλ.)
 καὶ τοσαύτην προπαρασκευὴν (δηλ. πολυτελεῆ σκεύη, ἐσθῆτας κτλ.,
 ὧν ἡ χρῆσις ἀπαραίτητος ἐν ταῖς ἑορταῖς). — ὄσσην οὐκ οἶδ', εἴ τι
 τῶν ἀπάντων (γέν. οὐδετ.) ἔχει = ὄσσην δὲν γνωρίζω, ἂν ἀπαιτῆ
 ἄλλο τι ἐξ ὧν τῶν πραγμάτων = ὄσσην ἴσως οὐδὲν ἄλλο πρᾶγμα
 ἀπαιτεῖ. — τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστεοῖζειν τῶν και-
 ρῶν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ νομίζετε = αἱ δὲ ναυτικαὶ ὑμῶν ἀποστο-
 λαὶ (βτ:) φθάνουσιν ἀργὰ διὰ τὰς περιστάσεις (= δὲν ἐπωφελοῦν-
 ται τὰς εὐνοϊκὰς περιστάσεις [πρβλ. § 32]). — τὸν εἰς Μεθ., τὸν
 εἰς Παγ., τὸν εἰς Ποτείδ. = καθὼς π. χ. ἢ εἰς Μεθώνην (ἀποστολή),
 ἢ εἰς Παγασάς, ἢ εἰς Ποτείδειαν. Τὴν Μεθώνην κατέλαβεν ὁ
 Φίλ. τῷ 353, τὰς δὲ Παγασάς, πόλιν παράλιον τῆς Θεσσαλίας
 καὶ ἐπίνειον τῶν Φερῶν, τῷ 352 καὶ τὴν Ποτείδειαν τῷ 356· οἱ
 Ἄθην. — ἐννοεῖται: — ἔστελλον εἰς τὰς πόλεις ταύτας βοηθείας, ἀλλ'
 αὐταὶ οὐδὲν κατώρθουν ὡς ἐρχόμεναι συνήθως μετὰ τὴν ἐκπόρθη-
 σιν τῶν πόλεων. — ὅτι ἐκεῖνα μὲν..., ἀπάντησις εἰς τὸ τί δήποτε...; =
 διότι ἕλα μὲν ἐκεῖ (ἐν ταῖς ἑορταῖς) διὰ νόμου ἔχουσιν ὄρισθῆ. —
 προοιδεν = ἐκ τῶν προτέρων γνωρίζει. — ἐκ πολλοῦ (δηλ. χρόνου)
 = πρό πολλοῦ. — τίς χορηγὸς ἢ γυμν... , δηλ. ἔσται χορηγὸς λέγε-
 τα: ὁ καταβάλλων τὰς δαπάνας πρὸς παρασκευὴν χοροῦ, γυμνα-
 σίαρχος δὲ ὁ ἀναγκιμδάνων τὴν δαπάνην διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ
 διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν
 ἐνάσκησιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν ἢ χορηγία καὶ ἡ γυμνα-

σιαρχία ἦσαν κί σπουδαιόταται: τῶν ἐν Ἀθήναις τακτικῶν λειτουργιῶν.—τῆς φυλῆς=τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς.—πότε καὶ παρὰ τοῦ (=τίνος) καὶ τίνα λαβόντα (αὐτόν, δηλ. τὸν χορηγὸν ἢ γυμνασίαρχον) τί δεῖ ποιεῖν=πότε (ἄφ' οὐ λάβῃ) καὶ παρὰ τίνος (ἄφ' οὐ λάβῃ) καὶ τίνα (πράγματα) ἄφ' οὐ λάβῃ αὐτὸς (ὁ χορηγὸς ἢ ὁ γυμνασίαρχος) τί πρέπει νὰ πράττῃ.—οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἄοριστον ἐν τούτοις ἡμέληται, ἀσύνδετον συγκεφαλαιοῦν τὰ προηγούμενα· τὸ δὲ ἀνεξέταστον καὶ ἄοριστον προληπτικὰ κατηγορούμενα (πρὸβλ. § 8 «ἀθάνατα»)= ἐν συντόμῳ οὐδὲν εἰς αὐτὰ ἔχει παραμεληθῆ, ὥστε νὰ εἶναι: ἀνεξέταστον καὶ ἄοριστον. — ἐν δὲ τοῖς κτλ., ὁ Δημοσθ. ἄφ' οὐ τὴν γενικὴν καὶ ἀφηρημένην ἔννοιαν «ἅπαντα νόμῳ τέτακται» διεσάφησε διὰ συγκεκριμένων αὐτῆς λεπτομερειῶν—διότι τοιαῦτα ἐπιδρῶσιν ἀποτελεσματικῶς—«καὶ πρόοιδεν ἕκαστος...», συγκεφαλαιοὶ εἶτα πάσας ταύτας τὰς λεπτομερείας διὰ τοῦ «οὐδὲν ἀνεξέταστον... ἡμέληται», ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν ἀντίθεσιν «ἐν δὲ τοῖς. . ἅπαντα».—ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς = εἰς δὲ τὰ ἀφορῶντα τὸν πόλεμον καὶ τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ. — ἅτακτα, ἀδιόρθωτα, ἄοριστα ἅπαντα (= ὅλα ἀνεξαίρετως εἶναι: ἄνευ τάξεως, ἀκκρόνιστα, ἀπροσδιόριστα), τὸ ἀσύνδετον, τὰ ἀλλεπάλληλα φωνήεντα, τὸ ὁμοιοτέλετον, ἡ χασμωδία καὶ ὁ ἀκκρόνιστος ρυθμὸς συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἔννοια τῆς ἀταξίας, τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὀργανισμῷ τῶν Ἀθηναίων.

§ 37.

τοιαροῦν=διὰ τοῦτο λοιπόν.—ἅμ' ἀκηκόαμεν τι καὶ... καθίσταμεν, ἀμρότεραι αἱ πράξεις παρίστανται ὡς σύγχρονοι, ἐν ᾧ ἡ πρώτη ὄφειλε νὰ εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς τὴν δευτέραν = εὐθὺς ὡς ἀκούομεν τι (δηλ. πολεμικὴν τινὰ πρᾶξιν τοῦ Φιλ.), ἀμέσως τότε καὶ... διορίζομεν.—τριηράρχους, τριήραρχος ἐκαλεῖτο ὁ ἀναλαμβάνων ἰδίᾳ δαπάνη νὰ ἐξοπλίσῃ τριήρη, ἣν κενὴν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως.—καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα=καὶ ἐπιτρέπομεν εἰς τούτους νὰ κάμωσιν ἀντιδόσεις. Ὁ ἐκλεγόμενος ὡς τριήραρχος, ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ λειτουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ λειτουργήσῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προσκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον ν' ἀναλάβῃ τὴν

λειτουργίαν ἢ ν' ανταλλάξωσι τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ πρὸς τοῦτο ἄγουσα διαδικασία ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις. — καὶ περὶ χρ. πόρου σκοποῦμεν = καὶ σκεπτόμεθα περὶ προμηθείας ἡρημάτων. — καὶ μετὰ ταῦτ' ἐμβαίνειν (δηλ. εἰς τὰς τριήρεις [§ 16]) τοὺς μετ. ἔδοξε (γνωμικ. ἀόριστος=δοκεῖ) καὶ τοὺς χωρὶς οἰκ. = καὶ μετὰ ταῦτα ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὰ πλοῖα οἱ μέτοικοι καὶ οἱ κατοικοῦντες χωριστὰ (ἀπὸ τοὺς μέχρι τοῦδε κυρίους των), δηλ. οἱ ἀπελευθεροὶ μέτοικοι δ' ἐκαλοῦντο οἱ ξένοι, οἱ ἀντὶ φόρου, μετοικίου καλουμένου (12 δραχμ. κατ' ἔτος), ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ κατοικῶσιν ἐν Ἀθήναις· τούτων οἱ μὲν εὔποροι ὑπεχρεοῦντο νὰ στρατεύωνται ὡς ὀπλίται, οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἐρέται ἐν τῇ ναυτικῇ τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν εἶχον καὶ οἱ ἀπελευθεροὶ. — εἴτ' αὐτοὺς (ἡμᾶς) πάλιν, δηλ. ἐμβαίνειν ἔδοξε=ἔπειτα πάλιν ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβαίνωμεν εἰς τὰ πλοῖα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι (οἱ Ἀθην.). — εἴτ' ἀντεμβιβάζειν, δηλ. τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας ἔδοξε=ἔπειτα ἀποφασίζομεν νὰ ἐμβιβάζωμεν εἰς τὰ πλοῖα ἀντὶ ἡμῶν αὐτῶν πάλιν τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθερούς. — εἴτ'... προαπόλωλε τὸ ἐφ' ᾧ ἂν ἐκπλέωμεν, κατ' ἔννοιαν=ἔπειτα ὁ σκοπὸς τοῦ ἐκάστοτε γινομένου ἰδικοῦ μας ἀπόπλου ἐκ τῶν προτέρων ματαιοῦται. — ἐν ὄσῳ (δηλ. χρόνῳ) ταῦτα μέλλεται = ἐν ὄσῳ ταῦτα ἀναβάλλονται. — τοιγαροῦν ἄμ' ἄκ. κτλ., ἡ ἔννοια: λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι: α') τὸ νὰ λαμβάνωμεν τὰ κατάλληλα μέτρα εὐθὺς ὡς μανθάνωμεν εἰδησίην τινα περὶ πολεμικῆς ἐνεργείας τοῦ Φίλ. καὶ οὐχί—ὡς ὄφειλεν — ἐκ τῶν προτέρων, προτοῦ δηλ. ὁ Φίλ. ἐπιχειρήσῃ τι, καὶ β') τὸ νὰ λαμβάνωμεν διαφόρους ἀποφάσεις ἀναίρουσας ἀλλήλας ἀντὶ μιᾶς ὀρισμένης. Τὸ α' ὁ ῥήτωρ εἰκονίζει διὰ τοῦ πικραττικτοῦ ἄμα καὶ διὰ τοῦ τριμελοῦς πολυσυνδέτου καὶ... καὶ... καί, τὸ β') διὰ τοῦ καὶ... εἶτα... εἶτα... εἶτα' πῶς χαρακτηρίζονται οἱ Ἀθην. διὰ τῆς α' πράξεως αὐτῶν καὶ πῶς διὰ τῆς β'; — εἰς τὸ παρασκ. = εἰς τὰς προετοιμασίας. — οἱ δὲ τῶν πραγμάτων (=τοῦ πρώττειν)... καιροὶ=καὶ δὲ ἐκάστοτε εὐνοῖαι καὶ περιστάσεις πρὸς δράσιν. — οὐ μένουσι=δὲν περιμένουσι. — εἰρωνεῖαν = τὴν προσποίησιν (ἣν ἔκαμνον πολλοί, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐπιβαλλομένης εἰς αὐτοὺς λειτουργίας [πρὸβλ. § 7]). — ἄς δὲ τὸν μετ. κτλ., ἡ σύνταξις: αἱ δὲ δυνάμεις, ἄς οἴομεθα ἡμῖν ὑπάρχειν τὸν μεταξὺ χρόνον, ἐξελέγονται ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν οὐδὲν οἶαί τ' οὔσαι

ποιεῖν=αἱ δὲ (στρατιωτικῶν) δυνάμεις, ἅς κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον (μέχρις ἔτου δηλ. περατωθῆ καὶ φθάσῃ ἢ ἀποφασισθεῖσα ναυτική παρασκευή) νομίζομεν ἀρκετάς δι' ἡμᾶς, ἀποδεικνύονται εἰς αὐτάς τὰς καταλλήλους περιστάσεις ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ κατορθώσιν. Ἡ ἔννοια: οἱ Ἀθην. συνήθιζον νὰ προπέμπωσιν ὀλίγας τινὰς ναῦς πρὸς κκτασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐνόμιζον ταύτας ἀρκετάς, μέχρις ἔτου παρασκευασθῆ ἢ ἀποφασισθεῖσα ναυτικὴ ἀποστολή· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγαι, ἐὰν κατάλληλος περίστασις παρουσιάζετο, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπωφεληθῶσιν αὐτήν.—ὁ δ' κτλ., ὁ Δημοσθ. ἀφριδίως καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄνευ τινὸς μεσολαβήσεως ὑπομνηστικῶς τοὺς Ἀθην. τὴν πρὸς αὐτοὺς περιφρονητικὴν διαγωγήν τοῦ Φιλ.—εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν = εἰς τσαούτην αὐθάδειαν ἔχει φθάσει (πρὸλ. § 9 «οἱ... ἀσελγείας»).—ὥστ' ἐπιστέλλειν=ᾧστε νὰ στέλλῃ.—τοιαύτας ἐπιστολάς, ὅποια εἶναι: ἐκείνη, ἣτις νῦν ἔ' ἀναγνωσθῆ.

§ 38—39.

ἐπιστολῆς ἀνάγνωσις, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τῶν Ἀθην. μικρᾶς ἰδέας τοῦ Φιλ. ἀναγνώσκει ὁ ῥήτωρ ἐπιστολὴν τινὰ αὐτοῦ σταλείσαν πρὸς τοὺς Ἐθνοεῖς, ἐν ἣ—καθὼς περὶδίδεται—ὁ Φιλ. συνεβούλευεν αὐτοὺς «μὴ δεῖν ἐλπίζειν εἰς τὴν Ἀθηναίων συμμαχίαν, ὅτι (= διότι) οὗτοι οὐδὲ αὐτοὺς δύνανται σφῆξιν». Οἱ Ἀθην. τῷ 358 π. Χ. εἶχον συνάψει συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἐθνοεῶν πόλεων· ταύτην ἐζήτηε νὰ διαρρήξῃ ὁ Φιλ.· καὶ πράγματι κατώρθωσε τοῦτο τῷ 350. — τῶν ἀνεγνωσμένων, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.—τὰ πολλὰ=τὰ πλείω.—ὡς οὐκ ἔδει = ὡς δὲν ἔπρεπε· κατ' ἔννοιαν=δυστυχῶς.—οὐ μὴν ἀλλ'=ἀλλ' ὅμως· τὸ πλήρες θὰ ἦτο: οὐ μὴν ἔδει ἀληθῆ εἶναι, ἀλλά.—οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως... ἀκούειν, ταῦτα ὁ ῥήτωρ λέγει· εἰρωνικῶς· πῶς θὰ ὤμιλε: οὗτος ἄνευ εἰρωνείας;—ὅσ' ἂν τις ὑπερβῆ τῷ λόγῳ = ὅσα τις παρέλιθον διὰ τοῦ λόγου (= ἀποσιωπήσῃ). — καὶ τὰ πράγμαθ' ὑπερβήσεται, ὡς ὑποκμ. τοῦ ῥ. τό: τὰ πράγματα, ὡς ἀντικείμεν. δὲ νοητέον ἐκ τοῦ ὅσα τό: ταῦτα = καὶ ἡ πραγματικότης (ὅπως δηλ. καὶ ὁ ῥήτωρ) θὰ παρέλιθον ταῦτα (=θ' ἀφήσῃ ταῦτα ἀνεπαρὰ ἐπομένως=δὲν θὰ πραγματοποιηθῶσι ταῦτα).—δεῖ πρὸς ἡδονὴν δημ. = (τότε) πρέπει νὰ δμιλῇ τις πρὸς εὐχαρίστησιν (τῶν ἀκροατῶν του).—εἰ

δ' ἢ τῶν λόγων χάρις . . . ἔργῳ ζημία γίνεται = ἐὰν δ' ἔμῳς οἱ ὠραῖοι λόγοι . . . πράγματι καταλήγουσιν εἰς βλάβην.—ἂν ἢ μὴ προσήκουσα = ἔπου οὗτοι (οἱ ὠραῖοι λόγοι) δὲν ἀρμόζουσιν. Ὁ Δημοσθ. φρονεῖ ὅτι ὁ σοφὸς πολιτικὸς ὑφείλει πάντως ν' ἀποκλείῃ τὸ ἐπιδεικτικὸν γένος—ἔνθα τὸ λέγειν πρὸς ἡδονὴν ἐν γένει ἐπικρατεῖ—ἀπὸ τοῦ συμβουλευτικοῦ γένους.—φανακίζειν ἑαυτοὺς = ν' ἀπατάτε τὸν ἑαυτὸν σας.—καὶ ἄπ. ἀναβαλ. . . πάντων ὑστερεῖν τῶν ἔργων=καὶ διὰ τῆς ἀναβολῆς ὄλων ἐκείνων... νὰ καθυστερήτε εἰς ὄλας τὰς ἐπιχειρήσεις. — ἂν (= ἂ ἂν) ἢ δυσχεροῦ= ὅσα τυχὸν εἶναι δυσάρεστα.—μαθεῖν = νὰ ἐννοήσητε.—ὅτι δεῖ τοὺς κτλ., ἐπεξήγησας τοῦ τοῦτο=ἔτι δηλ. οἱ θέλοντες νὰ διεξάγῳσιν ὀρθῶς τὸν πόλεμον δὲν πρέπει ν' ἀκολουθῶσι τὰ γεγονότα (δὲν πρέπει δηλ. νὰ σκέπτωνται μετὰ τὰ γεγονότα).—οὐκ ἀκολουθεῖν, ἢ ἄρνησις οὐ καὶ ὄχι: μὴ, διότι ἀνῆκει εἰς τὸ δεῖ (= οὐ δεῖ . . . ἀκολουθεῖν): ἐτέθη πρὸ τοῦ ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ἀντίθεσιν (ἀλλ' αὐτοὺς...)—ἀλλ' αὐτοὺς ἐμπροσθεν εἶναι (= ἠγεῖσθαι) τῶν πραγμ.= ἀλλὰ τὸναντίον αὐτοὶ πρέπει νὰ προηγῶνται τῶν γεγονότων (νὰ σκέπτωνται δηλ. πρὶν γείνωσι τὰ πράγματα). Κατὰ ταῦτα ὁ Δημοσθ. συμβουλεύει τοὺς Ἄθην. νὰ προβλέπωσι, μὴ συμβῆ κακὸν τι εἰς αὐτοὺς, καὶ νὰ διεξάγῳσι τὸν πόλεμον οὐχὶ βοηθείαις, ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ (§ 32). — τὸν αὐτὸν τρόπον =κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον: ἐπικναλαμβάνεται διὰ τοῦ οὗτω, εἰς ὃ νοητέον τό: δεῖ ἀξιοῦν.— ὥσπερ τῶν στρατ... οὗτω, παραβολή: τί ζητεῖ διὰ τῆς παραβολῆς ὁ ῥήτωρ καὶ ποῖον τὸ κύριον σημεῖον αὐτῆς; — καὶ τῶν πραγμάτων (δηλ. ἠγεῖσθαι) τοὺς β. = καὶ οἱ (καλῶς) σκεπτόμενοι νὰ προηγῶνται τῶν πραγμάτων (=νὰ διευθύνωσι τὰ πράγματα).—ἂν (= ἂ ἂν) ἐκείνοις (= τούτοις [δηλ. τοῖς βουλευομένοις]) = ὅσα φανῶσι καλὰ εἰς τούτους.—ἀναγκάζονται, δηλ. οἱ βουλευόμενοι.—διώκειν=ἀκολουθεῖν.

§ 40—41.

πλείστην δύναμιν κτλ., ἡ πολεμικὴ δύναμις τῶν Ἄθην. καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθ. ἦτο μεγίστη' κατ' αὐτὸν τὸν ῥήτορα ἀλλαχοῦ—ἐν τῇ περὶ συμμοριῶν λόγῳ—οἱ Ἄθην. εἶχον «χιλίους μὲν ἰπλέας, ὀπλίτας δὲ ὅσους ἂν ἐθέλη τις (κατὰ τὸν Θουκυδ. [ἐν βιβλ. II, κεφ. 13] «τρισηχίλιους καὶ μυρίου»), ναῦς

δὲ τριακοσίας». — ἔχοντες, μετχ. ἐνδοτική. — χρημάτων πρόσδοον, τὸ ἔλκον εἰσόδημα τῆς Ἀττικῆς ἦτο 6.000 τάλαντα (δηλ. πόσας Ἀττικῆς δραχμάς;). — τούτων μὲν... οὐδενί... εἰς δέον τι κέχησθε = οὐδὲν μὲν ἐκ τούτων πρεπόντως κάπως ἔχετε χρησιμοποιήσει. — μέχοι τῆς τήμερον ἡμέρας = μέχρι τῆς σημερινῆς ἡμέρας = μέχρι σήμερον. — οὐδὲν (αἰτιατικ. τοῦ κατὰ τι) ἀπολείπετε... οὕτω πολεμεῖν Φιλ. = οὐδόλως πύετε ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμήτε οὕτω πρὸς τὸν Φίλ. = διεξάγετε τὸν κατὰ τοῦ Φιλ. πόλεμον ἀκριβῶς οὕτω. — ὥσπερ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσι (= πυγμαχοῦσι), οἱ βάρβαροι δὲ ἐπυγμαχούν κατὰ τοὺς γυμναστικούς κανόνας, ὡς οἱ Ἕλληνες. — ὥσπερ οἱ β... οὕτω πολ. Φιλ., παραβολή· ποῖον τὸ κύριον σημεῖον αὐτῆς; — καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγείς, ἢ ἀπόδοσις τοῦ καὶ κατωτέρω καὶ ὑμεῖς = διότι καθὼς ὁ κτυπηθεὶς ἐξ ἐκείνων (δηλ. τῶν βαρβάρων)... οὕτω καὶ ὑμεῖς... — αἶ τῆς πληγῆς ἔχεται = παντοτε πιάνεται ἀπὸ τὸ κτυπηθὲν μέρος = φέρει τὴν χεῖρά του πάντοτε πρὸς τὸ κτυπηθὲν μέρος (τοῦ σώματος [πρὸς τίνα σκοπόν;]). — κὰν ἐτέρωσε πατάξης (τοῦ ῥ: πατάσσω) = καὶ ἂν εἰς ἄλλο μέρος (τοῦ σώματος) κτυπήσῃς· ἐτέθη τὸ β' πρὸς. ἀντὶ τοῦ γ' (κὰν... πατάξη τις) ὡς ἐμφαντικώτερον. — ἐκεῖσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες, βραχυλογία = ἐκεῖσε κινοῦνται αἱ χεῖρες καὶ ἐκεῖ εἰσὶν. — προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον (ἐπίρρ.) = νὰ προτείνῃ ἑμῶς τὰς χεῖράς του (πρὸς προφύλαξίν του) ἢ νὰ βλέπῃ κατὰ πρόσωπον τὸν ἀντίπαλόν του (ἵνα ἐκ τῶν προτέρων διακρίνῃ, ποῦ ὁ ἀντίπαλος σκοπεύει νὰ κτυπήσῃ). — οὔτ' ἐθέλει, καὶ ἐὰν δηλ. τις ὑποδείξῃ αὐτῷ ὅτι ἀδεξίως πυγμαχεῖ. — ἂν... πύθησθε, δηλ. ὄντα. — ἐν Χερρονήσῳ... ἐν Πύλαις, πρβλ. § 17. — ἐκεῖσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε = ἀποφασίζετε νὰ πέμπῃτε βοήθειαν ἐκεῖ. — ἂν ἐν Πύλαις, δηλ. πύθησθε Φίλ. ὄντα. — ἐκεῖσε, δηλ. βοηθεῖν ψηφίζεσθε. — ἂν ἄλλοθί που, ποῖον τὸ ῥ. τῆς προτάσεως; — συμπαραθεῖτ' ἄνω κάτω = τρέχετε κατόπιν αὐτοῦ (τοῦ Φιλ.) ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. — στρατηγεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου = διευθύνεσθε ὑπ' ἐκείνου (τοῦ Φιλ.) ὡς ὑπὸ στρατηγοῦ = στρατηγός σας εἶναι ἐκεῖνος (ὁ Φίλ. [ὁ ἐχθρός σας]). διὰ τούτων πικρῶς καθάπτεται τῶν Ἀθην. ὁ ῥήτωρ. — πρὸ τῶν πραγμάτων προορατ'... πρὶν..., διὰ τοῦ διπλοῦ πρὸ, καθὼς καὶ διὰ τοῦ πρὶν, ἐξάιρεται ἢ ἔννοια. — πρὶν ἂν ἢ γεγενημένον κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ: πρὸ τῶν πραγμάτων = προτοῦ δηλ. πληροφο-

ρηθῆτε ἢ ὅτι ἔχει γίνεσθαι ἢ ὅτι γίνεται. — ταῦτα ἴσως... ἐνῆν = ταῦτα (ὁ τοιοῦτος δηλ. τρόπος τοῦ πολεμεῖν) ἴσως... ἦσαν δυνατά.—πρότερον, ὅτε δηλ. οἱ μὲν Ἀθην. εἶχον ἔτι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ φρούρα, ὁ δὲ Φίλ. δὲν εἶχε κατὰ τὴν ἰσχυρὸς (πρβλ. § 4-6). — ἐπ' αὐτὴν ἦκει τὴν ἀκμὴν (δηλ. ταῦτα [=τὰ πράγματα]) = ἡ (ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ πολεμεῖν δημιουργηθεῖσα) κατάστασις ἔχει φθάσει· εἰς τόσῳ κρίσιμον σημεῖον· πρβλ. παροιμιώδη ἔκφρασις: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἴσταται, ὅπερ κυρίως = ἴστανται εἰς τὴν κόψιν τοῦ ξυραριοῦ· εἶτα=εὐρίσκεται· εἰς κρίσιμώτατον σημεῖον.—ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ (δηλ. ταῦτα)=ὥστε ταῦτα (ὁ τοιοῦτος δηλ. τρόπος τοῦ πολεμεῖν) δὲν ἐπιτρέπεται πλέον.

§ 42.

θεῶν τις... ἐμβαλεῖν Φιλ., μεγάλη καὶ παράδοξος αὐτὴ ἡ γνώμη, ἀλλὰ λίαν καταληπτὴ τῷ Ἕλλην. λαῶ, ὅστις διὰ τοῦ ἔπους καὶ τῆς τραγωδίας ἦτο ἐξφκειωμένος πρὸς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεόν.—τοῖς γινν. ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυρόμενος=ἐξ ἐνδοιαφρόντος πρὸς τὴν πόλιν ἐντρεπόμενος διὰ τὰ συμβαίνοντα.—τὴν φιλ. ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλ.=ὅτι ἐνέβαλεν εἰς τὸν Φίλ. ταύτην τὴν φιλοπραγμοσύνην (=τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιχειρῇ πολλὰ πράγματα [πρβλ. § 9, ἐνθ' ἐκτίθεται ἡ φιλοπραγμοσύνη αὐτῆ τοῦ Φιλ.]).—εἰ... ἡσυχίαν ἔχειν ἠθέλε=ἐὰν ἠθέλε νὰ ἡσυχάζῃ.—ἔχων, ἃ κατέστροφαι καὶ προεἴληφεν = κατέχων ὅσα ἔχει καθυποτάξει καὶ ἔχει προκαταλάβει (πρβλ. § 9, 31).—ἀποχοῖν (ἀπρμφ. τοῦ ἀπροσ. ῥ. ἀπόχη = ἀρετὸν εἶνα: [πρβλ. § 22]) ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δοκεῖ, ἢ ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως θέσις τοῦ ἀπρμφ. πρὸς ἔμφρασιν =δοκεῖ μοι ἀποχοῖν ἂν ἐνίοις ὑμῶν· ὡς ὑποκείμε. τοῦ ἀποχοῖν χρησιμεύει ἢ ἀναφορ. πρότασις: (ταῦτα) ἐξ ὧν αἰσχ.... ὄφληκότες ἂν ἦμεν (τοῦ ῥ. ὄφλισκάνειν) δημοσίᾳ = νομίζω ὅτι μερικοὶ ἐξ ὑμῶν θὰ ἡρκοῦντο (=θὰ ἦσαν ἠύχρηστοι) εἰς ταῦτα, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἠθέλομεν ἐπισύρει καθ' ἡμῶν αὐτῶν δημοσίᾳ (=ἐνώπιον τοῦ κόσμου) δυσφημίαν καὶ τὴν κατηγορίαν τῆς δειλίας καὶ πάντα τὰ αἰσχίστα· τὸ ὄφλισκάνω κυρίως = καταδικάζομα: εἰς χρηματικὸν πρόστιμον· εἶτα ὄφλισκάνω αἰσχύνην, ἀνανδρίαν κ.τ.τ. =ἐπισύρω κατ' ἑαυτοῦ κατὰσχύνην, τὴν κατηγορίαν τῆς δειλίας κ.τ.τ.—ἐπιχειρῶν ἀεὶ τι καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος =

ἐπειδὴ οὗτος (ὁ Φίλ.) ἐπιχειρεῖ πάντοτε (νέον) τι καὶ (πάντοτε) ἐπιθυμεῖ τὸ περισσότερον (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰσθμ., οἵτινες ἦσαν ἠδὲ χαριστήμενοι εἰς τὸ ὀλιγώτερον).—ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιο(ο) ὑμᾶς = ἴσως ἤθελεν ἐξεγείρει ὑμᾶς (ἐκ τῆς νωθρότητος ὑμῶν). πρὸλ. § 17 «ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν... ἴσως ἂν ὀρμήσατε». — εἶπερ μὴ παντάπασιν ἀπεγνώκατε (ἀμτβτ.)—ἐὰν βεβαίως δὲν ἔχητε ἀπελπισθῆ καθ' ὀλοκληρίαν.

§ 43—44.

θαυμάζω, εἰ..., μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σήμαντικά ῥ. (χαίρειν, θαυμάζειν κτλ.) καὶ τὰς ταυτοσήμους ἀπροσώπους ἐκφράσεις (αἰσχροὺν ἔστι, θαυμαστόν ἔστι κτλ.) τὸ αἴτιον τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἐκφέρεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὅτι, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν τύπον ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦ εἰ, δι' οὗ πολλάκις ἐκ λεπτότητος ἀτιμικῆς ἐκφέρεται καὶ πραγματικὸν αἴτιον.—ἐνθυμεῖται=ἀναλογίζεται, σκέπτεται.—ὄρων=ἐὰν βλέπη.—ὦ ἄνδρες Ἰσθμ., ἢ κλητ. ἀπομακρυνθεῖσα τοῦ ὑμῶν πικρενέθη ἐκεῖ, ἔνθα ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν μεγίστην προσοχὴν.—τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολ. γεγενημένην... τὴν δὲ τελευταίαν οὖσαν ἤδη, αἰ μετχ. κατγρμ. ἐξαρτώμεναι ἐκ τοῦ ὄρων=ὅτι ἢ μὲν ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἔχει γέιναι... τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ (ὅτι) εἶναι ἤδη.—ὑπερ τοῦ τιμωρήσασθαι Φίλ.=διὰ νὰ τιμωρήσωμεν τὸν Φίλιππον (διότι οὗτος ἐκπολιορκήσας τὴν Ἀμφίπολιν δὲν ἀπέδωκεν εἰς ἡμᾶς ταύτην, καθὼς εἶχεν ὑποσχεθῆ). — περὶ τοῦ μὴ παιθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλ.=διὰ νὰ μὴ κακοποιηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Φιλ. — ἀλλὰ μὴν (= ἀλλὰ τῷ ὄντι), διὰ τούτου εἰσάγεται σπουδαιότερόν τι. — ὅτι γ' οὐ στήσεται = ὅτι βεβαίως δὲν θέλει σταματήσει (ἀλλὰ ὅτι θὰ προχωρήσῃ καὶ τέλος θὰ ἐπέλθῃ καθ' ἡμῶν αὐτῶν [πρὸλ. § 50]).—δῆλον, δηλ. ἔστι.—εἰ μὴ τις κωλύσει, δηλ. αὐτὸν προῖεναι.—εἶτα, τοῦτο ἐν ἀρχῇ ἐρωτήσεως ἐμφαίνει ἀγανάκτησιν=καὶ ἔπειτα (πρὸς ταύτην δηλ. τὴν βεβαιότητα, ὅτι οὗτος δὲν θὰ σταματήσει, ἀλλ' ὅτι θὰ ἔλθῃ καθ' ἡμῶν αὐτῶν). — τοῦτο, δηλ. τὸ προῖεναι καὶ ἡμῶν Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικὴν.—ἀναμενοῦμεν καὶ τρ. κτλ., ἢ σύνταξις: ἀναμενοῦμεν καὶ οἴσθε πάντα καλῶς ἔχειν, ἂν (=ἐὰν) ἀποστείλητε τριήρεις κτλ.—κενάς, δηλ. πολιτῶν Ἰσθμίων.—τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος (ἐξ ὀνομαστ. ὁ δεῖνα) ἐλπίδας = τὰς (κενάς) ἐλπίδας (περὶ ἐπιτυχῶν ἐκβάσεων

στρατηγοῦ τινος τῶν μισθοφόρων [ἴσως τοῦ Χαριδήμου]) τὰς παρεχομένας ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος· πρβλ. κατωτέρω ἐν § 45 «τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας». — οὐκ ἐμβησόμεθα (δηλ. εἰς ναῦς [§ 16]) κτλ., ἢ βραχύτης τῶν προτάσεων καὶ ἡ ἐπισώρευσις τῶν ἐρωτήσεων ἐκπράττει ἄριστα τὴν σφοδρότητα τοῦ λόγου. — μέρει γέ τιτι στο. οἶκ. = τὸ ἁπλοῦς μετὰ μέρους τινὸς ἰδικῶν μας (πολιτῶν δηλ. Ἀθην.) στρατιωτῶν (κατὰ τὴν ἐν § 21 πρότασιν τοῦ ῥήτορος). — νῦν = νῦν γε = τώρα τὸ ἁπλοῦς (πρβλ. § 7). — εἰ καὶ μὴ πρότερον, δηλ. ἐξήλιθομεν. — ἐπὶ τὴν ἐκείνου, δηλ. χώραν. — «ποῖ οὖν προσομοιούμεθα»; ἤρετό τις (= ἔροίτο ἂν τις) = λοιπὸν εἰς ποῖον μέρος θὰ προσομοιωθῶμεν; ἤθελε μὲ ἐρωτήσει τις (= ἴσως μ' ἐρωτήσει τις). Σχῆμα προλήψεως· ὁ Δημοσθ. προβλέπων ὅτι ἴσως τις τῶν ἀκρατῶν τοῦ ἀντίπαυ αὐτοῦ, προλαμβάνων θέτει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τὴν ἐνδεχομένην ἐρώτησιν (ποῖ οὖν προσομοιούμεθα;), εἰς ἣν εὐθὺς ἀπεκρίνεται διὰ τοῦ: εὐρήσει κτλ. — τὰ σαθρὰ ... τῶν ἐκ. πραγμάτων = τὰ ἀσθενῆ μέρη ἐκείνου (τοῦ Φιλ.) = τὰ μέρη, ἐνθα ἐκεῖνος δύναται νὰ προσδληθῇ. — ἂν ἐπιχειροῦμεν = ἀρκεῖ μόνον ἡμεῖς νὰ ἐπιχειρῶμεν (τί;). — ἂν καθώμεθ' (ὑποτακτ. τοῦ κάθημαι) οἴκοι = ἂν κληθῶμεθα ἐν τῇ πατρίδι ἀδρανεῖς. — λοιδο. ἀκ. κτλ. = ἀκούοντες τῶν λεγόντων (= τῶν ῥητόρων) λοιδορουμένων καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους = ἀκούοντες τοὺς ῥητόρας νὰ ἀλληλοὑβρίζωνται καὶ ν' ἀλληλοκατηγοροῦνται. — οὐδέποτε' οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δ. = οὐδέποτε ἔσται μὴ ποτέ τι τῶν δεόντων γένηται ἡμῖν = οὐδέποτε' οὐδὲν τῶν δεόντων γενόμενον ἔσται ἡμῖν (= τότε) οὐδέποτε βεβαίως θὰ γείνη εἰς ἡμᾶς τι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ γείνωσιν.

§ 45—46.

ὅποι ἂν ... συναποσταλῆ = ὅποι (= ὅπου) ἂν ἀποσταλῆ σὺν τοῖς ξένοις· ὁ Δημοσθ. ἐπικνέρεται εἰς τὴν ἐν § 21 ἀναπτυχθεῖσαν πρότασιν του. — μέρος τι τῆς πόλεως = (μόνον) μέρος τι τῶν πολιτῶν. — καὶ μὴ πᾶσα (ἢ πόλις), δηλ. ἀποσταλῆ = καὶ ἂν μὴ πάντες οἱ πολῖται ἀποσταλῶσι. — καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενές, δηλ. ἔστιν αὐτῇ (τῇ πόλει) = (ἐκεῖ) καὶ οἱ θεοὶ εἶναι εὐμενεῖς (= διακείνται εὐμενῶς) πρὸς αὐτὴν (τὴν πόλιν). — καὶ τὸ τῆς τύχης (πρβλ. § 12 «τὰ τῆς τύχης») συναγωνίζεται (δηλ. αὐτῇ) = καὶ ἡ τύχη ἀγωνίζεται

μετ' αὐτῆς (=βοηθεῖ αὐτήν).—στρατηγὸν=μόνον ἓν στρατηγὸν (ἄνευ στρατοῦ, ἰδίᾳ ἄνευ στρατοῦ ἐκ πολιτῶν Ἀθην.).—ψηφίσμα κενὸν=ψηφίσμα περιέχον κενὰς μόνον λέξεις, ὅπερ οὐδέποτε ἐκτελεῖται (πρβλ. § 19 «τὰς ἐπιστολιμαίους δυνάμεις» καὶ § 30 «μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε»).—τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας = τὰς ἐλπίδας τὰς παρεχομένας ὑμῖν ἀπὸ τοῦ (ῥήτορικῶ) βήματος (πρβλ. § 43 «τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας»).—οὐδὲν ὑμῖν τῶν δ. γίνεταί=(ἐκεῖ) οὐδὲν γίνεταί εἰς ὑμᾶς ἐξ ὧν πρέπει νὰ γίνωνται.—καταγελῶσι, δηλ. τῶν τοιούτων ἀποστόλων=ἐμπαίζουσι: τὰς τοιαύτας ἀποστολάς.—τεθναῖσι τῷ δέει τοὺς τοιούτους ἀποστόλους, ἢ αἰτιατκ. ἐξκρτ. ἐκ τοῦ τεθναῖσι τῷ δέει, ὅπερ=ὑπερφοβοῦνται=φοβοῦνται: τὰς τοιαύτας ἀποστολάς καθὼς τὸν θάνατον· περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. § 24.—οὐ... ἔστιν (=ἔξεστι), οὐκ ἔστιν (=δὲν εἶναι δυνατόν, ὅχι, δὲν εἶναι δυνατόν), ἀναδίπλωσις (πρβλ. § 10 «πότ', ὦ ἄνδρες Ἀθ., πότε...»).—ἐν' ἄνδρα δυνηθῆναι ποτε=εἰς μόνον ἀνὴρ (δηλ. εἰς στρατηγὸς ἄνευ στρατοῦ) νὰ δυνηθῆ ποτε.—ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι (τοῦ ῥ. φάσκω)=νὰ σὰς ὑποσχεθῆ ἴσως (αὐτὸς—ὁ εἰς ἀνὴρ—) καὶ νὰ σὰς εἴπῃ πολλά· καθὼς οἱ ῥήτορες ἀπὸ τοῦ βήματος (§ 43) χαριζόμενοι τοῖς Ἀθην. παρείχον ἀγαθὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ πολέμου, οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν στρατηγῶν· ἐνταῦθα ὁ Δημοσθ. ὑπαινίσσεται τὸν στρατηγὸν τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων Χάρητα, τοῦ ὁποίου αἱ ὑποσχέσεις—καθὼς παραδίδεται—ἦσαν παροιμιώδεις.—καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖνα=καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον· ἐν ταῖς ἀποτυχίαις συνήθιζον οἱ στρατηγοὶ νὰ κατηγορῶσιν ἄλλους, ἵνα αὐτοὶ ἀποφύγωσι τὴν τιμωρίαν· οὕτως ὁ Χάρης διέβλεπε κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον (358) τοὺς συνάρχοντες Ἰφικράτην καὶ Τιμίθεον ὡς προδότας καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἔγραψε περὶ αὐτῶν ὡς ἐγκαταλιπόντων ἑκουσίως τὴν ναυμαχίαν, τὴν συγκροτηθεῖσαν πρὸς τοὺς ἀποστάτας συμμάχους κατὰ τὸ στενὸν τὸ χωρίζον τὴν Χίον ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς ἠπείρου.—ἔστιν = εἶναι δυνατόν.—τὰ πράγματ' ἐκ τούτων (δηλ. ἐκ τοῦ ὑποσχέσθαι κτλ.) ἀπόλωλεν=ἡ θέσις τῆς πολιτείας ἕνεκα τούτων κατέστη ἀξιοθρήνητος.—ὅταν ἠγῆται... ἀθλίων ἀπομίσθων ξένων=ὅταν ἔχῃ ὑφ' ἑαυτὸν ἀθλίους ξένους στρατιώτας μὴ λαμβάνοντας μισθόν.—οἱ δ'... πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι ὁραδίως

(συναπτέον τῷ: ὅσι [πρὸλ. § 32 «ὁραδίως ἔσται»]) ἐνθάδ' ὅσι= καὶ ὅταν ἐνταῦθα (ἐν Ἀθήναις) πικραμένωσιν ἀνενοχλήτως ἀνθρωποι, οἵτινες ψεύδονται πρὸς ὑμᾶς· ἐνταῦθα ὁ Δημόσθ. ὑπαινίσσεται τὸν Κηφισόδοτον, τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χάρητος. — ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξῃ=ὑπὲρ (=περὶ) τούτων, ἃ ἂν ἐκεῖ (δηλ. ἔξω πρὸ τοῦ ἐχθροῦ) ὁ στρατηγὸς πράξῃ· κατ' ἐννοίαν=περὶ τῶν ἐκεῖ πράξεων τοῦ στρατηγοῦ. — ὑμεῖς δ',... ὅ,τι ἂν τύχητε (δηλ. ψηφίζόμενοι), ψηφίζησθε=καὶ (ὅταν) σεις λαμβάνητε τὰς τυχούσας ἀποφάσεις (=ἀπερισκέπτως ἀποφασίζητε). — ἔξ ὧν ἂν ἀκούσῃθ' =ἐκ τούτων, ἃ ἂν ἀκούσῃτε=ἐπὶ τῇ ἐκάστοτε (ψευδεῖ) εἰδήσει. — τί καὶ χοῆ προσδοκᾶν = (τότε) τί τέλος πάντων (=καὶ) πρέπει· νὰ ἐλπίζῃ τις· κατ' ἐννοίαν= (τότε) οὐδὲν βεβαίως πρέπει· νὰ ἐλπίζῃ τις.

§ 47.

ταῦτα, ποῖα:—ὅταν ὑμεῖς κτλ., πῶς ἀνωτέρω (ἐν § 20) περιεσκεμμένως εἰσηγάγεν ὁ ῥήτωρ ταύτην τὴν δυσάρεστον τοῖς Ἀθην. πρότασίν του καὶ πῶς προφυλακτικῶς διετύπωσε ταύτην: πῶς σπουδαιῶς ἐτόνισεν (ἐν § 33): πῶς ὀρητικῶς ἐπικνέλαβε (ἐν § 44) καὶ πῶς κολακευτικῶς ἠτιολόγησε (ἐν § 45):—ὅταν, τοῦτο μετὰ τὸ πῶς ἐμφαντικώτερον τοῦ εἰάν.—ὑμεῖς, πρέπει· νὰ τονισθῇ μετ' ἐμφάσεως καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω: ὑμᾶς τὰ ὑμέτερο' αὐτῶν.—τούς αὐτοὺς (ἀντικμ.) ἀποδείξητε στρατ. (κατγρμ.) καὶ μάρτυρας (κατγρμ.)=τούς ἰδίους ἀνθρώπους κατστήσητε στρατιώτας καὶ μάρτυρας (συγχρόνως). —τῶν στρατηγουμένων=τῶν πράξεων τῶν στρατηγῶν των (πρὸλ. § 25). — καὶ δικαστὰς οἷκ. ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν (ἐξ ὀνομαστικ: ἡ εὐθυνα), δηλ. ἀποδείξητε=καὶ (ὅταν) αὐτοὺς ἐπικνεθόντας εἰς τὴν πατρίδα των κατστήσητε δικαστὰς τῶν εὐθυνῶν (τῶν στρατηγῶν). Πάντες οἱ ἄρχοντες ἐξερχόμενοι τῆς ἀρχῆς ὄφειλον νὰ δώσωσι λόγον τῶν πεπραγμένων αὐτῶν πρὸς τὰς εὐθυνούσας ἀρχάς, ἤτοι πρὸς τοὺς λογιστὰς· οὗτοι, 10 τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ἐξήλεγχον πάντα τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὑπευθίνου ἄρχοντος καὶ εἰσηγόν τὰς εὐθύναις αὐτοῦ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον ἐκ 501 δικαστῶν κληρούμενον.—ὥστε μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερο' αὐτῶν (=τὰ ὑμῶν αὐτῶν [πρὸλ. § 7])=ὥστε σεις νὰ μὴ γνωρίζητε μόνον ἐξ ἀκοῆς τὰς ὑποθέσεις σας· τὸ ὑποκμ. δὲ τοῦ ἀπαρμψ. (ὑμᾶς) ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν, διότι τοῦτο εἶναι

διάφορον τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς περιόδου ἡμεῖς· καθ' ὅσον τὸ μὲν ἡμεῖς ἀναφέρεται εἰς σύμπαντα τὸν λαόν (τὸν ἀποστέλλοντα πολίτας εἰς τὸν πόλεμον), τὸ δὲ ἡμᾶς εἰς τοὺς ἀποστελλομένους (εἰς πόλεμον) Ἀθηναίους.—εἰς τοῦθ' ἦκει τὰ πράγματα αἰσχύνῃς, κατ' ἔννοιαν=ἐπικρατεῖ κατάστασις τόσον ἀναξιοπρεπῆς.—τῶν στρατ. ἕκαστος, ὁ Δημοσθ. ἐννοεῖ ἐνταῦθα διαφόρους στρατηγούς τῆς ἐποχῆς του, ἄγνωστον ἀκριθῶς ποίους· ἴσως τὸν Χάρητα, πολλάκις κατηγορηθέντα καὶ κριθέντα δι' ἀποτυχίας αὐτοῦ ἐν διαφόροις ἐπιχειρήσεσιν (ὡς ἐν τῇ ἀποστολῇ αὐτοῦ εἰς Ὀλυμπον πρὸς βοήθειαν αὐτῆς [τῆ 349])· πάντως δὲ δὲν ἐννοεῖ τὸν Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον, διότι οὗτοι, ἂν καὶ κατηγορηθέντες (§ 46) ὑπὸ τοῦ Χάρητος κτεδικάσθησαν εἰς χρηματικὸν πρόστιμον, διεκρίθησαν ὁμοῦς πάντοτε διὰ τε τὴν σύνοσιν καὶ ἀνδρείαν (§ 23) καὶ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Δημοσθ. ἐπαινοῦνται:—κρίνεται... περὶ θανάτου (=δικάζεται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου), ἢ ποιὴν τοῦ ἐγκλήματος τίθεται συνήθως κατὰ γενκ. ἐνταῦθα προσετέθη εἰς τὴν γενκ. ἢ πρόθεσις διὰ τὴν συμφωνίαν πρὸς τὸ ἀγωνίασθαι περὶ θ., ὅπερ =να διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του, ἢ=να ἀγωνισθῇ μέχρι θανάτου.—πρὸς δὲ τοὺς ἐχθρούς=πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους.—οὐδ' ἄπαξ, ἐμφαντικῆ ἀντίθεσις πρὸς τὸ προηγούμενον: δις καὶ τοῖς.—αὐτῶν, συναπτέα ἢ γενκ. τῆ οὐδεὶς.—τῶν ἀνδραποδιστῶν=τῶν σωματεμπόρων, δηλ. ἐκείνων, οἵτινες ἀπάγουσι τοὺς ἐλευθέρους εἰς δουλείαν ἢ ἀποσπῶσι τοὺς δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν εἰς ἑαυτούς· κατὰ τούτων δέ, καθὼς καὶ κατὰ τῶν λωποδυτῶν (=κλεπτῶν), ἢ τιμωρία ἦτο θάνατος.—αἰροῦνται=προτιμῶσι... τοῦ προσήκοντος=τοῦ ἀρμόζοντος, τοῦ ἐντίμου θανάτου (δηλ. τοῦ ἐν τῇ μάχῃ).—κακούργου... ἔστι κτλ.—διότι ἴδιον μὲν (κοινῶς) κακούργου εἶναι ν' ἀποθάνῃ, ἀρ' οὐ κριθῇ (ἐν τῇ δικαστηρίῳ), ἴδιον δὲ στρατηγοῦ ν' ἀποθάνῃ μαχόμενος πρὸς τοὺς ἐχθρούς=διότι: ὀφείλει ν' ἀποθάνῃ (ἢ ἀποθνήσκῃ) ὁ μὲν κοινὸς κακούργος συμφώνως πρὸς τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐχθρούς μάχῃ.

§ 48—49.

ἡμῶν δ' οἱ μὲν περιμόντες (δηλ. κατὰ τὴν ἀγορὰν [πρὸβλ. § 10]) =ἐξ ἡμῶν δὲ ἄλλοι μὲν περιερχόμενοι ἀνά τὴν ἀγορὰν.—μετὰ Λακ. φασὶ Φίλ. πράττειν τὴν Θηβ. κατάλυσιν = διαθρυλοῦσιν ὅτι

ὁ Φίλ. τῇ συμπράξει τῶν Λακεδ. μηχανᾶται τὴν κατάλυσιν τῆς (ἐν Βοιωτίᾳ) ἡγεμονίας τῶν Θηβαίων· οἱ Λακεδ. ἀπὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης ἔτρεφον ἄσπονδον μίσος κατὰ τῶν Θηβ., καθ' ὧν καὶ οἱ Ἄθην. ὡσαύτως εἶχον ἀπέχθειαν· ἐπομένως, ἂν οὗτοι ἤκουον ὅτι θὰ πάθωσι κακόν τι· οἱ Θηβ., πολὺ θὰ ἠὲ χαριστοῦντο διέδιδον ὅθεν τινές, ὅτι ὁ Φίλ. δικνοεῖται τῇ συμπράξει τῶν Λακεδ. νὰ καταλύσῃ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ ἡγεμονίαν τῶν Θηβ.· τὴν τοιαύτην ὁμοῦ φήμην—καθὼς καὶ τὰς ἐπομένας—ἐνήργει αὐτὸς ὁ Φίλ. νὰ διαθρυλῆται ἐν Ἀθῆναις διὰ τῶν ἐμμίσθων ὀργάνων αὐτοῦ θέλων ν' ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθην. ἀπὸ τῶν μελετωμένων σχεδίων του.—τὰς πολιτείας διασπᾶν, τὸ ἀπρμφ. (οὐχὶ ἐκ τοῦ πρώττειν, ἀλλ') ἐκ τοῦ φασί=ὅτι· διαλύει· τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν καὶ Ἀρκαδῶν (=τὸν σύνδεσμον τῶν Βοιωτικῶν καὶ Ἀρκαδικῶν πόλεων)· οἱ Λακεδ. ἐπεξίτητον τὴν τοιαύτην διάλυσιν· διατί;—οἱ δὲ ὡς...=οἱ δὲ φασί, ὡς...· πικρατηρητέα ἐνταῦθα ἢ σύνταξις τοῦ φημι μετὰ εἰδικῆς προτάσεως, ἐν ᾗ τοῦτο σχεδὸν πάντοτε συντάσσεται· μετ' εἰδικοῦ ἀπρμφ.—πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα=πρέσβεις ἔχει ἀποστείλει· πρὸς τὸν μέγαν βρασιλέα (ἵνα ἀπατήσωσι ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρας καὶ αὐτονόμους τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις)· βασιλεὺς δ' ἐννοεῖται ἐνταῦθα Ἀρταξέρξης ὁ Ὁγος, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 359-338 καὶ μεθ' οὗ ὁ Φίλ. εἶχε συνάψει· συμμαχίαν· τοιαύτην πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα δὲν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Φιλ., διότι οὗτος ὡς ἔχων ἐν τῇ κράτει του πολλοὺς περισπασμοὺς δὲν εἶχε τὸν καιρὸν διὰ τοιαύτης ἐνεργείας· φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ τοῦτο—καθὼς καὶ τὰ ἄλλα—οἱ Φιλιππίζοντες ἐπλαττον, διὰ νὰ καταστήσωσι τοὺς Ἀθην. ἀμερίμνους, ὡς ἐνασχολουμένου τοῦ Φιλ. περὶ ἄλλα.—ἐν Ἰλλυριοῖς=ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰλλυριῶν· οἱ δ' Ἰλλυριοὶ κατέφκουν ἐν ταῖς Α. ἀκταῖς τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους (ἐνθα νῦν ἡ Δαλματία, Βοσνία καὶ Ἀλβανία)· οὗτοι δὲ ἀνέκαθεν δέεκεντο ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Μακεδ.· τὸ πρῶτον καθυπέταξεν αὐτοὺς ὁ Φίλ., εὐθὺς ὡς ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδ. (359)· ὀλίγῳ δὲ ὕστερον (τῷ 356) ἐπιχειρήσαντας ν' ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν κατὰ κράτος ἐνίκησε καὶ ὑποχειρίλους πάλιν κατέστησε διὰ τοῦ Παρμενίωνος.—πόλεις τειχίζειν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ φασί=ὅτι ὀχυρώνει· πόλεις (κτίζων ἐν αὐταῖς φρούρια πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ).—οἱ δὲ..., ὁ ῥήτωρ διακόπτει· ἐνταῦθα τὴν

ἀπαρίθμησιν τῶν διαδόσεων, εἴτε διότι οὗτος δὲν θέλει ν' ἀπαριθμήσῃ πάσας τὰς ἀνοήτους φλυαρίας τῶν λογοποιῶν εἴτε διότι οὐδὲν οὐσιώδες πλέον γνωρίζει ν' ἀναφέρῃ· τελειώνει δὲ συγκεφαλαίων τὸ πᾶν ἀνακολουθῶς διὰ τοῦ: λόγους πλάττοντες...περιερχόμεθα (ἀντί: περιέρονται) = ἐν συντόμῳ, πλάττοντες ἕκαστος λόγους (ψευδεῖς καὶ ἀνουπάρχτους) περιερχόμεθα (ἀνὰ τὴν ἀγορᾶν). — οἶμαι μὲν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω: οὐ μέντοι (§ 4 «ὁρθῶς μὲν οἴεται, λογισάσθω μὲν τοιοῦ», ἔνθα πρὸς πλείονα ἀντίθεσιν τίθεται ἀντί τοῦ δὲ ὁ μέντοι). — νῆ τοὺς θεοὺς . . . οὐ μὰ Δία, παρατηρητέξ ἢ διάφορος χρήσις τῶν ὁμοτικῶν μορίων νῆ καὶ μὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. — ἐκείνον μεθύειν τῷ μ. τῶν πεπο. = ὅτι ἐκεῖνος εἶναι μεμεθυσμένος (= ἐκτὸς ἑαυτοῦ) διὰ τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων του. — πολλὰ τοιαῦτ' ὀνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ = ὅτι πολλὰ τοιαῦτα σχέδια — ὅποια τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ § δηλωθέντα — ὀνειρεύεται: ἐν τῇ διανοίᾳ του (= φαντάζεται: μὲ τὸν νοῦν του). — τὴν ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων = τὴν (πικντελή) ἔλλειψιν ἀνθρώπων, οἵτινες θὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν (= ν' ἀντιστώσιν κατ' αὐτοῦ). — ὄρωντα καὶ τοῖς πεπο. ἐπιημένον (τοῦ β. ἐπαίρομαι), αἰ μετχ. αἰτιλγκ. = διότι βλέπει... καὶ (διότι) εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὰς πράξεις του. — οὐ μέντοι γε . . . προαιρεῖσθαι (δηλ. ἐκείνον), τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ οἶμαι = ἀλλ' ὅμως βεβχίως δὲν νομίζω ὅτι ἐκεῖνος προτιμᾷ. — οὕτω, συναπτέον τῷ πρᾶττειν = νὰ ἐνεργῇ (= νὰ καταστρώσῃ τὰ σχέδιά του) οὕτως. — οὕτω προαιρεῖσθαι πρᾶττειν, ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν, παρατηρητέξ ἢ ἐπισώρευσις τῶν πολλῶν τ. — οἱ λογοποιοῦντες = οἱ λόγους πλάττοντες· οὗτοι δὲ εἶναι κατὰ τὰ ἐν τέλει τῆς § 48 λεχθέντα σχεδὸν πάντες οἱ Ἀθηναῖοι: διὰ οὗτο καὶ ἐξκολουθεῖ ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ πρώτῳ προσώπῳ («ἀλλ' ἂν ἀφέντες ταῦτα ἐκεῖν' εἰδῶμεν»).

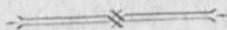
§ 50.

ἂν ἀφέντες... εἰδῶμεν = ἂν ἀφῆσωμεν . . . καὶ ἐννοήσωμεν. — ταῦτα = ταύτας τὰς ἀνοήτους φλυαρίας. — ἐκεῖν(α), ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν κατωτέρω ὅτι ἐχθρὸς κτλ. — ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος (= ὁ ἄνθρωπος [δηλ. ὁ Φίλιππος]), νοητέον τὸ ἔστι. — τὰ ἡμέτερ' ἡμᾶς ἀποστερεῖ = προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἀποστερῇ τὰς ἰδικὰς μας κτήσεις: παρατηρητέα ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατικ. σύνταξις τοῦ ἀπο-

στερεῖν.—χρόνον πολὺν ὕβριζεν = ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔχει προσε-
νεχθῆ (πρὸς ἡμᾶς) αὐθαδῶς.—καὶ ἀπανθ'... καθ' ἡμῶν εὐρηται,
δηλ. πράξας, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ πράξειν ὡς ὑποκείμε. δὲ τοῦ
εὐρηται νοητέον ἐκ τοῦ τίνα τό τις, δι' οὗ ὁ Δημοσθ. ἐννοεῖ τὸν
Φίλιππον = καὶ (ἔτι) ἔχει εὐρεθῆ οὗτος (ὁ τις) ἔτι: ἔλα ἔπραξε
ἐναντίον ἡμῶν.—ὅσα πώποτε ἠλπ. τίνα πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν=ὅσα
ἠλπίσαμεν ποτε ἕως τῶρα ἔτι θὰ πράξῃ τις (δηλ. ὁ Φίλ.) δι' ἡμᾶς
ὁ Φίλ. πολλὰ πολλακίς ὑπεσχέθη τοῖς Ἀθην., ἀλλ' οὐδὲν τῶν
ὑπεσχημένων ἔπραξεν.—ὑπὲρ ἡμῶν, καθ' ἡμῶν, ἢ ἐπανάληψις
τῶν ἀντωνυμιῶν κατὰ διάφορον ἐννοεῖν διδεῖ: χάριν καὶ ἔμπρασιν
εἰς τὸν λόγον.—καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἐστι=καὶ (ἔτι) τὰ
μετὰ ταῦτα ἐξαχρῶνται: ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων (καὶ οὐχὶ ἐξ ἄλλων).
—κἄν=καί, ἐάν' ὁ καὶ συναπτεῖς τῷ: ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκασθ.
τοῦτο ποιεῖν=καὶ (ἔτι) ἐδῶ (δηλ. ἐν Ἀττικῇ) ἴσως θ' ἀναγκα-
σθῶμεν νὰ πράττωμεν τοῦτο (δηλ. νὰ πολεμῶμεν πρὸς τὸν Φίλ.):
ὁ Δημοσθ., ἵνα ἐξεγείρῃ τοὺς Ἀθην. ἐκ τῆς ῥαθυμίας καὶ ἐμβάλλῃ
εἰς αὐτοὺς τὸν πρὸς τὸν Φίλ. φόβον πολλακίς ὑπομνησκει αὐτούς,
ἔτι: ὁ Φίλ. θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἂν μὴ οἱ Ἀθην. προσθά-
λωσιν αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ.—ἐκεῖ, δηλ. ἐν Μακεδονίᾳ.—ἂν ταῦτ'
(δηλ. τὰ ἀνωτέρω [τὸ ὅτι δηλ. ἐχθρὸς ἀνθρώπος κτλ.]) εἰδῶμεν,
ἐπαναλαμβάνει τὸν διὰ τῶν παρεμπιπτουσῶν προτάσεων διζκο-
πέντα λόγον: ἂν ἀφέντες... εἰδῶμεν.—καὶ τὰ δ. ἐσόμεθ' ἐγνω-
κότες κτλ., ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθετ. προτάσεως ἂν ἀφέντες εἰδῶ-
μεν (ἢ τις ἐπαναλαμβάνεται καὶ διὰ τοῦ ἂν... εἰδῶμεν) = (τότε)
καὶ πᾶν ὅ,τι πρέπει νὰ πράξωμεν θὰ ἐννοήσωμεν καὶ θ' ἀπαλλα-
γῶμεν ματαίων λόγων (οὗς οἱ λογοποιοῦντες πλάττουσιν).—οὐ
γὰρ, ἅττα (=ἅτινα) ποτ' ἔσται, δεῖ σκοπεῖν = δι' ὅτι δὲν πρέπει
νὰ ἐξετάζητε—καθὼς νῦν πράττουσιν οἱ λογοποιοῦντες (§ 48)—
ποῖα ἄρα γε θὰ εἶναι: (τὰ μέλλοντα): τὸ δὲ ἅττα ποτ' διὰ τῆς
παρηγήσεως ἀποτελεῖ ζωντανὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὅτι.—ἀλλ' ὅτι
φαῦλα... εὐ εἰδέναι = ἀλλὰ δεῖ εὐ εἰδέναι, ὅτι φαῦλα ἔσται =
ἀλλὰ πρέπει καλῶς νὰ γνωρίζητε (=πρέπει: νὰ εἴσθε πεπεισμέ-
νοι) ὅτι ταῦτα — τὰ μέλλοντα — θὰ εἶναι ἀθλία (=ἢ μέλλουσα
κατάστασις θὰ εἶναι ἀθλία): τὸ εὐ εἰδέναι ἐτέθη ἐν τέλει: πρὸς
ἐξαρσιν τῆς ἐννοίας αὐτοῦ.

§ 51.

ἐγὼ μὲν οὖν, διὰ τούτων μεταβαίνει ὁ ῥήτωρ εἰς τὸν ἐπίλογον.
 —οὔτ' ἄλλοτε πόποτε... νῦν θ' (=τε)...=καθὼς οὐδέποτε ἔως
 τώρα ἄλλοτε... οὕτω καὶ τώρα...· ὁ Δημοσθ. πρὸ τοῦ πρῶτος
 λόγου, ἔστις ἐξεφωνήθη τῷ 351, ἐξεφώνησε καὶ τοὺς ἐξῆς πολιτι-
 κοὺς λόγους: τὸν περὶ συμμοριῶν (τῷ 354) καὶ τὸν ὑπὲρ Μεγαλο-
 πολιτῶν (τῷ 352).— πρὸς χάριν... λέγειν=να ὁμιλῶ πρὸς τοὺς
 ἀκρατάς μου ὅπως εὐχαριστοῦνται (=θέλουσι): ἐπομένως = να
 ὁμιλῶ κολακευτικῶς (πρὸβλ. § 38).—εἰλόμην, σχεδὸν=προειλόμην
 =διενοήθην.—ὅ,τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν (δηλ. ὑμῖν) π. ᾧ=(περί
 τινος), ἐὰν δὲν εἶμαι πεπεισμένος ὅτι τοῦτο καὶ θὰ σὰς ὠφελήσῃ.—
 πάνθ' ἀπλῶς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος πεπαρορησιάσμαι = ἔλα ἔχω
 εἶπει: ἐλευθέρως κατὰ τρόπον ἀπέριττον, ἀνυπόκρυπτον (=χωρὶς ἐκ
 φόβου ν' ἀποκρύψω τι): τὸ ὑποστέλλεσθαι κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν
 νυκτῶν, οἵτινες φοδοῦμενοι ἐπικειμένην καταγίδα καταβιβάζουσι:
 τὰ ἰστίαι· εἶτα μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ τῶν ῥητόρων, οἵτινες ἐκ φόβου
 ἀποσιωπῶσί τι. — ὥσπερ ὑμῖν συμφέρον, ἢ μετοχ. κατηγορητ.
 ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ οἶδα· ὡς ὑποκείμε. δὲ ταύτης τό: (τὸ) τὰ βέλ-
 τιστα ἀκούειν=καθὼς γνωρίζω ὅτι σὰς συμφέρει τὸ να ἀκούητε
 τὰ ἀρίστα.—οὕτως εἰδέναι (ἐκ τοῦ ἐβουλόμην ἂν = θὰ ἤθελον)
 συνοῖσον (δηλ. τὸ τὰ βέλτιστα εἰπεῖν, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ: τὰ
 βέλτ. ἀκούειν) καὶ τῷ τὰ β. εἰπόντι = οὕτω να γνωρίζω ὅτι ἢ
 ἀρίστη γνώμη θὰ ὠφελήσῃ καὶ τὸν εἰπόντα αὐτήν. — πολλῶ ἂν
 ἥδιον εἶχον=(τότε—ἐὰν δηλ. ἐγνώριζον κτλ.—) ἢ ἤμην πολὺ
 περισσότερον ἠδύχαριστήμενος.—ἐπ' ἀδήλοις οὔσι τοῖς ἀπὸ τούτων
 ἐμ. γενησομένοις=παρὰ πᾶσαν τὴν ἀβεβαιότητα τῶν ἀποτελεσμά-
 των, ἅτινα θὰ προκύψωσιν εἰς ἐμὲ ἐκ τούτων (δηλ. τῶν συμβου-
 λῶν μου)=ἂν καὶ ἀβέβαιον εἶναι: τί ἐκ τούτων θὰ μοι συμβῇ.—
 ἐπὶ τῷ συνοίσειν κτλ., ὑπερβατὸν=αἰροῦμαι λέγειν ἐπὶ τῷ πεπει-
 σθαι ταῦτα συνοίσειν ὑμῖν, ἂν πράξετε. = λαμβάνω τὸν λόγον,
 διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ σὰς ὠφελήσωσιν αὐτα: (αἱ συμβου-
 λαί μου), ἐὰν τὰς ἐκτελέσητε. — νικῆν ὅ,τι πᾶσιν ἡμῖν μέλλει
 συνοίσειν=εἶθε να ἐπικρατήσῃ πᾶν ὅ,τι: (=ἢ γνώμη ἐκείνη, ἢ τις)
 μέλλει: να ὠφελήσῃ πάντας ἡμᾶς· σκοπίμως ὁ ῥήτωρ τελειώνει
 τὸν λόγον τοῦ με εὐχίην τινα καὶ με εὐδοκίανιστον λέξιν (συνοίσειν).

Handwritten signature or name at the top of the page.

**Η ΕΛΛΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΟΥΣ**

Αριθ. { Πρωτ. 27967
Διεκπ.

Έν Αθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1917

Καρπώ Δυμνιτρούαδ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Κ. Γ. Κοσμᾶν, καθηγητὴν.

Γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χορῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέντος ἐντύπου βιβλίου «**Δημοσθένους ὁ Α' κατὰ Φιλίππου**» διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Γυμνασίων καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917-1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Υπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Συνεπεί τῆς ὑπ' ἀριθ. 690/22-8-24 πράξεως τῶν γενικῶν συνεδριῶν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἀρξάνεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσως κατὰ 10% ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐξεδόθησαν εἰς ἄλλας πόλεις.

